

A  
HULLADÉMON  
HUSZONÖT  
MESÉJE



SZANSZKRIT  
TÜNDÉRMESÉK



# A HULLADÉMON 25 MESÉJE

*Vétála-pancsavinsati*

Szanszkrit tündérmesék

Vekerdi József fordítása

Európa Könyvkiadó, Budapest, 1963

# A HULLADÉMON 25 MESÉJE

*Vétála-pancsavinsati*

Szanszkrit tündérmesék

Vekerdi József fordítása

Európa Könyvkiadó, Budapest, 1963

## A TÖRTÉNET ELŐZMÉNYE EGY RÉGI SZANSZKRIT KÉZIRAT SZERINT.

Élt valahol az őserdőben egy Valkalásana, azaz Kéregrágó nevű remete. Hosszú évezredek telttek el remetetanyáján. Egy vadfügefa tövében ült, elmélkedésbe merült, sanyargatta testét, hogy vezeklése jutalmául elnyerje Brahmá egét. Nem ismert pihenést. A nagy önsanyargatásban keze-lába kiszikkadt, mint a fahasáb. Természetes szükségletét sem végezte. Napjában egyszer evett egy darab vadfügefa-kérget, azt is éjszaka, elmélkedés közben. A következő éjszakáig nem evett semmit, akkor megint evett egy darab fakérget. Így teltek az évezredek a nagy bölcs fölött az őserdőben.

Egyszer egy király meglátta a szent révületbe merült bölcset. Így gondolkozott:

“Amikor magához tér révületéből, lábaihoz borulva üdvözlöm.”

Leszállt lováról és szótlánul várakozott. Négy őrsegváltásnyi ideig állt ott, de a remete egész napon át folytatta elmélkedését. Ekkor a király így szólt magában:

“Ez a remete meg akarja mutatni: Ki vagyok, mi vagyok! Fennhéjázása megalázó reám nézve. Ám legyen; én is futom, hogy mit kell tennem!”

Ezzel a király visszatért városába. Egész népét összehívatta palotája tróntermébe, és így szólt az egybegyűltekhez:

– Mondjátok, van-e közöttetek valaki, aki meg tudná zavarni a dolyfős remete áhítatát?

Senki sem válaszolt a király kérdésére. Végül a nagy csendben egy örömlány lépett a király elé, s így szólt:

– Mahárádzsa! Én meggátolom a remetét szent vezeklése folytatásában. Elcsábítom; mi sem könnyebb ennél. Csábító szépségemmel megzavarom a nagy bölcs elméjét. Eddig a városban mindenki esztét vesztette, aki rám pillantott. Mert mint mondják:

*A férfinép vajasköcsög,  
az asszony nép tüzes parázs.  
Ha a kettő találkozik,  
köcsög reped, vaj lánggra kap.*

A király így szólt:

– Figyelj rám, gyönyörök szolgálója! Ha sikerül megzavarnod áhítatát, egy falut kapsz jutalmul.

Az örömeány megígérte:

– Parancsodra megalázom a remetét.

Ezzel hazament, feldíszítette magát a szerelem tizenhat ékességével, és elindult az erdőbe. A remete szomszédságában kunyhót épített magának és ott maradt.

Napkeltétől napnyugtáig várt, de a remete nem tért magához révületéből. A leány gondolkodóba esett:

Így nem tudom elcsábítani, hiszen észre sem vesz. Nos, jó! Ha a nappal négy órségváltásnyi idejét végigvártam, átvirrasztom az éjszakát is.”

Csendesen várakozott tovább. Mikor az éjszaka leszállt, a remete – még most is révületben – megevett egy darab kérget a vadfügefáról. A leány ekkor már tudta, mi a teendő.

„Most már biztos a siker!” – szólt magában.

Hazament, tejföllel, vajjal és cukorral süteményt sütött, és azzal tért vissza. A süteményt a vadfügefa tövébe tette, kunyhójába ment, és szóttanul várakozott. A remete a megszokott időben ismét evett egy falatot. Ezen a napon szokatlanul édesnek érezte a fakérget. A leány újabb süteményt helyezett a fa tövébe. Ezt a harmadik és negyedik napon is megismételte. Így táplálta a remetét süteménnyel, húsz napon keresztül. A remete meghízott, kigömbölyödött. Sehogyan sem ment neki a szent elmélkedés.

Egyszer azután a remete tekintete a leányra esett. Fellobbant benne a szerelem tüze. Így beszélt:

*Nincs a földön nagyobb gyönyör,*

*mint amelyet az asszony ad.*

*A boldogságnak telje az,*

*ha nő és férfi összeforr.*

Ez a napja elveszett a remetének. Másnap odament a leányhoz és megkérdezte:

– Ki vagy?

A leány összetette kezét arca előtt, úgy válaszolt:

– Indra isten szolgálója vagyok. Mit parancsolsz?

A remete gyönyörrel legeltette pillantását a nőn:

– Lelkem rabszolgád lett. Te leszel a feleségem. Ebben a lakatlan rengetegben boldogan fogunk élni kettesben.

A leány szólt:

– Hogy mondhatsz ilyen képtelenséget? Hogy tehetnék ilyent? Az égi világban lakom, Indra isten palotája mellett áll házam. Nem szabad engem ilyesmire kérned!

A szerelemtől epedő remete folytatta a rábeszélést:

– Szép szemöldökű nő, hallgass rám!

Végül a leány beleegyezett:

– Rendszerben van. Itt maradok remetetanyádon.

Ekkor a remete égi palotát varázsolt oda. A palotában fáradhatatlanul enyelgett a leánnyal. Addig enyelgett, míg a leány végül teherbe esett. A magzat növekedett, és ideje beteltével megszületett a gyermek. A remete ölébe kapta fiát és naphosszat csak vele játszott. A csecsemő mocska-szennye az ölébe hullt, de ő nem fürdött, nem tisztálkodott.

Amikor a gyermek egyéves lett, az örömeleány így szólt a remetéhez:

– Nagy bölcs, figyelj ide! Hagyjuk itt ezt a helyet és költözzünk máshová. Családos embernek nincs keresnivalója az erdőben. Oroszlánok, tigrisek kószálnak a rengetegben, hogyan védjük meg tőlük a gyermeket? Építsünk házat valahol a városban!

A remete beleegyezett:

– Menjünk oda, ahová kedved tartja.

– Nagy bölcs – felelte a nő –, jól ismerem a várost. Vedd a gyermeket ágyastul a hátadra, és gyere utánam.

A remete vállára vette a gyermeket, és követte a nőt. Elöl ment a kéjleány, utána ment a remete, így érkeztek meg Pratisthána városába. A nő egyenesen a palota tróntermébe tartott, megállt a király előtt, és rámutatott Kéregrágó remetére. Amikor a király meglátta a remetét, hátán a gyermekkel, hahotára fakadt. Majd ujjával megpöccintette a fogát és megkérdezte:

– Ó, szentséges szent bölcs! Jól haladsz-e a vezekléssel?

A remete így szólt:

– *Maháradzsa, halld meg:*

*Elefánt-puha léptű, madárdalú szép nő  
ha gazellaszemével elédbe kerül,*

*leigázza szíved, megalázza eszed,  
ima, buzgalom, áhítat – égbe repül!*

A király sem maradt adós a válasszal:

*Csábkenetektől csillog a teste,  
gyöngykoszorúkkal reng buja keble,  
színarany ékszert csördít a lába -  
bölcs remeték szeme kiesik utána!*

A remete haragra gerjedt. Lábánál fogva megragadta a csecsemőt, és a király szeme láttára földhöz csapta. A csecsemő feje a király palotájába repült, törzse egy fazekas házába esett, lába egy olajkereskedő lakásába hullott. Ezután a remete visszatért az erdőbe, az örömeány pedig megkapta a falut, és elégedetten hazament.

Még ezen a napon teherbe esett a királyné. Ugyanezen a napon teherbe esett a fazekas meg az olajkereskedő felesége is. Amikor eljött az ideje, mind a három asszonynak egy napon született fia. A király nagy ünnepséget rendezett a palotában. Fia születése fölötti örömeben ruhát és ételmezt osztott szét a papok és tudósok között. Ötféle dob szava döndült meg. Jövendőmondót hívtak, hogy állítsa fel a gyermek horoszkópját. A jövendőmondó felrajzolta a csillagházakat és közölte:

– Király, gyermeked szerencsés csillagzat alatt született. Az öt bolygó fenn van az ég tetején. Ismered a mondást:

*Nap a bakot, Hold a bikát,  
a másik három meg a lányt,  
lovat, halat védelmezi:  
szerencsét hoz együtt az öt.*

Király, ez a gyermek nagy sorsra született. Vele egy napon és azonos csillagállás alatt született fia a fazekasnak és az olajkereskedőnek is. A csillagok állásából ezt olvasom ki: egyik a három közül megöli a másik kettőt, míg ő maga életben marad. Hatalmas uralkodó válik belőle. Király, gyermeked hamarosan vitézségével fog tündökölni; ezért legyen a neve Vikramáditja, azaz Vitézség Napja.

A király örömeben tehennel és arannyal ajándékozta meg a jövendőmondót. A jövendőmondó ugyanúgy állította fel a fazekas és az olajkereskedő gyermekének horoszkópját: „Hatalmas uralkodó

lesz abból, aki a három közül megöli a másik kettőt, míg ő maga életben marad.” Ezt számította ki a csillagjós a csillagok állásából.

Időközben a király elvégezte a gyermek hajvágási szertartását, majd hatéves korában felövezte a mundzsa-fűvel. Szép sorjában megtaníttatta minden tudományra, és nem hanyagolta el a kardforgatás és nyíllövés mesterségét sem. Ezután a király követte az Idő törvényét és elhunyt. Minisztere és a város népe szantálfából máglyát rakott, és elhamvasztotta a király testét. Fia, Vikramáditja, bemutatta az ősöknek kijáró áldozatot, és halotti toron megvendégelte a papokat.

Idő múltával a miniszter kiszámította a megfelelő napot, órát és percet, és a közben ifjúvá serdült Vikramáditját királlyá kente. Az ifjú elfoglalta a trónt, és a város lakói hódoltak előtte. Ettől fogva Vikramáditjának minden gondja az ország őrzése volt.

Egy napon a fazekasfiú megtudta anyjától születése titkát. Elgondolkozott a dolgon:

„Bárcsak beteljesülne a jövendőmondó jóslata! Akkor király lehetnék! Először megölöm az olajkereskedő fiát, utána elpusztítom a királyt, és enyém lesz a trón! Minden erőmmel erre fogok törekedni. Mert úgy mondják:

*Szerencse vár, ha törekszel egész erőddel.*

*A gyáva mondja, hogy a Sors az úr a földön.*

*Tiporj a Sors akaratára, férfi-tigris!*

*Dicső a vég, ha diadalra törve buksz el!*

Egy másik vers szerint:

*A renyheség: nagy ellenség,*

*mely saját testedben lakik.*

*Legjobb barát a tetterő:*

*bajtól, véstől megóv a tett.”*

Ezzel a titkos szándékkal barátságot kötött az olajkereskedő fiával. Állandóan ajándékokkal kedveskedett neki. Egy napon felkereste házában és megkérte:

– Barátom! Kísérj el az erdőbe! Tüzelőt akarok hozni.

– Veled tartok – válaszolta barátja.

Az olajkereskedő fia meg a fazekasfiú együtt indultak az erdőbe. A fazekasfiú ekkor végrehajtotta tervét. Ember-nem-járta sűrűségbe vezette barátját, hurkot vetett nyakába és megfojtotta. A



holttestet a nyakán lógó kötéllel felakasztotta egy sinsapá-fa ágára, majd rejtekúton visszatért a városba.

A város lakói rájöttek, hogy a fazekasfiú meggyilkolta az olajkereskedő fiát, és jelentést tettek a királynak. A király kiküldte testőreit, hogy fogják el a gyilkost. A gyilkos megijedt a király parancsától, és idegen földre menekült. A testőrök jelentették:

– Király, megijedt tőled, és megszökött.

Ekkor vagyonát elkobozták, házát lerombolták. Vikramáditja király ünnepséggel ünnepelte meg, hogy kihúzta a tövist országa testéből.

## SZÓMADÉVA SZÖVEGE

(Nála Vikramáditja király Vikrama-széna néven szerepel.)

A Gódávári folyó partján terül el Pratisthána földje. Valaha Vikrama-széna király uralkodott ebben az országban, a híres-neves mahárádza, akivel vitézségben csak Indra, az istenek ura mérkőzhetett.

Napról napra egy kolduló szerzetes, bizonyos Ksántisíla, azaz Lemondás Erénye járult a trónusán ülő uralkodó elé, és hódolata jeléül egy gyümölcsöt nyújtott át a föld urának. A mahárádza átvette tőle a gyümölcsöt, és továbbadta mellette álló kincstárnokának.

Így folyt ez tíz esztendeig. Egyszer azonban úgy esett, hogy amikor a kolduló szerzetes átadta a gyümölcsöt a népek parancsolójának, és távozott a trónteremből, a Végzet rendelése folytán beszökött a terembe egy pajkos majomkölyök, amely valahogy kiszabadult őrei keze közül. Az uralkodó odahajította a gyümölcsöt a majomnak. Ahogy a majom majszolta, a gyümölcs közepén kettéhasadt, és egy felbecsülhetetlen értékű, páratlan szépségű drágakő hullott ki belőle. A király meglátta, felvette, s megkérdezte kincstárnokától:

– Hová tetted azokat a gyümölcsöket, amelyeket a szerzetestől kaptam, és mindannyiszor neked adtam tovább?

A kincseskamra őre remegve jelentette:

– Az ablakon keresztül behajítottam a kincstárba, mert nem akartam kinyitni az ajtót. Ha úgy parancsolod, istenség, felnyitatom a kincstárat, és megkeresem a gyümölcsöket.

Így beszélt a kincstár felügyelője, majd a király parancsát véve távozott. Rövidesen visszatért, és jelentést tett urának:

– Felség, a gyümölcsöt már nem találtam, mert megrothadt, de a gyümölcs helyén tündöklő drágakőhalmazt láttam, amely úgy csillog, mint a napsugár!

A mahárádza elégedett volt a válasszal, és kincstartójának ajándékozta a drágaköveket. Másnap megkérdezte a szerzetestől, aki szokás szerint felkereste:

– Mondd, szerzetes, miért vesztegeted napról napra vagyonodat, midőn elém járulsz és bemutatod hódolatodat? Amíg meg nem mondd, nem fogadom el a gyümölcsöt.

A szerzetes négy szemközt elárulta titkát a királynak:

– Nagy varázslatot készülök végrehajtani, amelyhez vitéz segítőtársra van szükségem. Vitézek vitéze, segítségedet akarom kérni.

A népek ura bólintott és ígéretet tett a szerzetesnek, hogy teljesíti kérését. A szerzetes örömmel hallgatta a férfiak parancsolójának válaszát, és így folytatta:

– Nos, akkor a legközelebbi fogyó hold tizennegyedik napján, amikor leszál az éjszaka, a halottégető temető szélén álló vadfügefa alatt fogok várni rád. Jöjj oda, istenség!

– Rendben van, megteszem – felelte a széles föld őrizője, és Lemondás Erénye, a szerzetes, örvendezve tért haza otthonába.

A vitézlelkű fejedelem nem feledkezett meg a szerzetesnek tett ígéretéről. Amikor elérkezett a fogyó hold legsötétebb éjszakája, sötét ruhával takarta el arcát, és karddal kezében elhagyta palotáját, anélkül hogy bárki észrevette volna. Rettenthetetlen léptekkel haladt a temető felé. A sűrű sötétség szennyes homályában fel-fellobbantak a halotthamvasztó máglyák hátborzongató lángjai, szanaszét heverték a földön a csontok-koponyák-csontvázak, vigyorgó kísértethadak vijjogása töltötte be a levegőt, és vad hangok Síva félelmes nevét süvöltötték. Iszonyatos volt a temető, mint maga a testet öltött Pusztulás.

Vikrama-széna király megtalálta a vadfügefát, s csakugyan ott állt alatta a szerzetes, s varázskört rajzolt a földre. A mahárádzsa odalépett hozzá és megszólította:

– Megérkeztem, itt vagyok, szerzetes! Szólj, mi a teendőm?

A szerzetes igen megörült, amikor meghallotta a király szavát, és megpillantotta a férfiak urát:

– Király, ha valóban ily kegyes vagy hozzám: indulj el dél felé, s nem messze egy magában álló sinsapá-fát fogsz találni. Egy falakasztott férfi holtteste függ a fán; vedd le és hozd el nekem. Légy segítségemre, nagy hős!

A fejedelem végighallgatta, s ígéretéhez híven igennel válaszolt. Körülnézett, merre van dél, és félelmet nem ismerő szívvel útnak indult. Parázsló máglyák rőt tüze vetett sejtelmes fényt az útra, és a király ügyel-bajjal megtalálta a sötétben a sinsapá-fát. A halottégetés pernyéjétől kormos fa dögszagú ágán ott lógott a tetem, visszataszítóan, mint valami kísértet hullája. A föld őrizője felmászott

a fára, elvágta a kötelet, és a test a földre zuhant. Ahogy leesett, váratlanul felsikoltott, mint aki megütötte magát. A király arra gondolt, hogy talán még van benne élet. Lemászott a fáról, és szájalomból dörzsölgetni kezdte a halott tagjait. Ekkor a hulla hangosan felkacagott. A király most már rájött, hogy démon szállta meg a tetemet.

– Mit nevensz? Gyerünk! – utasította rendre a halottat bátran Vikrama-széna király, de a következő pillanatban már nem látta a földön a szellem-megszállta tetemet. Felnézett a fára, és észrevette, hogy a test újra ott himbálózik. Felmászott érte ismét és lehozta; mert gyémántnál is keményebb a hőslékű férfiak szilárd elhatározása. Szótlánul vállára vette a szellem-megszállta testet, és elindult vele. Útközben megszólalt a holttestben rejtőző szellem:

– Király, elmondok egy mesét, hogy elűzzem az út egyhangúságát; hallgasd meg!

# 1.

Van egy Benáresz nevű város, a Városromboló Síva kedvenc városa, ahová úgy zarándokolnak a jámbor hívők, mintha a szent Kailásza bérceit járnák. Az égből alászálló Gangá folyó soha-nem-apadó vizű hullámai úgy gyöngyöznek végig a városon, mint gyöngyszemek a gyöngyfüzéren. Pratápa-mukuta, azaz Tűz-diadém király volt valaha a város ura, aki vitézségével úgy perzselte fel ellenségeinek nemzetségeit, mint erdőtűz a vadon fáit. Volt egy fia, Vadzsra-mukuta, azaz Villám-diadém, aki szépségével még a Szerelem-istent is megszégyenítette, erejét pedig ellenfelei nyögték. A királyfi legjobb barátja a miniszter fia volt, a nagy tudású Buddhisaríra, azaz Bölcsesség Teste, akit a királyfi saját életénél is jobban szeretett.

Egyszer a királyfi – aki szenvedélyesen szeretett vadászni –, barátja társaságában messzire elkalandozott a vad nyomán. Oroszlánok sörényes fejét úgy szelte le nyilaival, mintha a Vitézség istenének megannyi jakfarklegyezőjét ejtette volna zsákmányul. Vadászat közben egy hatalmas rengetegbe érkezett. A lomb között kókila madarak daloltak mint a szerelem udvari dalnokai, s a virágterhes fák úgy lengették ágait, mint legyezőt a királyok rabszolgái. A királyfi és a miniszter fia megpillantott az erdőben egy tavat; széles volt, mint a tenger, és lótuszoktól csillogott, mint a Szépség istennőjének kéjpalotája. Éppen akkor jött fürdeni a gyönyörű tóhoz kíséretével együtt egy tündéri szépségű leány. Szépsége zuhatagától szinte megáradt a tó vize, csábos pillantásától szinte új lótuszerdő sarjadt a tükrén. Holdfénynél tündöklőbb, lótusznál ékeesebb arcával egyetlen szempillantás alatt rabul ejtette a királyfi szívét. Ám a leány szemét is annyira lenyűgözte az ifjú reászegeződő tekintete, hogy ő sem tekintett már szeméremre és illendőségre.

– Vajon ki lehet? – nézett össze barátjával a királyfi. Ekkor a leány rejtett jeladással hozta tudomására, hogy kicsoda és hol van a hazája. Virágcsokrából kihúzott egy szál lótuszt, és fülére illesztette. Ezután fogait babrálta hosszasan. Majd fogta a lótuszt és fejére tette. Végül jelentőségteljesen szívére szorította kezét. A királyfi semmit sem értett az egész jeladásból, de szerencsére barátja, az okos miniszterfiú, kitalálta, hogy mit jelentenek a célzások. A leányt



hamarosan elvezették kísérői. Hazaérve lepihent heverőjére, de szíve – jeladása zálogaként – a királyfinál maradt.

Feldúlva, átok-sújtotta szellemként tért meg városába a királyfi, és keservesen gyötrődött a leány távolléte miatt. Barátja négy szemközt érdeklődött hogyléte felől, s mellékesen megjegyezte, hogy a leány megkeresése nem okozna nehézséget. A rádzsza fia kijött a sodrából, és felkiáltott:

– Sem nevét, sem családját, sem lakhelyét nem ismerjük, hogyan keressük meg? Miért biztatsz alaptalan reménnyel?

A miniszterfiú megnyugtató szóval válaszolt uralkodója sarjának:

– Hát nem értetted, hogy mit akart jeladásával tudomásodra hozni? Amikor a lótuszt fülére akasztotta, ezt mondta vele: "Karnótpala, azaz Lótusz-fülbevalós király birodalmában lakom." Amikor a fogát babrálta, ez volt mozdulatának értelme: "Tudd meg, hogy elefántcsont-faragó leánya vagyok." A fejére helyezett lótusz a nevét árulta el: "Padmávatí, azaz Lótuszvirág a nevem." Szívére szorított kezével pedig ezt mondta: "Szívem a tiéd!" Nos, Lótusz-fülbevalós nevű király Kalinga országában uralkodik. Egy Szangráma-varadhana, azaz Harc-gyarápító nevű elefántcsont-faragó a kegyence. Az elefántcsont-faragónak van egy leánya, a Három Világ legszebb gyöngyszeme; neve Lótuszvirág, s atyja a tulajdon életénél is jobban félti. Mindezt már régebben hallottam emberek elbeszéléséből, istenség; ezért értettem meg jeladását, amellyel nevét és lakhelyét akarta elárulni.

A királyfi elismeréssel hallgatta az eszes miniszterfiú szavait, és megörült, hogy lehetősége támadt célja elérésére. Megtanácskozta a teendőket barátjával, és vadászat ürügyén újra elindultak arra a tájra, ahol a leánnyal találkoztak. Félúton a királyfi előrevágtatott, szélesebb paripáján maga mögött hagyta a kísérő katonákat, és a miniszter fia társaságában letért a Kalinga ország felé vezető útra. Megérkeztek Lótusz-fülbevalós király városába, megkeresték az elefántcsont-faragó házát, és a közelben szállást fogadtak egy öregasszonynál. A miniszter fia bekötötte a lovakat az istállóba, ellátta vízzel és abrakkal, majd a királyfi füle hallatára megkérdezte az öregasszonytól:

– Anyám, nem ismersz-e véletlenül egy Harc-gyarapító nevű elefántcsont-faragót?

Az idős nő teljes bizalommal válaszolta kérdésre:

– Hogyne ismerném! Én voltam a dajkája, most pedig a leányát bízta gondozásomra, Lótuszvirágot. De mostanában nem tudok eljárni hozzá, mert nincs ruhám: van egy rossz fiam, szenvedélyes kockajátékos, és mihelyt jó ruhát lát rajtam, ellopja.

A miniszter fia igen megörült a válasznak. Saját ruháját adta az öregasszonynak, elhalmozta ajándékokkal, majd így kérlelte:

– Anyánk vagy! Tedd meg, amire bizalmasan kérünk! Keressd fel Lótuszvirágot, az elefántcsont-faragó lányát, és add át neki ezt az üzenetet: "Itt van az a királyfi, akivel a tó partján találkoztál. Ő küldött, hogy jelentsem érkezését, mert szerelmes beléd."

– Jól van – felelte a megvesztegetett vénasszony. Tüstént felkereste a leányt, és hamarosan visszatért. A királyfi és a miniszterfiú kérdésére elmondta, mit végzett:

– Félrehívtam és elmondtam neki, hogy itt vagytok. Ahogy meghallotta, csúnyán összeszidott, és mindkét, kámforral illatosított tenyerével arcul ütött. Sírva jöttem haza, annyira felháborított a megszégyenítés. Nézzétek, fiacskáim! Itt van az arcomon a tíz ujja nyoma!

Szavai kétségbe ejtették a királyfit, de az éles eszű miniszterfiú félrevonta, és így beszélt hozzá:

– Nem kell kétségbeesned! Óvatosságból történt a szidás. Azzal pedig, hogy kámfortól csillogó tíz ujját az öregasszony képére nyomta, neked küldött üzenetet: "Várj tíz napig, amíg a nő hold időszaka eltelik, mert ezek a holdfényes éjszakák nem alkalmasak a találkára."

A királyfi megvigasztalódott, a miniszter fia pedig eladott a piacon egy keveset a magával hozott aranyból. Az öregasszonnyal fényes lakomát készítettet, és a két fiatalember meg a vénasszony jóízűen belakmározott. Így töltöttek el tíz napot, s ekkor a miniszterfiú megint elküldte a vénasszonyt Lótuszvirághoz, puhatolózni. Az ízes ételek és italok levették lábáról az öreget, és hogy kedvükben járjon, ismét felkereste Lótuszvirágot. Visszatérve jelentette:

– Most egy szót sem szóltam, csak megálltam előtte, de ő rám támadt, hogy biztosan megint tőletek hozok üzenetet. Három lakkfestékes körmét a mellembé vájta; itt a helye. Erre visszajöttem.

A miniszter fia kérdezés nélkül magyarázattal szolgált a királyfinak:

– Ne gondolj semmi rosszra! Három vörösre festett körme, amelyeknek nyoma ott maradt az asszony mellén, ezt jelenti: "Három éjszakán át tisztulásom ideje van rajtam."

Így magyarázta meg a miniszter fia a rejtett üzenetet, majd a három nap elteltével ismét útnak indította a vénasszonyt Lótuszvirághoz. A leány nagy tisztelettel fogadta és megvendégelte a házába érkező vendéget, egész nap itallal és játékokkal szórakoztatta. Estefelé, mikor az öregasszony éppen indulni készült, rémült kiáltozás hallatszott be az utcáról:

– Jaj, jaj, megvadult egy elefánt! Elszakította kötelékét, errefelé rohan, mindenkit agyontapos! – hangzott a járókelők jajveszékelése.

Ekkor Lótuszvirág így szólt az öregasszonyhoz:

– Semmiképpen sem mehetsz a rendes úton haza, mert az elefánt miatt veszélyes a járás. Egy székre ültetünk inkább, és ezen a nagy ablakon keresztül kötéllel leeresztünk a kertbe. Lent felmászol arra a fára, átkapaszkodsz a kerítésen, egy másik fán lemászol, és onnan már baj nélkül hazamehetsz.

Úgy történt, ahogy mondta. Szolgálói egy székre ültették az öregasszonyt, és az ablakon keresztül kötéllel leeresztették a kertbe. Hazament a mondott úton, és mindenről részletesen beszámolt a királyfinak és a miniszter fiának. Ekkor a miniszter fia így szólt barátjához:

– Kívánságod teljesült! Lótuszvirág így árulta el az utat. Menj el hozzá még ma, mihelyt beesteledik; ugyanezen az úton juthatsz el kedvesed hajlékába.

Tanácsára a királyfi elindult; barátja követte. A kerítésen keresztül bemásztak a kertbe, ahogy az öregasszonytól hallották. Megtalálták a kötéltre erősített széket; fent szolgálólányok tartották, akik az utat lesték. A királyfi ráült a székre, a szolgálók gyorsan felhúzták, és az ablakon át besegítették kedveséhez. Amikor bemászott az ablakon, a miniszterfiú hazatért.

Odabent a királyfi megpillantotta Lótuszvirágot. Telihold tündöklésű arcáról a szépség holdsugarai ragyogtak; mintha a csillagok hús fényű ura rejtőzött volna el az éjszakában, elközelgő fogytától félve. A leány is meglátta az ifjút, felállt, majd a hosszas várakozás utáni találkozás heveségével borult nyakába, és elárasztotta a forró szerelem minden érzelmkitörésével. A királyfi a tanúk nélküli házasság szertartásával nőül vette kedvesét. Nála maradt elrejtőzve, és élvezte vágyainak beteljesülését.

Így telt el néhány nap. Egyik éjszaka a királyfi így szólt kedveséhez:

– Velem jött barátom is, a miniszter fia. Most egyedül van dajkád házában. Meglátogatom, azután visszajövök hozzád, karcsú derekú kedvesem!

Amint az eszes Lótuszvirág meghallotta ezt a beszédet, megkérdezte a férfitől:

– Felséges férjem, szeretném tudni: te fejtetted-e meg jelbeszédemet, vagy barátod, a miniszter fia?

A királyfi kertelés nélkül válaszolt a nő kérdésére:

– Én bizony nem értettem semmit az egészből. Barátom fejtette meg, mert bölcsességét szinte emberfölöttinek mondhatom. Tőle tudtam meg jeladásod értelmét.

A szépséges hölgy elgondolkozott, majd így szólt a királyfihoz:

– Ebben az esetben igen helytelenül tetted, hogy mindeddig nem beszéltél róla. Aki a te barátod, az az én bátyám. Bétel átnyújtásával és mindenféle szolgálattal kell szüntelenül tiszteletemet nyilvánítanom előtte, jobban, mint bárki más előtt.

A királyfi éjszaka az asszony engedelmével kilopózott a házból, az ismert úton, és felkereste barátját. Beszélgetés közben megemlítette, hogy elmondta kedvesének, hogyan fejtette meg barátja a jeladást.

A miniszterfia nem helyeselte, de csak ennyit mondott:

– Rosszul tetted.

Eközben rájuk virradt. Előírás szerint elvégezték a reggeli áhítatot, és tovább beszélgettek. Ekkor váratlanul megjelent Lótuszvirág barátnője; bételt és süteményt hozott. Érdeklődött a miniszterfiú hogyléte felől, tisztelettel átnyújtotta a küldeményt, majd ravasz fogással elejét vette, hogy a királyfi is egyék belőle: látszólag

mellékesen megjegyezte, hogy úrnője reggelire várja férjét. Ezután észrevétlenül távozott.

Ekkor a miniszter fia így szólt a királyfihoz:

– Figyelj, istenség; mindjárt csodát mutatok!

Ezzel a küldött süteményt odadobta egy kutyának. Ahogy a kutya megette, megdöglött.

– Hát ez meg miféle furcsa dolog? – fordult barátjához a királyfi.

Barátja megmagyarázta:

– Lótuszvirág a jeladás megfejtése miatt azt gondolja, hogy veszélyesen ravasz vagyok, és mérgezett ételt küldött, hogy megöljön. Eszeveszetten szerelmes beléd, és így gondolkodik: "Ha ez a barátja elpusztul, rajtam kívül senkivel sem fog törődni a királyfi; de ha barátja befolyása alatt áll, egyszer esetleg itt hagy és hazatér vele városába." Nem szabad neheztelned rá. Mindenesetre el kell szakítanunk hozzátartozóitól; majd kigondolok valami csejt, hogy magunkkal viuessük.

– Bölcsesség Teste, valóban méltó vagy nevedre – dicsérte barátját a királyfi. Ekkor hirtelen nagy jajveszékélés hangzott fel a város utcáin:

– Ó, jaj! Királyunk kisfiát elragadta a halál!

A miniszter fiának kapóra jött a váratlan fordulat. Így szólt a királyfihoz:

– Nos, ma éjszaka keressd fel lakásán Lótuszvirágot, és addig itasd, amíg a sok részegítő italtól elveszíti eszméletét és mozdulni sem tud. Ekkor megtüzesített szigonnyal üss bélyeget a bőrére a csípője halmán, azután szedd össze minden ékszerét, és ereszkedj le kötélen az ablakon keresztül. A további teendőket bízd rám; én majd gondoskodom róla, hogy minden jóra forduljon.

Így szólt a miniszterfiú, és háromágú szigonyt készített, olyan hegyes ágakkal, mint a vadkan sörtéje. A királyfi fogta a szigonyt, amely görbe és durva volt, mint kedvese szíve, és vaskemény, mint barátja akarata. Éjszaka belopózott Lótuszvirág házába, megfogadva barátja javaslatát; mert a fejedelemnek nem kell fontolgatnia igaz lelkű emberei tanácsát. Mikor szeretője eszméletlenségig leitta magát, a királyfi a szigonnyal bélyeget ütött combja tövére, ellopta ékszereit, és visszatért barátjához. Megmutatta az ékszereket, és elmondta, hogy mit végzett.



A miniszterfiú most már biztos volt ötlete sikerében. Másnap reggel kiment a temetőbe, remeteköntöst öltött magára, a királyfit pedig tanítványának álcázta és kitanította:

– Menj el a bazárba. Vidd magaddal az ékszerek közül ezt a gyöngysort, és tégy úgy, mintha el akarnád adni. Azonban szabj érte olyan magas árat, hogy senki se vegye meg; csak kínáld jobbra-balra, hogy mindenki megnézze. Ha a városi örök elfognak, közöld velük zavartalan nyugalommal: "Mesterem bízta rám a gyöngysort, hogy adjam el."

A királyfi követte barátja utasítását. A bazárban fel-alá járkálva mindenkinek mutogatta a gyöngysort. Miközben így sürgölődött, észrevették a városi örök, és letartóztatták, mert az elefántcsont-faragó leánya jelentette a lopást, és már keresték is a tolvajt. Késedelem nélkül a városi főfelügyelő elé vezették. A főfelügyelő a remeteköntös láttán udvariasan kérdezte:

– Magasztos bölcs, hogyan került hozzád ez a gyöngysor? Tudd meg, hogy az éjszaka ellopták az elefántcsont-faragó leányának összes ékszerét.

A vezeklő remetének álcázott királyfi így válaszolt:

– Mesterem bízta rám; menjetek, kérdezzétek meg tőle!

A városi örök főfelügyelője elment vele, és megkérdezte a miniszterfiút:

– Hogyan került tanítványod kezébe ez a gyöngysor, bölcs mester?

A ravasz ifjú mindenkit elküldött a közelből, majd elmondott egy koholt történetet:

– Vezeklő életet élek, erdőről erdőre zarándokolok. A Sors ide vezérelt, s miközben éjszaka a temetőben tartózkodtam, láttam, hogy boszorkánygyülekezet sereglik össze. Körbe álltak; a kör közepén az egyik boszorkány, aki magával hurcolta a király kisfiát, kitépte a fiúcska szívét, és felajánlotta Sivának. Részeg volt, s miközben én imádságaimat morzsolgattam olvasómon, szörnyű fintorokkal nekem rontott, hogy elrabolja az olvasót. Mértéktelen arcátlansága felháborított. Varázsigékkel izzóra tüzesítettem a nálam levő szigony hegyét, és combja tövébe döftem. Ezt a gyöngysort is letéptem a nyakáról. Minthogy azonban remetének nincs szüksége ilyen holmira, el akarom adni.

A városi főfelügyelő a királyhoz sietett a hírral. A király végighallgatta a történetet, és mikor megtudta, hogy a gyöngysor az elefántcsont-faragó leányának tulajdona, elküldött egy megbízható öregasszonyt, hogy nézze meg a leányt. Amikor meghallotta az öregasszonytól, hogy a leány combján valóban látható a szigony nyoma, bizonyosra vette, hogy a leány boszorkány, és varázslattal pusztította el fiát. Felkereste a remetének öltözött miniszterfiút, és véleményét kérte, milyen büntetéssel sújtsa Lótuszvirágot. Javaslatára száműzte a városból, hiába könyörögtek érte szülei.

A leány meztelenül, száműzötten bolyongott az őserdőben, mégsem gondolt arra, hogy elvesse magától az életet, mert sejtette, hogy a miniszterfiú csele lappang a történetek mögött. A homály leszálltakor a két barát csakugyan levetette a remeteruhát, lóra szálltak, és megkeresték a kesergő leányt. Megvigasztalták, lóra ültették, és elvitték saját országukba. Ott a királyfi boldogan élt vele.

Az elefántcsont-faragó bizonyosra vette, hogy az őserdőben felfalták leányát a vadállatok, és feleségével együtt belepusztult bánatába.

Mikor a szellem a történet végére ért, kérdéssel fordult a népek urához:

– Döntsd el a kérdést, amelyet nem tudok megoldani: ki a bűnös a szülők halálában? Talán a miniszter fia, vagy inkább a királyfi? Vagy esetleg Lótuszvirág? Te vagy a bölcsek bölcse, király! Ha tudod az igazat, de nem mondod meg, százfélé hasad a fejed!

Vikrama-széna király tisztában volt az igazsággal, s mivel félt a szellem átkától, így válaszolt:

– Varázslat ura, világos a helyzet. Hármójuk közül egyik sem bűnös, csakis a király felelős a történetekért.

A szellem nem értett egyet vele:

– Miért a király? Hiszen hármójuk műve volt az egész! Ha a hattyúk kárt tesznek a rizsvetésben, talán a varjakat hibáztatod érte?

A férfiak parancsolója megmagyarázta:

– Megmondom, miért ártatlan mind a három. A miniszterfiú ura ügyét szolgálta, tehát nem hibáztatható. Lótuszvirágot és a királyfit a Szerelem nyilának égető tüze megfosztotta eszüktől, vakon törtek céljuk felé, tehát nem vonhatók felelősségre. Ám a király nem tanulta meg az államvezetés tudományát, nem nyomozta ki alattvalói

körében az igazságot kémek segítségével, nem jött rá a ravasz cselfogásra, nem tudott apró jelekből következtetni – tehát reá hárul a bűn!

A démon még meghallgatta a király válaszát, aztán varázserejével egy szempillantás alatt eltűnt a férfiak urának villáról a holttesttel együtt, amelybe beleköltözött. A maháradzsa rendíthetetlen szívvel eltökélte, hogy visszaszerzi a hullát.

## 2.

Vikrama-széna király tehát újra elindult a sinsapá-fa felé, hogy elhozza a hullát. Odaért a fához, körülnézett a máglyatűz megvilágította éjszakában, és meglátta földre zuhant, hörgő tetemet. A széles föld ura széles vállára vetette a testet a belebújt démonnal együtt, és szótlanul tovasietett vele, hogy elvigye a varázslónak. Eközben a szellem ismét megszólalt a király vállán:

– Férfiak ura, szokatlan helyzetbe kerültél; ugyancsak fáradságos feladatot vállaltál! Elmondok egy mesét, hogy legalább szórakoztassalak; hallgasd meg!

A Jamuná folyó partján van egy bráhman-falu; Brahmaszthala néven ismerik. A faluban élt egy Agni-szvámin, azaz Tűz Ura nevű pap; tudós volt, betéve tudta mind a négy Védát. Született egy páratlan szépségű leánya, Mandárvatí, azaz Korall-ág. Midőn a Gondviselés megalkotta e leány mérhetetlen kincset érő, soha-nem-látott szépségét, szégyenkezve fordult el saját kezének régebbi alkotásaitól: az égi tündérleányoktól. Mikor a leány eladósorba jutott, eljött érte Kanja-kubdzsa városából három ifjú bráhman; mindhárom egyformán kiváló fiatalember volt. Mindegyik megkérte az apától a leányt, s egyik sem volt hajlandó lemondani róla, még élete árán sem. Az a pap egyikőjükhöz sem akarta hozzáadni, mert félt, hogy a másik kettő halálát okozná a visszautasítással. Így aztán Korall-ág leány maradt.

A három ifjú nem bírta elmozdulni mellőle, s éjjel-nappal arcának holdvilágára függesztették tekintetüket, mint a holdsugarakkal táplálkozó csakóra madár.

A szépséges Korall-ág azonban váratlanul forróházba esett és nemsokára eltávozott az élők sorából. A három ifjú bráhman megsomorodott szívvel végezte el érte a halotti szertartást, majd kivitték a temetőbe és elhamvasztották. Hármuk közül az egyik kunyhót épített magának a temetőben, a leány hamvaiból vetett ágyat, és ott maradt azon a helyen, könnyöretes adakozók alamizsnájából élve. A másik összeszedte a leány csontjait, és elvitte a Gangá folyóra. A harmadik remete lett, és idegen földre zarándokolt.

Zarándokútja során egy Vakrólaká nevű faluba érkezett, ahol egy bráhman házában kért szállást. A bráhman tisztelettel fogadta

vendégét és étellel kínálta. Mikor evéshez látott, a bráhman egyik gyereke elsírta magát. Hiába csitították, nem hallgatott el. Erre a bráhman felesége megmérgeződött, karjánál fogva felkapta a gyereket, és a lobogó tűzbe hajította. A gyerek zsenge teste porrá hamvadt a lángok között. A vendégnek még a haja szála is égnek állt a látványtól, és felkiáltott:

– Szörnyűség! Emberevő bráhmanok házába kerültem! Egy falatot sem eszem többet, mert itt még az ételt is megfertőzte a bűn!

A házigazda azonban csillapította:

– Figyelj ide, meglátod halottfeltámasztó varázserőmet! Azonnal hat, mielőtt bűvigémet elmondom.

Fogta varázskönyvét, felolvasta belőle az igét, ráolvasott egy marék porra, és a gyermek hamvaira szórta. A gyermek abban a pillanatban megelevenedett és felugrott; ugyanolyan volt, mint azelőtt. Ezek után a vendég remete megnyugodva fogyasztotta el ételét.

A házigazda felakasztotta a könyvet egy elefántagyarra, majd az étkezés befejeztével vendégével együtt nyugovóra tért. Mialatt a házigazda aludt, a remete óvatosan felkelt, és ellopta a varázskönyvet, hogy feltámassza kedvesét. Kilopózott a házból a könyvvel, és éjjel-nappal úton volt, amíg megérkezett a temetőhöz, ahol kedvesét elhamvasztották. Éppen ekkor érkezett vissza a második ifjú is, aki a csontokat a Gangá vizébe szórta. Megkeresték azt a társukat, aki kunyhót épített magának a helyszínen, és a leány hamvain feküdt. Ekkor a harmadik bráhman így szólt a másik kettőhöz:

– Bontsuk le ezt a kunyhót, hogy varázshatalmammal életre támasszam kedvesünket hamvaiból!

Határozottságával tette bírta társait. Lerombolták a kunyhót, majd a remete bráhman kinyitotta a könyvet, és felolvasta a varázsigét. Ezután ráolvasott egy marék porra, és a hamvakra szórta. Egyszeriben életre kelt a leány, s teste – mint az arany, ha tűzben tisztítják – még ragyogóbb lett, mint az elhamvasztás előtt.

Amint a három kérő megpillantotta feltámadt leányt, ismét feltámadt bennük a szerelem keserves gyötrelme, és mindegyik csak magának akarta kedvesét. Vitába kezdtek. Az egyik így szólt:



– Az én feleségem lesz, mert én szereztem vissza varázsigémmel!

– A Gangá megszentelt vize adta vissza, az én feleségem lesz!

– érvelt a második.

– Én őriztem a hamvakat, vezeklésem ereje támasztotta fel, az én feleségem lesz! – jelentette ki a harmadik.

– Nos, föld ura és parancsolója, dönts el vitájukat: melyiküket illeti a leány? Ha tudod, de nem mondod meg, szétreped a fejed!

A szellem szavára kénytelen-kelletlen így válaszolt a király:

– Aki fáradságos zarándoklatot vállalt érte, és varázsigével feltámasztotta: atyja legyen, ne férje, mert születési szertartást végzett. Aki csontjait elvitte a Gangá vizébe: fiúi kötelességét végezte. Aki pedig hamvain feküdt és ölelte, és kedvéért a temetőben sanyargatta magát: megérdemli, hogy férje legyen; mert igaz szenvedélyéhez híven úgy cselekedett, ahogy a szerelmesnek cselekednie kell.

A démon végighallgatta Vikrama-széna király válaszát, aztán visszatért előbbi helyére, anélkül hogy a király megakadályozhatta volna. Ám a király szívében mély gyökeret vert a szándék, hogy teljesíti a szerzetes kérését, és megszerzi a hullát; mert erős lelkű férfi még akkor sem áll el feltett szándékától, ha életét kell kockára tennie.

### 3.

Újra indult a sinsapá-fához Vikrama-széna király, a legkiválóbb uralkodó, hogy elhozza a holttestemet. Odaért, vállára emelte a testet a benne levő démonnal, és szótlánul elindult. Néhány lépés után a démon megszólalt:

– Csodálom, király, hogy nem félsz az éjszakában jönni-menni. Időtöltésül hallgass meg ismét egy mesét!

Létezik egy Pátaliputra nevű város, híre betölti az egész földkerekséget. Valaha Vikrama-késarin, azaz Vitézség Oroszlánja nevű király uralkodott benne, akit erényekben és kincsekben egyaránt dúsgazdaggá tett a Sors akarata. Volt egy Vidagdha-csúdámani, azaz Ravaszság Boglára nevű papagáj. Átok változtatta madárrá; bölcsessége csodálatos volt, minden tudományban jártasságot szerzett. Tanácsára Magadha-föld királyának leányát, Csandra-prabhát – azaz Holdfényt – kérte feleségül fia számára az uralkodó. A királyleánynak volt egy hasonlóképpen okos és eszes seregélye, név szerint Szómiká, azaz Holdvilág. A papagájt és a seregélyt közös kalitkába zárták, s a két madár tudásával szolgáltá urát és úrnőjét.

Idővel a papagáj beleszeretett a seregélybe, és így szólt hozzá:

– Közös a lakhelyünk, fekhelyünk, eledelünk, légy a feleségem, szépséges hölgy!

– Nem kívánom a férfiak ölelését, mert a férfiak gonoszak és hálátlanok – utasította vissza a seregély.

– Nem a férfiak gonoszak, hanem a kegyetlen szívű nők!

A papagáj válasza vitát támasztott. A két madár végül megegyezett, hogy a vesztes a másiknak rabszolgája, illetve felesége lesz, majd az igazságos királyfihoz fordultak, hogy döntse el vitájukat. A vita hallatára a királyfi atyja trónusára ült és felszólította a seregélyt:

– Mondd el, miért tartod hálátlanoknak a férfiakat?

– Hallgasd meg! – felelte a seregély, és állítása igazolására a következő történetet mesélte el a férfiak gonoszságáról.

– Van egy világraszóló hírű, nagy város, Kámandakí. Ebben a városban lakott egy Artha-datta – azaz Kincs-adta – nevű gazdag kereskedő. Volt egy Dhana-datta – azaz Vagyon-adta – nevű fia. Atyja halála után a fiú kicsapongó életre adta magát. Játékházakban

a csalók összefogtak ellene és mindenéből kiforgatták; mert a szerencsétlenség fájának gyökere a rossz társaság. Hamarosan minden vagyona elfogyott. Szégyellte szegénységét, és elköltözött szülőföldjéről, idegen országba indult vándorútra.

Útja során érkezett Csandana-pura városába, és bement egy kereskedő házába, hogy eledelt kérjen. A kereskedő szemügyre vette a jóvágású fiatalembert, és érdeklődni kezdett származása és családja felől. Mikor megtudta, hogy jó családból származik, illendően megvendégelte, sőt fiává fogadta, mert a Sors kezét látta a dologban. Feleségül adta hozzá leányát, Ratnávalít – azaz Gyöngyfüzért –, és bőséges hozományt adott vele. Az ifjú férj apósa házában maradt.

Ahogy teltek a napok, a jólét kitörölte elméjéből a szerencsétlenség emlékét. Elhatározta, hogy hazatér szülőföldjére, mert most, hogy vagyonhoz jutott, újra feltámadt tájékszenvedélye. Ravasz hízelgéssel kicsikarta apósa beleegyezését, aki csak nagy nehezen engedett, mert a leány egyetlen gyermeke volt. Magával vitte az asszonyt és minden ékszerét. Egyetlen öreg szolgáló kísérette Gyöngyfüzért, így indultak el hármában. Útjuk egy félreeső erdőségen vezetett keresztül. Itt a férfi azzal az ürüggyel, hogy rablók veszélyeztetik a környéket, magához vette felesége minden ékszerét. Bizony, a játéktermek és bordélyházak hitvány szórakozásain csüggő férfiak szíve olyan kemény, mint a kard pengéje.

Ekkor az a gyalázatos férfi egy szakadékba taszította hűségese feleségét és a kísérő öregasszonyt, hogy elpusztuljanak és ő megkaparinthassa a kincseket. Otthagyta őket a szakadékban, és távozott. Az öregasszony csakugyan halálra zúzta magát, de felesége fennakadt egy folyondár fonadékán, és életben maradt. Fűcsomókba és bokrokba kapaszkodva, nagy nehezen kimászott a szakadékból, mert még nem járt le életének kiszabott ideje. Összetört testtel, keservesen zokogva indult visszafelé. Léptenyomon kérdezősködött, míg nagy keservesen hazaérkezett apja házába. Szülei rémülten faggatták, hogyan került ilyen állapotba. A hű feleség felzokogott, és ezt a választ adta:

– Útközben rablók támadtak ránk, mindenünkből kifosztottak, férjemet megkötözték és magukkal hurcolták. Az öregasszony

meghalt, én azonban életben maradtam, bár engem is egy szakadékba taszítottak. Később arra ment egy könyörületes szívű vándor, és kihúzott a szakadékból. A Sors kegyelméből hazaérkeztem.

Amikor befejezte elbeszélését, a szülők megvigasztalták leányukat, és a hűséges Gyöngyfüzér ott maradt a szülői házban, szívében szüntelenül férjére gondolva.

Férje visszatért szülőföldjére, és kockajátékban hamarosan elverte a feleségétől rabolt kincset. Ekkor újabb ötlete támadt:

– Apósomtól szerzek még pénzt! Elmegyek hozzá, elhitetem vele, hogy leánya velem van házamban, és pénzre van szükségünk.

Ezzel az elhatározással szívében elindult, hogy felkeresse apósát otthonában. Amikor a házhoz közeledett, felesége messziről észrevette. Elébe futott és lábai elé borult férjének, aki oly gonoszul bánt vele! Mert a hű feleség érzései nem változnak, bármilyen rossz is hozzá a férje. Gyöngyfüzér részletesen elbeszélte megrettent férjének, hogyan vezette félre atyját a rablók támadásáról kitalált történettel. A férj megnyugodva lépett be apósa hajlékába, felesége társaságában. Az asszony szülei nagy örömmel üdvözölték, amint megpillantották.

– Kegyes hozzánk a Sors, hogy vőm épségben megszabadult a rablók kezéből! – kiáltott fel apósa, összehívta egész rokonságát, és nagy ünnepséget csapott. Ettől fogva Vagyon-adta, a vő, megint apósa vagyonán élősködött, kényelemben élve hitvese oldalán.

Egy éjszaka ez a gyalázatos szörnyeteg – borzalom kimondani, hogy mit művelt! A történet igazságáért mégis el kell mondanom: karjában fekvő feleségét álmában meggyilkolta, elrabolta minden ékszerét, és megszökött.

– Ilyen gonoszak a férfiak! – fejezte be elbeszélését a seregély. Ekkora királyfi a papagájhoz fordult:

– Most a tiéd a szó!

A papagáj megszólalt:

– Fenség, a nők gonoszak, paráznák, szemtelenségük elviselhetetlen. Hallgass meg egy történetet!

– Van egy Harsavatí nevű város; lakott ott egy dúsgazdag kereskedő, név szerint Dharma-datta, azaz Törvény-adta, a helybeli kereskedők feje. Volt a kereskedőnek egy leánya, a páratlan

szépségű Vaszu-datta, azaz Szerencse-adta, akit atyja önnön életénél is jobban szeretett. Feleségül adta egy derék kereskedőfiúhoz, Szamudra-dattához (neve ezt jelenti: Tenger-adta), aki a lakosainak becsületességéről híres Támralipti városában lakott. Az ifjút vagyon és fiatalság ékesítette, s a leggyönyörűbb nők pillantásai oly mohón itták szépségét, mint a csakóra madár a hold sugarait.

Egyszer, mialatt a férj szülővárosában, Támraliptiben járt, az asszony pedig atyja házában tartózkodott, a ledér nőszemély meglátott messziről egy jóképű férfit. A gonoszság eszét vette. Barátnőjével üzenetet küldött a fiatalembernek, titokban magához hívatta és szeretőjévé lett. Ettől fogva minden éjszakáját vele töltötte buja gyönyörben, és egész lelkével rajta csüngött.

Egyszer azonban megjött szülővárosából az ifjú férj. Apósa és anyósa olyan nagy örömmel fogadta, mintha a testet öltött Boldogság érkezett volna házukba. A nappal ünnepséggel telt el; mikor az éjszaka leszállt, anyja felékesítette leányát ékszerekkel, és beküldte férjéhez. Az asszony lefeküdt férje mellé, de nem közeledett hozzá. Amikor a férfi kérte, alvást színlelt, mert szíve más férfié volt. Végül a férj is álomba merült, mert fáradt volt az úttól és részeg a sok italtól. Mialatt a nagy evés-ivás után az egész háznép mélyen aludt, egy tolvaj észrevétlenül megásta a falat, és a lyukon át bebújt a hálószobába. Éppen ebben a pillanatban kelt fel érje mellől a kereskedő lánya. Nem vette észre a tolvajt, és halkán kilopózott a házból, mert szeretőjével találkat beszélt meg. A tolvaj azonban meglátta a nőt, akinek távozása keresztülhúzta számítását. Erre latolgatni kezdte:

– Ez a nő magára vett minden ékszert, amelyekért idejöttem, és éjszaka idején távozik a házból! Megnézem, hova mehet ilyenkor.

Így is tett. Kiment a házból, és nyomon követte a kereskedő lányát. Rajta tartotta a szemét, de vigyázott, hogy a nő ne vegye észre.

Az asszony – kezében virágcsokorral – kiment a városból, és egy közeli parkba tartott. Barátnője – aki be volt avatva a titokba, követte. A megbeszélthelyen meglátta szeretőjét – egy fán függve. Az történt ugyanis, hogy miközben a találkára igyekezett, a városi



őrök elkapták, tolvajnak nézték, hurkot kötöttek a nyakára és felakasztották. Már nem volt benne élet.

Az asszony felsikoltott:

– Végem van!

Fájdalmában szinte esztét vesztve lerogyott, s keservesen zokogva vonaglott a földön. Majd levette a fáról kedvese holttestét, ülő helyzetbe támasztotta, illatszerekkel és virágokkal ékesítette. A szenvedély és a bánat egészen elvette az esztét; megölelte a holttestet, felemelte a fejét, és kétségbeesetten csókolgatta a száját. Ahogy csókolgatta, halott kedvese – akinek testét egy hulladémon szállta meg – leharapta az orrát. Az asszony meghökkent és elszaladt, nem értve, hogy mi történt. Hirtelen eszébe jutott:

„Hátha még él?”

Visszament, hogy jobban megnézze. Közben a hulladémon elhagyta a tetemet, és a halott újra mozdulatlanul hevert. Az asszony leverten, zokogva, lassú léptekkel távozott.

A tolvaj mindezt végignézte rejtekhelyéről.

„Mit művelt ez a becstelen nőszemély? – töprengett magában. – Ó, bizony így van ez: az asszonyi lélek ijesztően fekete, mint a felhő, és mély, mint egy kiszáradt kút; aki beleesik, nem bír kikászolódni belőle. Vajon mit fog most kitalálni ez a néember?”

Így gondolkozott a tolvaj, és kíváncsiságból ismét az asszony nyomába szegődött.

Az asszony meg csak ment, s mihelyt belépett a házba, ahol férje még mindig aludt, hangos zokogással felkiáltott:

– Védjete meg! Ez a kegyetlen gyilkos, aki férjemnek vallja magát, leharapta az orromat, pedig semmit sem vétettem ellene!

Hangos kiáltásával mindenkit felvert. Tanácstalan rémülettel ugrott talpra férje, atyja és az egész háza népe. Mikor atyja meglátta vértől csepegő, leharapott orra helyét, haragra gerjedt, és „Feleséggyilkos!” felkiáltással megkötöztette a férjet. A férfi némán tűrte, hogy megkötözzék: látta, hogy apósa és egész rokonsága ellene van.

A tolvaj most már eleget látott, és szép csöndesen elsompolygott. A sok veszekedés közben az éjszaka is eltelt. Az ifjú kereskedőt apósa, az öreg kereskedő, a király elé hurcolta, s

magával vitte a leharapott orrú asszonyt is. Jelentést tettek a királynak:

– Ez az ember saját feleségét akarta elpusztítani.

A király nem adott hitelt a férj védekezésének, és elrendelte kivégzését. Miközben dobszóval a vesztőhelyre vezették, odament a tolvaj, és megszólította a király embereit:

– Ez az ember ártatlan, nem szabad kivégezni! Én tudom az igazságot. Vezessetek a király elé, előtte majd mindent elmondok.

Ekkor az örök a király színe elé vezették a tolvajt. Ígéretet nyert, hogy nem éri büntetés, és erre elejétől fogva mindent elbeszél, ami az éjszaka történt. Végül hozzátette:

– Istenség, ha nem hiszel a szavamnak, tekintsétek meg, ott van-e az asszony orra a hulla szájában.

Az uralkodó elküldte szolgálait, hogy nézzenek utána a dolognak. Azok igaznak találták, amit a tolvaj mondott, s ekkor a király felmentette az ifjú kereskedőt. A rossz asszonynak ráadásul a fülét is levágatta, és száműzte az országból, az apósna egész vagyonát elkoboztatta, a tolvajt pedig megelégedése jeléül a város főfelügyelőjévé nevezte ki az uralkodó.

Ilyen csalfák az asszonyok, és természetüknél fogva gonosz erkölcsűek – fejezte be a papagáj.

Abban a pillanatban, amikor elhangzott a papagáj elbeszélése, véget ért Indra isten kiszabott átka, és a madár visszanyerte eredeti alakját, majd felemelkedett az égbe: ő volt Csitra-ratha, a szellemzenészek királya. Ugyanakkor a seregély is feloldódott az átok alól: égi tündérré változott és felszállt a mennybe. Ő volt Tilóttamá tündéresszony.

Így a trónteremben eldöntetlen maradt a két madár vitája.

A démon befejezte a mesét, és ismét Vikrama-széna királyhoz fordult:

– Ezek szerint felségedre maradt a döntés: a férfiak gonoszak-e, vagy a nők? Ha tudod és elhallgatod, darabokra török a fejed!

A föld őrizője így felelt a szellem kérdésére:

– Jóga ura! Az asszonyok gonoszak. Itt-ott és olykor-olykor, akadnak ugyan ilyen rosszindulatú férfiak, de a nők mindenütt és mindenkor ilyenek.

Amint a király befejezte válaszát, a holttest megint eltűnt a válláról. A király kezdhetett előlről.

#### 4.

Vikrama-széna mahárádza visszatért az éjszakában a temetőben álló sinsapá-fához. A férfi tetemébe bújt démon gúnyosan felkacagott, de a fejedelem rendíthetetlen nyugalommal vetette vállára a testet, és szótlánul útnak indult. Útközben ismét megszólalt a démon:

– Király, érdemes ennyit bajlódnod egy koszos kolduló szerzetes kedvéért? Úgy látom, nem veszed észre, mennyire fölösleges a fáradozásod. Hallgass hát meg legalább szórakoztatásul egy mesét!

Van egy város, Sóbhávati a neve, és méltán rászolgál e névre, amelynek jelentése: „Tündöklő.” Valaha az utolérhetetlen vitézségű Súdraka király uralkodott a városban. A csatákban győztes király bátorságának tüzeit az ellenség rabul ejtett asszonyai legyezőjének szele szította, és a föld, amely uralma alatt az igazság háborítatlan jólétében virult, megfélekedezett a régi nagy királyokról.

A népek őrizője híres volt arról, hogy szerette a vitéz férfiakat. Egyszer szolgálatra jelentkezett udvarában egy Víra-vara – azaz Átrak Hőse – nevű nemes. Vele volt felesége, Dharmavatí – Igazlelkű –, valamint fia, Szatja-vara – Igazság Hőse – és leánya, Víravatí – Bátorlelkű. Ők hárman alkották családját, és ugyancsak hárman szolgálták: oldalán a tör, egyik kezében a kard, másikban a pajzs. Noha ennyi volt minden kísérete, mégis ötszáz dénár tartáspénzt kért a királytól minden napra. Súdraka király végigmérte, délceg kiállásáról látta vitézségét, és megadta a kért fizetést.

„Háza népe csekély számú; vajon mire kell neki ennyi arany? Talán valami titkos szenvedélye van? Vagy nemes célra költi?” – találgatta a király, s kíváncsiságból titokban kémeket küldött utána, hogy nyomozzák ki életmódját. Kiderült, hogy Átrak Hőse reggelenként jelentkezik a föld uránál, és napközben kivont karddal áll palotája kapujában. Ezután hazamegy, az ellátásra kapott pénzből száz dénárt felesége kezébe ad élelemre, százért ruhát, keneteket és bételt vásárol, százat – miután megtisztalkodott – Visnu és Siva tiszteletére ajánl fel, százat-százat pedig a papok és koldusok között oszt szét. Így költi el mindennap az ötszáz dénárt. Ezután elvégezi az áldozati szertartásokat, eszik, majd visszatér a palotához, és kezében karddal őrködik a kapuban, egyedül, egész

éjjel. Súdrika király elégedetten vette tudomásul kémeitől, hogy Bátrak Hőse ezt a nemes életmódot folytatja, ernyedetlen buzgalommal. Kémeinek meghagyta, hogy ne kövessék tovább útján, magában pedig megállapította róla, hogy ritkaságszámba menő, kiváló vitéz, és különös megbecsülést érdemel.

Így teltek a napok. Bátrak Hőse rendületlenül állta a nyári hőségben a nap perzselő sugarait. Elmúlt a nyár, jött az esős évszak, paskoló záporral és bömbölő mennydörgéssel, s villámkardjával mintha Bátrak Hősét akarta volna fenyegetni. Ő azonban rendíthetetlenül állt a palota kapujában, miközben a kövér felhőkből éjjel-nappal szakadt a kegyetlen eső. Súdrika király napközben figyelte palotája tetejéről, hogy őrködik-e a vitéz. Éjjel ismét felment a tetőre, hogy kipuhatojja: helyén áll-e még. Lekiáltott:

– Hej, van-e valaki a palota kapujában?

– Itt vagyok – felelte Bátrak Hőse, mihelyt meghallotta a föld urának hangját.

– Rettenthetetlen vitéz ez a Bátrak Hőse, és aligha akad odaadóbb hívem – állapította meg az uralkodó. – Mindenképpen valami magas méltóságra kell emelnem.

Ezután Súdrika király leszállt palotája tetejéről, és aludni tért hálótermében.

Másnap is szörnyű zápor zuhogott a fellegekből. Mikor estére kelve elnyelte a palotát a sötétség fekete torka, a férfiak ura ismét felment a tetőre, hogy meggyőződjék vitézének kitartásáról.

– Áll-e valaki a palota kapujában? – kiáltott bele a magános éjszakába.

– Itt állok – hallatszott tüstént Bátrak Hősének válasza. A föld ura csodálattal vette tudomásul ezt a hősi kitartást, ám ekkor váratlanul asszonyi sírás hangzott fel a távolban. Valaki a kétségbeesés szívbe markoló hangján siránkozott.

„Birodalmamban senki sem görnyed elnyomás alatt, nincs egyetlen szegény vagy szenvedő sem; ki lehet ez az asszony, aki magánosan sír az éjszakában?”

Így gondolkozott a király, szánalomra gerjedt, és Bátrak Hősét szólította, aki egyedül őrködött odalent:

– Hej, Bátrak Hőse, figyelj! Egy asszony sír valahol messze. Vajon ki lehet, és miért sír? Eredj oda, és tudd meg az okát!

Bátrak Hőse igennel válaszolt, és oldalán törrel, kezében karddal, elindult. A zivatarfelhőktől sötét éj olyan fenyegetően tornyosult előtte cikázó villámszemeivel és közáporként hulló esőfüggönyével, mint valami emberevő ráksasza. A föld ura csodálattal vegyes szájalommal nézte, milyen bátran vág neki vitéze magánosan a szörnyű éjszakának. Leszállt a palota tetejéről, és egyedül, észrevétlenül, kivont karddal elindult utána.

Bátrak Hőse ment, amerre a sírás hangja vezette. A városon kívül elérkezett egy tóhoz, s a víz közepén megpillantotta az asszonyt, aki egyre siránkozott:

– Jaj, vitéz! Jaj, könnyöretes szívű úr! Jaj, minden hívságot elvető férfi! Hogy éljek nélküled?

– Ki vagy? Miért sírsz ilyen keservesen? – kérdezte elámulva Bátrak Hőse, akit a király titkon követett. Az asszonytól a következő választ kapta:

– Gyermekelem, Bátrak Hőse! Tudd meg, hogy én vagyok a Föld; hites uram ma még Súdraka király, de mához három napra meg fog halni. Soha többé nem lesz ilyen uram! Őt is gyászolom, és magamat is siratom vele.

Bátrak Hőse megremegett a hírről. Így szólt az asszonyhoz:

– Istennő, meg lehet-e menteni a királyt, a világ őriző talizmánját?

A kincses méhű Föld így válaszolt:

– Egyetlen lehetőség van, s csupán te teheted meg.

Bátrak Hőse sűrgetőleg szólt:

– Árudd el tüstént, istennő, hogy minél hamarabb megtehessem! Mit érne életem, ha nem tenném meg?

A Föld felelt:

– Nincs még egy vitéz, aki olyan hűséggel ragaszkodna urához, mint te. Halld hát meg, milyen lehetőség van még a király megmentésére! Az uralkodó a királyi palotával szemben templomot emeltetett Kálí istennőnek, amelyet az istennő kegyes jelenlétével tüntet ki. Ha ott feláldozod fiadat Kálínak, akkor a király nem hal meg, sőt, még száz esztendeig él. Ha még ma megteszed, az uralkodó megmenekül; különben három nap leforgása múlva nem lesz benne élet.

– Megyek, istennő, azonnal cselekszem – felelte a vitéz a Föld szavaira.

– Járj sikerrel! – szólt a kincses Föld és eltűnt.

A király mindent hallott rejtekhelyéről. Kíváncsi volt, hogy mi történik ezután. Észrevétlenül követte Bátrak Hősét, aki az éjszaka homályában hazasietett. Felébresztette feleségét, és elmondta, hogy a Föld fiuk feláldozását javasolta a király életének megmentésére. Felesége végighallgatta, majd így szólt:

– Uram, királyunk üdve mindennél fontosabb. Keltsük fel fiunkat, és beszélj vele!

Felébresztették álmából kisfiúkat, Igazság Hősét, és Bátrak Hőse elmondta, mi történt.

– Így tehát, fiam, ha feláldozlak Kálí istennőnek, a király életben marad; ha nem, harmadnapra meghal – fejezte be szavait.

A fiú bebizonyította, hogy méltó nevére. Bátor lélekkel szólt atyjához:

– Boldog vagyok, apám, ha életem árán a király megmenekül a haláltól. Az ő kenyerét ettük, most fizetni tudok érte! Miért késlekedsz? Vezess a szentélybe és áldozz fel az istennőnek! Hadd szolgáljam urunk javát!

Bátrak Hőse örömmel hallgatta Igazság Hőse szavait:

– Jól van! Valóban az én fiam vagy!

A király odakint mindezt hallotta, és így szólt magában:

„Ó, mindannyian egyformán nemeslelkűek!”

Ekkor Bátrak Hőse hátára vette fiát, felesége pedig leányukat, és mindketten elindultak az éjszakában a gyermekekkel Kálí istennő templomába. Súdrika király észrevétlenül haladt hátuk mögött. Az istennő képmása előtt Bátrak Hőse letette hátáról fiát; a gyermek, az önfeláldozás sziklaszála, meghajolt az istennő előtt, és így könyörgött hozzá:

– Fejem feláldozása nyújtsa meg Súdrika király életét száz esztendővel, s kormányozza a birodalmát békességben!

– Jól van, jól van – dicsérte meg fiát e beszédért Bátrak Hőse. Kirántotta kardját, levágta gyermeke fejét, és ilyen szavak kíséretében ajánlotta fel Kálí istennőnek:

– Gyermezem feláldozása jutalmául maradjon életben a király! Ebben a pillanatban láthatatlan hang szólalt meg a levegőben:

– Jól van, Bátrak Hőse! Nincs senki, aki nálad hűségesebben szolgálná urát! Nem kímélted egyetlen fiadnak, jó gyermekednek életét, hogy visszaadhassad vele a királynak életét és királyságát!

A föld ura rejtekhelyéről mindezt látta és hallotta. Ekkor átrak Hősének leánya, Bátorlelkű, ölébe vette halott öccse fejét, a szörnyű bánattól vakra sírta szemét, szíve meghasadt és meghalt.

Ekkor az anya, Igazlelkű, így szólt férjéhez:

– A király megmenekült a veszélytől; most mondani akarok valamit, hallgass meg! Ha kisleányunk gyermeki ártatlanságában behalt testvére halála miatti fájdalomába, miért éljek én tovább gyermekeink elvesztése után? Nekem kellett volna felajánlanom fejemet az istennőnek váltságul a király életéért; ezt balgaságomban elmulasztottam. Most arra kérek, engedd meg, hogy gyermekeim holttestét átölelve máglyára léphessek.

Bátrak Hőse engedett felesége állhatatos kérésének:

– Tégy úgy, kedvesem! Valóban, mi örömd lehetne az életben, amely gyermekeid elvesztése után csak bánatot tartogat számodra. Ne bánkódj azonban azért, hogy nem ajánlottad fel saját életedet; hát talán én nem adtam volna oda az életemet, ha ezzel megválthattam volna a fiamat? Várj egy keveset, amíg máglyát rakok ebből a fából, amit kerítés építésére hordtak ide az istennő szentélye köré.

Ezután Bátrak Hőse máglyát rakott a fából, reáhelyezte két gyermeke holttestét, és a szentély mécsesével meggyújtotta máglyát. Felesége, az erényes Igazlelkű, ura lábához borult, majd meghajolt Kálí istennő előtt, és így imádkozott hozzá:

– Következő születésemben is mostani uram legyen a férjem! Uram gazdája, a király, gyarapodjék szerencséjében életem feláldozása jutalmául!

Így könyörgött az igaz lelkű asszony, majd a máglyába vetette magát, amelynek lángnyelvei úgy csaptak a magasba, mintha a tűz hajfűrtjei libbentek volna fel.

A vitéz Bátrak Hőse gondolkodóba esett:

„A király ügyének eleget tettem, ahogy az égi hang megerősítette. Ellátásomért leróttam uram iránti tartozásomat. Magamra maradtam. Miért ragaszkodjam az élethez? Rangombeli embernek szégyenére válik, ha szeretett családját nem tudja



megőrizni, de saját életének megtartására gondja van. Nem helyesebb-e, ha életemet mutatom be áldozatul Kálí tiszteletére?”

Ezzel a meggondolással az istennő elé járult és dicsérő énekkel magasztalta:

*Üdv! A te lábad elé borul  
jámborul  
híved áhítatos serege.  
Üdv! Aki el sose tántorul  
botorul,  
várja örökre kegyelmed ege!*

*Üdv! Tovaűzöd a felleget!  
Fél eget  
töltve be, Nap-szemed ont meleget!  
Menny diadalszava emleget:  
szent kezed  
porba lesújtja a szörnysereget!*

*Üdv neked, üdv, egek asszonya,  
jó Anya!  
Vedd kegyesen fejem áldozatát!  
Kálí, tehozzád esd, ím, a  
hő ima:  
tartsd meg a földnek a népek urát!*

Midőn Bátrak Hőse befejezte magasztaló szavait, hirtelen kardcsapással leszelte saját fejét.

Súdraka király ezt a végső lépést is látta rejtekhelyéről, és zavar, bánat, csodálkozás kavargott lelkében:

„Ó, jaj! Soha nem látott, soha nem hallott szörnyű tette vállalkozott értem ez az igaz lelkű férfi és családja. Sok minden előfordul ezen a világon, de hol van még egy olyan önfeláldozó ember, aki ura javáért dicsekvés nélkül, szem elől elrejtözve, lemondana életéről? Ha szolgálatát nem viszonzom hasonló tettel, mit ér uralkodásom? Mennyivel több akkor életem, mint a baromé?”

Így gondolkozott a férfiak ura, a vitéz Súdraka, s kirántotta hüvelyéből kardját, az istennő szobra elé lépett, és így imádkozott:

– Magasztos istennő, fogadd kegyesen életem feláldozását, és hallgasd meg odaadó híved esedezését! Támadjon fel családjával együtt Bátrak Hőse, a nevéhez méltó vitéz, aki értem áldozta életét!

Könyörgése végeztével a mahárádzsa le akarta vágni fejét kardjával, de ekkor égi hang szólalt meg:

– Ne kövess el meggondolatlan tettet! Igazlelkűségeddel kivívtad megelégedésemet. Támadjon életre feleségével és gyermekeivel együtt Bátrak Hőse!

A hang elhallgatott. Bátrak Hőse elevenen és sértetlenül felemelkedett a földről, s vele együtt feltámadt fia, leánya, felesége. E csoda láttán a király újból visszavonult rejtekhelyére, s örömkönnyekkel telt szeme nem győzött betelni hívei látásával.

Bátrak Hőse mintha álomból ébredt volna. Mikor feleségét, gyermekeit és önmagát életben látta, teljesen megzavarodott. Sorra nevükön szólította az asszonyt és a két gyermeket, s megkérdezte:

– Miután elhamvadtatok, hogyan keltetek ismét életre? Én is levágtam saját fejemet, s most mégis élek; mi történt? Káprázat ez, vagy az istennő kegyének megnyilvánulása?

– Az istennő kifürkészhetetlen kegyelmének ajándéka, hogy újra élünk – válaszolták felesége és gyermekei.

A férfi is így gondolta. Fejet hajtott az istennő előtt, majd hitvesével és gyermekeivel együtt hazatért, hiszen célját már elérte.

Otthonában hagyta fiát, leányát, feleségét, ő maga pedig még azon az éjszakán visszament a királyi palotához, és őrt állt a kapuban, mint azelőtt. Súdrika király titokban mindezt végignézte, azután felment palotája tetejére, mint azelőtt. Lekiáltott:

– Ki áll a palota kapujában?

Bátrak Hőse tüstént válaszolt:

– Én állok itt, uram! Felséged parancsára elmentem megkeresni azt az asszonyt; ő azonban eltűnt a szemem elől, mint valami ráksaszi.

A király végtelenül elcsodálkozott ezen a válaszon, hiszen szemtanúja volt a történeteknek.

„Valóban, a nemes lelkű férfiak elméje mély és rendíthetetlen, mint az óceán vize; ha páratlan hőstettet visznek végbe, nem beszélnek róla.”

Ilyen gondolatokon töprengett a király, miközben leszállt a palota tetejéről és hálótermébe vonult, ahol az éj hátralevő részét töltötte.

Reggel, amikor a maháradzsa trónra ült, Bátrak Hőse megjelent a szokásos tisztelgésre. A boldog uralkodó mindent elmondott minisztereinek, ami azon az éjszakán történt. Mindannyian a csodálkozástól megnémulva hallgatták. Ezután, meglepedése jeléül, Láta- és Karnáta-föld királyságát ruházta Bátrak Hősére és fiára a föld ura. Azontúl egymást szüntelenül támogatva uralkodott zavartalan nyugalomban a két egyforma hatalmú fejedelem, Bátrak Hőse és Súdraka király.

A csodálatos történet befejeztével a démon ismét kérdést intézett Vikrama-széna királyhoz:

– Mondd meg, király, ki volt a legnagyobb hős közöttük? Ha tudod és elhallgatod, száll reád az átok!

Erre a föld őrizője így válaszolt a szellemnek:

– Valamennyiük közül Súdraka király a legnagyobb hős.

A szellem faggatni kezdte:

– Hogyan, hát nem nagyobb dolog Bátrak Hősének tette, amelyhez foghatót nem ismer a széles föld? Vagy nem nagyobb dolog felesége viselkedése, aki anya létére beleegyezett, hogy szeme láttára mészárolják le fiát, mint valami áldozati állatot? És nem nagyobb dolgot művelt-e fiuk, aki gyermek létére ilyen nagylelkűségről tett bizonyosságot? Miért mondod nagyobbak éppen Súdraka királyt, maháradzsa?

A férfiak parancsolója készen állt a felelettel:

– Nem úgy van! Bátrak Hőse származásánál fogva nemes lelkű férfi volt, és családja hagyományaihoz híven előbbrevalónak kellett tartania ura megvédelmezését saját életénél, fiánál, feleségénél. Asszonya is jó családból származott, a hűséges feleségnek férje volt az istene; így nem különösebb érdem, hogy eleget tett kötelességének, és követte férje útját. Kettőjük sarja és hasonmása volt Igazság Hőse, a fiú: amilyen a fonál, olyan szövet készül belőle. Mindnyájuknál nagyobb volt Súdraka király, mert szolgálai kedvéért hajlandó lett volna megválni testétől, holott a királyok szolgálai élete árán szokták őrizni lelküket.

Mikor a király befejezte válaszát, a démon, varázserejével, ismét eltűnt a föld támaszának válláról, és visszatért előbbi helyére. A népek őrizője újra elindult a fához, hogy a temetőn át elhozza a tetemet még azon az éjszakán.

## 5.

Vikrama-széna király odaért a sinsapá-fa alá, helyén találta az ágon himbálózó hullát a belebújt szellemmel; egy kis huzakodás után leakasztotta a kötélről, s megint elindult vele. Miközben szótlanul haladt keresztül a zord halottégető temetőn, ugyanazon az úton, amelyen jött, a szellem megszólalt a hátán:

– Király, keserves vállalkozásba fogtál; én pedig első látásra megkedveltelek. Engedd meg, hogy elméd gyönyörködtetésére újabb mesével szolgáljak. Hallgasd meg!

Uddzsajiní városában élt egy Hari-szvámin, azaz Visnu Szolgája nevű bráhman, Punja-széna király derék alattvalója és kedvenc minisztere. Hozzá méltó hitvesétől fia született, aki minden jó tulajdonságában atyjára ütött. Az apa a Déva-szvámin – Isten Szolgája – nevet adta fiának. Később leányuk is született, Szóma-prabhá. Tündöklő szépségével egyetlen lány sem mérkőzhetett, és méltó volt nevére, amely ezt jelenti: „Holdsugár.” Mikor a szépségéről messze földön híres leány eladósorba jutott, ezt üzente atyjának és bátyjának:

– Vitézség, tudás vagy varázserő ékesítse azt a férfit, akihez hozzá akartok adni; máshoz nem megyek, még ha életembe kerül is.

Apja aztán törhette a fejét, hogy hol találjon olyan kérőt, aki megfelel valamelyik követelménynek. Közben úgy esett, hogy királya szerződés kötésére követségbe küldte a dekkháni uralkodóhoz, aki haddal készült országára támadni. Küldetése sikeres lebonyolítása után összetalálkozott egy érdeemes bráhmannel, aki halott leánya hasonlíthatatlan szépségéről, és megkérte a leány kezét az anyjától.

– Vitézség, tudás vagy varázserő birtoklása nélkül nem fogad el senkit a leányom; áruld el, melyik van meg neked e három közül?

– Ismerem a varázslás tudományát – felelte a leánykérő bráhman.

– Lássuk hát, mit tudsz? – szólt az apa.

Erre ő varázslattal levegőben járó kosít teremtett. Felültette az apát a varázserővel irányított kocsira, és felvitte az égbe, hogy megmutassa neki a mennyei tájakat. Miután kivívta megelégedését, visszavitte a dekkháni uralkodó székvárosába, ahol követségben járt. Az apa a varázslathoz értő bráhmannel ígérte leányát, és hetednapra tűzte ki az esküvőt.

Eközben azonban odahaza, Uddzsajiní városában, egy másik bráhman a bátyjától kérte meg a leány kezét.

– Vitézséget, tudást vagy varázserőt szabott feltételül, enélkül nem megy férjhez – közölte a bátya a kérővel, mire ő vitéznek vallotta magát, és bemutatta jártasságát a kardforgatásban és nyíllövésben. A fiatalember odaígérte hűgát a vitéznek, és a csillagjósok tanácsa alapján hetednapra állapotok meg az esküvőben, anélkül hogy az anyát értesítették volna.

Az anyától is ugyanezen a napon kérte meg a leány kezét egy harmadik kérő.

– Vitéz, tudós vagy varázsló legyen a férj; ehhez a feltételhez ragaszkodik leányunk – közölte a kérővel az anya, mire ő kijelentette:

– Anyám, én tudós vagyok.

Az asszony múltáról és eljövendőről tett fel kérdéseket, s tudásáról meggyőződve, ő is hetednapra tűzte ki az esküvőt.

Másnap hazaérkezett az apa, és elmondta feleségének és fiának, hogy milyen férjet talált leányuknak. Ekkor ők is külön-külön beszámoltak róla, hogy másnak ígérték a leányt. Az apa zavarba jött; nem tudta, mitévő legyen a három kérővel.

Mikor elérkezett az esküvő napja, megérkezett a házba a három kérő: a vitéz, a tudós és a varázsló. Közben váratlan fordulat történt: Holdsugár, a menyasszony, rejtélyes módon eltűnt. Mindenütt keresték, de nem találták. Apja kétségbeesetten fordult a tudóshoz:

– Tudós, most szólj! Mondd meg tüstént, hova tűnt a leányom?

A tudós azonnal válaszolt:

– Egy ráksasza rabolta el; magával hurcolta tanyájára, a Vindhja-hegység rengetegébe.

A tudós válasza lesújtotta az atyát:

– Szörnyűség! Hogyan szerezzük vissza, hogyan tartsunk esküvőt?

Ekkor megszólalt a varázsló:

– Nyugodj meg! Egy szempillantás alatt eljuttatlak benneteket oda, ahová a tudós mondta.

Elővarázsolta a fegyverekkel megrakott légi kocsit, felültette az apát, a tudóst és a vitézt, és egy perc múlva a Vindhja-hegység

őserdejében szállt le velük, ahol a tudós kijelentése szerint a szörnyeteg lakott. A ráksasza észrevette őket, és szörnyű haraggal rontott rájuk. Az apa gyorsan előretolta a vitézt, aki felvette a harcot a ráksaszával. Vértagyasztó tusa lángolt fel az ember és a szörnyeteg között. Úgy küzdöttek a leányért varázsfegyvereikkel, mint egykor Ráma királyfi harcolt hitveséért Rávana démonkirállyal. Végül a vitéz egy félholdhegyű nyílvesszővel levágta a keményen küzdő ráksasza fejét. A ráksasza elpusztult, ők pedig kiszabadították a leányt a szörny odújából, és a varázsló kocsiján mindnyájan hazatértek.

Megérkeztek az apának, Visnu Szolgájának hajlékába. A csillagok állása szerint most volt az a pillanat, amelyben az esküvőnek meg kellett volna történnie. Ekkor a tudós, a vitéz és a varázsló parázs vitába kezdett. A tudós így szólt:

– Ha nem találtam volna rá a leányra, hogyan szereztétek volna vissza a ráksasza barlangjából? Engem illet a leány!

A varázsló ellenkezett.

– Ha nem varázoltam volna levegőben járó kocsit, hogyan tudtatok volna odamenni és visszatérni egy nap alatt, mint az istenek? Aztán meg gyalogszerrel hogyan küzdöttetek volna meg a kocsijáról harcoló ráksaszával? Engem illet a leány, mert az én segítségemmel hoztuk vissza kedvező csillagállás idejére.

A vitéz sem hagyta annyiban:

– Ha nem győzöm le csatában a szörnyeteget, ugyan melyikőtök tudta volna ügyeskedésével visszaszerezni a leányt? Egyedül engem illet!

Míg ők ezen vitatkoztak, az apa tanácstalanul hallgatott.

– Nos, király, melyiket illeti a leány? Döntsön felséged! Ha tudod, és nem árulod el, szétpukkad a fejed!

A szellem kérdése arra kényszerítette a királyt, hogy megtörje hallgatását. A széles föld ura így döntött:

– A vitézt illeti a leány, aki kockára tette életét, párbajban legyőzte a szörnyeteget, s karja vitézségével visszaszerezte a leányt. A tudóst és a varázslót az ő szolgálatára rendelte a Teremtő; hiszen a számoló meg az ácsmester mindig csak eszköz valaki másnak a kezében.

Ahogy a maháradzsa szavai elhangzottak, a démon egy pillanatig sem maradt tovább a vállán. Visszatért előbbi helyére, a király pedig a bosszúság legcsekélyebb jele nélkül indult érte.



## 6.

A föld ura ismét leakasztotta a sinsapá-fáról a tetemet, vállára vetette, és szótlánul elindult az úton. Sietve haladt előre, de a démon újra csak megszólította:

– Király, megkedveltelek, mert bölcs vagy és kitartó. Mesével szórakoztatlak, és kérdést is akarok intézni hozzád. Hallgasd meg figyelmesen!

Volt egy király, Jasah-kríta – Dicsőség-szerző –, akinek nevét messze földön jól ismerték. Királyi székvárosának neve Sóbhávati, azaz Tündöklő volt. Városában egy fényes templom állt Kálí istennő tiszteletére. A templomtól délre volt egy „Kálí fürdője” nevű tó. Minden évben nyár elején, holdtöltekor, nagy tömeg sereglett össze, hogy megfürödjék a tó vizében.

Egy alkalommal egy Dhavala – azaz Fehér – nevezetű fiatal ruhafestő érkezett a fürdőhelyre Brahma-szthala faluból. Meglátta bizonyos Suddha-pata – azaz Tiszta Kelme – nevű férfi lányát, Madana-szundarít – Szerelem Szépét –, aki szintén azért jött, hogy megmerítkezzen a szent tó vizében. A telihold szépségét megszégyenítő leány bája rabul ejtette az ifjú szívét. Megtudakolta a leány nevét és származását, majd szereltem tüzétől gyötrődve tért vissza otthonába. A leány nélkül nem volt kedve ételhez nyúlni, nem tudott éjszaka aludni. Anyja kérdezősködésére elmondta, hogy mi gyötri szívét. Az anya közölte férjével fiuk kívánságát. Az apa odament fiához, s állapotát látva, így szólt:

– Miért esel kétségbe, mikor vágyaidnak tárgyát könnyűszerrel elérheted? Ha Tiszta Kelmétől megkérem leánya kezét, hozzád fogja adni feleségül. Származásban, vagyonban és mesterségben egyenlők vagyunk, jól ismerjük egymást, semmi akadály sincs a házasságnak.

A fiú megvigasztalódott; táplálékot vett magához, és másnap apjával együtt elment Tiszta Kelme városába. Az a pap megkérte fia számára a leány kezét, és Tiszta Kelme örömmel hozzáadta leányát a fiúhoz. Kiszámították a szerencsés csillagállást, és másnap az ifjú Fehér nőül vette a leányt, a hozzá minden tekintetben méltó Szerelem Szépét. A menyecske első pillantásra beleszeretett urába, és az esküvő után a fiatalember boldogan tért meg atyja házába ifjú feleségével.

Hosszú ideig boldogan éltek egymással. Egy napon az após fia, Szerelem Szépének bátyja érkezett hozzájuk látogatóba. Mindnyájan udvariasan fogadták; húga öleléssel üdvözölte, rokonai hogyléte felől érdeklődtek. Amikor kipihente az út fáradalmaival, így beszélt:

– Atyám küldött, hogy meghívjam húgomat és sógoromat, mert nagy ünnepség lesz nálunk Kálí istennő tiszteletére.

Szavait örömmel hallgatták, és étellel-itallal vendégelték meg az ifjút, ahogy illik.

Másnap reggel a fiatal ruhafestő – felesége és sógora társaságában – elindult apósához. Megérkezett Sóbhávati városába, és egyenesen Kálí istennő hatalmas temploma felé tartott. Hívő lélekkel hívta feleségét és sógorát:

– Jöjjetek, tekintsük meg a magasságos istennőt!

Sógora ellenvetést tett:

– Nem volna illendő, hogy mindannyian üres kézzel járuljunk az istennő elé.

– Jól van, akkor egyedül megyek; ti addig várjatok idekint – felelte az ifjú ruhafestő, és belépett a szentélybe, hogy lássa az istennőt.

A szentélyben tisztelettudóan meghajolt Kálí előtt, majd elmélkedett a tizennyolc karú istennő hatalmán, aki démonokat morzsolt szét, és lótuszta alá tiporta Mahisa szörnyet. Szent elragadtatás töltötte el lelkét, és így gondolkozott:

„Az emberek élő áldozattal tisztelik ezt az istennőt: legüdvösségesebb cselekedet az lesz, ha saját magam feláldozásával örvendeztetem meg Kálít.”

Így határozott, és a templom néptelen belső fülkéjéből előhozott egy kardot, amelyet valaha zarándokok akasztottak fel fogadalmi emléktárgyul. Hajánál fogva a harangkötélhez kötötte fejét, és levágta a karddal. A fejetlen test leroskadt a földre.

Mikor az ifjú Fehér hosszú ideig nem tért vissza, sógora utána ment, hogy megkeresse a templomban. Amikor meglátta húga férjének fejetlen holttestét, kétségbeesésében ő is levágta a fejét ugyanazzal a karddal.

Mikor ő sem tért vissza, Szerelem Szépe rosszat sejtett, s utánuk ment az istennő szentélyébe. Odabent meglátta

szerencsétlenül járt férjét és bátyját, és jajveszékelve roskadt a földre:

– Jaj, mi történt? Végem van!

Lassan összeszedte magát, felállt, és két halottját gyászolva, így gondolkozott:

„Most már mi értelme maradt életemnek?”

Elszánta magát, hogy elveti az életét, és így imádkozott az istennőhöz:

– Istennő, üdvnek-tisztaságnak-jámborságnak legmagasztosabb öre, férjednek, Sivának fél teste! Te vagy minden asszony oltalmazója, szomorúság eloszlatója; miért raboltad el tőlem egyszerre férjemet és bátyámat? Nem ezt érdemeltem tőled, hiszen szüntelenül odaadó híved voltam. Hozzád esdek segedelemért, hallgasd meg síró szavamat: megválok e testtől, amelyet a szerencsétlenség összezúzott, de bárhol születek újjá, következő életemben is ez a két férfi legyen bátyám és férjem!

Így imádkozott az istennőhöz, és újra meghajolt előtte. Ezután iszalagból hurkot font, és megerősítette egy fa ágán. Miközben nyakát bele akarta dugni a hurokba, hang zendült meg a levegő magasából:

– Ne kövess el elhamarkodott cselekedetet, leányom! Elégedett vagyok veled, aki ifjú nő létedre ily nemes elhatározásra jutottál. Hagyd azt a hurkot! Illeszd férjed és bátyád törzséhez fejüket, s kegyelmemből életre támad mindkettőt!

Az isteni ige hallatára Szerelem Szépe félrelökte a hurkot, boldogan odasietett a holttestekhez, és nagy örömében gondolkozás nélkül felkapta az egyik fejet, s bátyja testéhez illesztette – férje fejét, majd férje testéhez bátyja fejét. Így rendezte a Sors. Mindketten sértetlen testtel, épen-elevenen felálltak, de a fejcsere miatt nem tudtak eligazodni testükön. Mindegyik beszámolt a másik kettőnek, hogy mi történt vele, hálásan hajoltak meg Kálí istennő előtt, és folytatták útjukat. Szerelem Szépe csak ekkor vette észre, hogy mit tett: elcserélte a fejeket! Kétségbeesetten töprengett, hogy mitévő legyen.

– Nos, dönts el, király, hogy a két megcserélt férfi közül melyik legyen a nő férje? Ha tudod, és elhallgatod, átok sújt!

Vikrama-széna király így oldotta meg a démon találós kérdését:

– Amelyik testen a férj feje van, az legyen a férje; mert a testrészek közül legfőbb a fej, a felismerés is a fej alapján történik.

Mihelyt a király befejezte válaszát, a démon a testtel ismét eltűnt válláról, s az uralkodó indulhatott érte újra.

## 7.

Vikrama-széna király megtalálta a sinsapá-fát és rajta a holttestet. Vállára emelte, és elindult vele. Útközben a szellem megszólalt:

– Király, elmondok egy mesét, hogy eltereljem figyelmedet fáradságodról. Hallgasd meg!

A keleti óceán partján van egy város, Támralipti. A város uralkodója egykor Csanda-szinha – Vad Oroszlán – volt. A király mások feleségének mindig hátat fordított, a csatatérnek soha; megtépázta ellenfelei hatalmát, de nem bántotta mások vagyonát.

Egyszer egy Szattva-síla – azaz Igazság Erénye – nevű derék nemesember ékezett a Dekkhán vidékéről a király udvarába. Bejelentette magát az uralkodónál, és szegénysége jeléül megszaggatta ruháját a vele jött többi nemessel együtt. Ettől fogva mint „a király rongyosa” hosszú éveket töltött el az uralkodó szolgálatában, de nem kapott érte semmit a föld urától.

„Királyi nemzetségből származom, miért vagyok mégis ilyen szegény? S ha egyszer szegény vagyok, miért oltott belém az Alkotó ilyen nagy becsvágyat? A király észre sem veszi, hogy szolgálata közben kíséretem lerongyolódott, engem pedig állandó éhség gyötör.”

Az elszegényedett nemest nem hagyták békén ezek a gondolatok.

A király egy napon vadászatra indult. A rongyos nemes futott előtte, kezében bottal; nyomában lovasok és gyalogosok csapata haladt, így mentek a vadaktól nyüzsgő őserdőbe. Vadászat közben egy hatalmas vadkan kitört a hajtók gyűrűjéből. A király nyomába eredt, és üldözésközben egy másik, távoli erdőbe vetődött el. A rengetegben az utat fű nőtte be, lehullott falevél takarta el, és a férfiak ura szem előtt veszítette a vadkant. Kifáradt az üldözésben, és ekkor eszmélt rá, hogy elveszítette az irányt. Jegyedül a rongyos nemes volt vele, aki gyalogszerrel, étlen-szomjan, életét nem kímélve követte a szélesebb lovon vágató királyt. A férfiak urát meghatotta ez a hűség, és nyájasan szólította meg kísérőjét:

– Megjegyezted-e az utat, amelyen ide jutottunk?

A nemes összetett kézzel válaszolta uralkodójának:

– Megjegyeztem. Felsőged azonban pihenjen meg egy kissé. Mert az Ég-asszony övének boglárköve, a lótuszvirágok csókos

szeretője, a Nap, sziporkázó sugarak lángkoszorújával perzseli a tájat!

A király beleegyezett, de újabb feladattal bízta meg alattvalóját:

– Szerezz valahonnan ivóvizet!

– Igenis – felelte a nemes, és felmászott egy magas fára, amelynek a tetejéről megpillantott egy folyót. Lemászott a fáról, és odavezette a királyt. Ezután lenyergelte és megjártatta lovát, majd vizet és fűvet adott neki, hogy a ló is megpihenjen. Amikor uralkodója megfürdött, ruhája öbléből elővett néhány ízes ámalaka gyümölcsöt, megmosta és odanyújtotta a királynak.

– Honnan vetted ezt a gyümölcsöt? – kérdezte a föld ura. Ekkor a nemes térdre ereszkedett, és tenyerén tartva a gyümölcsöt, így beszélt:

– Tíz éve ez a táplálékom, felséged kegyét szeretném megnyerni, és ezért úgy élek, mint a remeték, azzal a különbséggel, hogy nem az erdő magányában lakom.

– Rászolgáltál nevedre, Igazság Erénye – szölt a férfiak ura, s szánakozva és szégyenkezve így gondolkozott:

„Gyalázat a királyra, aki nem tud szolgálai bajáról és örömeiről! Gyalázat kíséretére is, amely nem tesz jelentést ilyen híveiről!”

Ezek a gondolatok jártak a fejében, aztán elfogadott két szem gyümölcsöt a nemestől, aki kitartóan kínálta királyát. Elfogyasztotta a gyümölcsöt, vizet ivott rá, majd éhségét a gyümölccsel elverve, szomját a vízzel eloltva, leült pihenni a rongyos nemes társaságában.

Ezután a nemes felszerszámozta a lovat, és a király felült rá. A nemes haladt elől, és mutatta az utat. A király eleget unszolta, hogy üljön fel mögé a lóra, ő azonban nem volt hajlandó erre. Félúton találkoztak a hadsereg katonáival, és velük együtt tértek vissza a király városába. Ott a népek parancsolója közhírré tétette alattvalója hűségét, kincsekkel és földdel ajándékozta meg hívét, s úgy vélte, hogy még ezzel sem jutalmazta meg elegendőképpen szolgálataiért. A nemes örült, mert elérte célját. Ettől fogva szakított a rongyosok életmódjával, és a király testőre lett.

Egyszer azonban a király követségbe küldte Ceylonba, hogy megkérje a ceyloni uralkodó leányának kezét. Tengeri úton kellett

mennie. Magasztaló imával kérte védő istensége kegyét, majd a király küldöttségében levő papokkal együtt hajóra szállt.

Amikor félúton járt a hajó, hirtelen – mindenki rémületére – egy hatalmas lobogó emelkedett ki a tenger közepéből. Csúcsával a fellegeket nyaldosta, szövete merő aranyból volt, és tarka színekben villózva lengett-hajladozott. Ugyanakkor sötét viharfellegek lepték el az eget, nagy zápor kerekedett, és hatalmas szélvihar támadt. Az orkán ellenállhatatlan erővel hajszolta a hajót, mint elefánthajcsár az elefántot, és hozzászorította a nagy zászló rúdjaához. Ebben a pillanatban a zászló a hozzátapadt hajóval együtt süllyedni kezdett a tenger hullámaiban.

A hajón utazó papok a félelemtől eszüket vesztve kiáltozták királyuk nevét, bráhmangyilkosnak nevezve uralkodójukat. Hűséges híve, Igazság Erénye, nem bírta hallgatni ezt a vádat. Teste köré csavarta felsőruháját, és semmivel sem törődve, kivont karddal a hullámokba vetette magát a zászló irányában, hogy megakadályozza a tenger érthetetlen tombolását. Miközben a vitéz elmerült a vízben, egy hatalmas hullám felkapta és kettéroppantotta a hajót. A hajón levők a cápák torkába hullottak.

A nemes egyre süllyedt a vízben, s amint körülnézett, egyszerre csak eltűnt a víz, és egy csodálatos városban találta magát. A város csillogó aranypalotáit drágakőoszlopok támasztották, kertjeiben gyönggyel kirakott lépcső vezetett átlátszó vizű tavakhoz, közepén Káli istennő temploma emelkedett magasra, mint a Méru hegye, drágakőfalakkal és magasan lobogó, gyöngyös zászlóval. A vitéz leborult az istennő előtt, imával magasztalta, majd leült, és azon törte a fejét, hogy miféle varázslattal van dolga.

Egyszerre csak kinyílt a templom melletti, fénysugár-kerítésű udvar ajtaja, és egy gyönyörűséges leány lépett ki rajta. Szeme mint a kék lótusz, arca mint kinyílt virág kelyhe, mosolya mint a hasadó bimbó, tagjai mint a zsenge vízililiom szárai, léptei, mint vízen a lótuszok ringatózása. Ezer leány kíséretében bement az istennő belső szentélyébe, s vele ment Igazság Erényének szíve is. Miután a leány imádkozott, távozott az istennő szentélyéből, de nem távozott Igazság Erényének szívéből. Ismét a fénysugár-kerítésű udvarba vette útját, a nemes pedig utána ment.

Amint belépett az udvarba, egy másik várost látott maga előtt, még fényesebbet, mint az előző. Mintha a világ valamennyi gyönyörűsége itt adott volna találkozt egymásnak! A leány egy igazgyönggyökkel kirakott gyaloghintóban ült. Igazság Erénye odalépett hozzá, és leült oldala mellett. Szemét a leány arcára függesztette, és olyan mozdulatlanul ült, mint egy képre festett alak. Csupán a testén végigfutó borzongás árulta el, mennyire vágyik a leány ölelésére. A leány észrevette, hogy a férfit a szerelem kerítette hatalmába, és szolgálóira pillantott. Azok elértették úrnőjük pillantását, és azonnal megszólították a nemeset:

– Vendégünk vagy, idegen! Úrnőnk meg akar vendégelni téged, ne utasítsd vissza!! Kelj fel, fürödj meg, és láss étkezéshez!

E beszéd reménnyel töltötte el a férfi szívét. Felkelt, s bár nem szívesen távozott a leány mellől, követte a szolgálókat a kert egyik távához. Lemerült a tó vizébe, és a következő pillanatban nagy csodálkozására újra Támralipti városában találta magát, ahol a király palotájának egyik fürdőmedencéjéből emelkedett ki. Végignézett magán, és érthetetlen visszaérkezésén töprengett:

„Mi történt? Hová lett a csodálatos kert? Hová lett a város? Hová tűnt a leány, akinek megpillantása édes volt, mint a halhatatlanság itala, s elvesztése keserű, mint a kígyóméreg? Nem álmodhattam, hiszen ébren vagyok, és ura vagyok érzéseimnek! Bizonyosan a pokol leányai játszottak velem ilyen káprázatot!”

Ilyen gondolatokra jutott, s közben a leány elvesztésével elvesztette józan eszét is. Összevissza kószált a palota kertjében, és jajgatott a szerelem kínjától. Testét úgy lepte be a szélben szálló sárga virágpor, mint az elválás tüzének lángja. Így találtak rá a kertészek, és sietve jelentették a királynak. A férfiak ura megdöbbsent, és maga ment oda, hogy lássa a vitézt. Igyekezett lelket verni belé, aztán megkérdezte tőle:

– Mondd el, barátom, mi történt? Hová mentél? Hová kerültél? Hol voltál? Kire lőtted nyilaidat?

A nemes mindenről beszámolt a királynak, ami vele történt. Elbeszélése hallatára a népek őre gondolkozóba esett:

„Bizonyára előző életem jótetteinek jutalma, hogy ez a hívem szerelembe esett, és így viszonzhatom múltkori szolgálatát.”



Így gondolkozott magában a férfiak ura, majd fennhangon megszólalt:

– Vesd el a fölösleges bánkódást! Elviszlek ugyanazon az úton a szépséges démonleányhoz!

Ezután fürdőt és frissítőket rendelt a vitéznek, hogy kipihenje fáradságait. Másnap minisztereire bízta az ország kormányzását, maga pedig Igazság Erénye kíséretében hajóra szállt, és elindult a tengeren; a nemes mutatta az utat. Félúton lehettek, amint ismét kiemelkedett a vízből a hatalmas zászlórúd, rajta a lobogóval. Ekkor Igazság Erénye így szólt a föld urához:

– Ez az a csodálatos zászló, amely a múltkor is itt volt. Én most beugrom a tengerbe, felséged is ugorjon utánam a zászlórúd mellett!

Amikor egészen közel értek a zászlóhoz, az süllyedni kezdett. Ekkor először a nemes vetette magát a vízbe, majd a király is követte, és utána ugrott. Gyorsan süllyedtek lefelé, és hamarosan megérkeztek a csodálatos városba. A király ámulva nézett körül, majd meghajolt Kálí istennő szobra előtt, és kísérőjével együtt leült.

Rövidesen kilépett a fénysugár-kerítésű udvar ajtaján, barátnői kíséretében, a múltkori leány, szépségesen, mint a testet öltött hajnalfény.

– Ez az a gyönyörűsége nő! – mutatott rá Igazság Erénye. JA király szemügyre vette, és megállapította, hogy vitézének epekedése tökéletesen érthető. A leány is észrevette a szépség minden jegyével ékes királyt, és ő is elcsodálkozott:

– A férfiaság tökélye ez az idegen; vajon ki lehet?

Ezután a leány belépett Kálí szentélyébe, hogy hódoljon az istennő előtt. Közben a király magával hívta a vitézt, és észrevétlenül belopózott a kertbe.

A démonleány férjért imádkozott az istennőhöz. Hamarosan befejezte imádságát, és kilépett a szentélyből. Körülnézett, odaszólitotta egyik barátnőjét, és így beszélt hozzá:

– Barátnőm, keressd meg azt a vitéz lelkű férfiút, akit az imént még itt láttam. Ha megtalálod, kérd meg: „Tisztelj meg bennünket azzal, hogy elfogadod meghívásunkat!” Előkelő személy lehet ez a férfiú, minden tiszteletet megérdemel.

A barátnő megkereste a kertben a királyt, meghajolt előtte, átadta úrnője üzenetét. A férfiak ura meghallgatta a leányt, és

tettetett közönnyel válaszolt:

– Elegendő vendégfogadás részünkre, hogy ebben a kertben lehetünk; másra nincs szükségünk.

A barátnő elmondta a választ úrnőjének. A válasz meggyőzte a démonleányt arról, hogy nemes lelkű és tiszteletet érdemlő férfival van dolga. Az isteni vendégfogadást közömbösen elhárító király szerénysége, mint kötél, húzta magához a leányt. Azt gondolta, hogy Kálí istennő jutalmazta meg áhítatáért férjjel. Ő maga kereste fel a királyt a kertben. A tarka madarak dala, a szélben ingó folyondárok hajladozása, a bólogató fák virágözöne már messziről köszöntötte úrnőjét. A király elé lépett, illendően földig hajolt, és kérlelte a népek urát, hogy fogadja el vendéglátását. A férfiak parancsolója vitézére mutatott, és így szólt:

– Ez a férfiú beszélt nekem az istennő szobráról, és eljöttem, hogy megnézzem. Kálí csodálatos zászlaja segítségével eljutottam ide, láttam az istennőt, utána téged is; lehet-e képzelni ennél megtisztelőbb vendégfogadást?

A leány így válaszolt a király szavaira:

– Akkor legalább pusztá érdeklődésből tekintsétek meg másik városomat is, amely a Három Világ csodája.

A király mosolyogva felelt:

– Beszámolt ez a férfiú arról a városról is, ahol a fürdőtavat találta.

A leány mentegetőzött:

– Fenség, ne rój meg érte! Nem vagyok csalfa természetű; ilyen tiszteletre méltó urasággal szemben pedig nem is volna helye csalfaságnak. Páratlan erényetek szolgálótokká tett; nem érdemlem meg, hogy visszautasítsátok kérésemet.

Erre már igennel válaszolt a király, és vitéze társaságában követte a leányt a fénysugár-kerítésű udvarba. A leány kinyitotta a kaput, behívta a királyt, és megmutatta másik városát, amely az előzőnél is csodálatosabb volt. A fák a négy évszak gyümölcsétől és virágterhétől roskadoztak, a talaj arannyal és drágakövekkel volt kirakva, mint a Méru hegy csúcsa. A démonkirály leánya felbecsülhetetlen értékű drágakő trónusra ültette a föld urát, majd a vendégnek járó ajándékokkal hódolt előtte, és így beszélt:

– A démonok uralkodójának, a hősslelkű Kálanéminek leánya vagyok. Atyámat Indra isten fegyvere az égbe szólította. Atyai örökségként szállt reám ez a két város, amelyeket maga Visvakarman, az istenek építőművésze emelt. Itt senkit sem gyötör öregség vagy halál, s itt minden kívánság beteljesedik. Most légy te atyám helyett atyám, városommal együtt hatalmadba adom magamat!

Midőn a leány saját magát és minden vagyonát a király rendelkezésére bocsátotta, a föld ura így válaszolt:

– Ha így van, leányom, akkor atyai hatalmamnál fogva feleségül adlak ehhez a vitézhez, Igazság Erényéhez, barátomhoz és rokonomhoz, te feddhetetlen szűz!

Mintha Kálí istennő jóindulata öltött volna testet a király szavaiban, olyan tisztelettel fogadta a leány, és igenlően hajtotta meg fejét.

A király elvégezte az esküvői kézfogás szertartását, és boldog hívének ajándékozta a démonvárost:

– Két ámalaka gyümölcssel kínáltál meg. Az egyikért most leróttam tartozásomat, a másikért örökre adósod maradok.

Igazság Erénye meghajolva hallgatta ura szavait, aki ezután a démonleányhoz fordult:

– Mutasd meg az utat, amelyen hazajuthatok városomba!

A leány egy győzhetetlen karddal és egy gyümölcssel ajándékozta meg a királyt: a gyümölcs elfogyasztóján nem volt hatalma öregségnek és halálnak. A király magához vette a két ajándékot, és alámerült abban a tóban, amelyhez a leány vezette. Saját országában bukott fel a víz alól, és ettől fogva nem volt olyan kívánsága, amely ne teljesült volna. Igazság Erénye is boldogan uralkodott a démonleány városán.

– Nos, férfiak parancsolója, dönts el: melyikőjük tanúsított nagyobb bátorságot, amikor a tengerbe ugrott? – kérdezte a szellem. Vikrama-széna király tartott az átoktól és válaszolt:

– Szerintem a nemesember volt a bátrabb, mert ő nem tudhatta, mi vár rá, amikor a vízbe ugrik. A király már ismerte a helyzetet, és tudta, minek néz elébe, amikor a hullámokba vetette magát. A démonleányt pedig csak azért nem kívánta meg, mert tisztában volt vele, hogy vággyal nem lehet megszerezni.

A király válasza végén a démon eltűnt a válláról, és visszatért helyére, a sinsapá-fa ágára. A király sietve indult érte; mert akinek helyén van a szíve, nem csügged, amíg célját el nem éri.

## 8.

A föld őrizője ismét leakasztotta a hullát a sinsapá-fáról, s vállára vetve elindult vele. Menet közben a démon megint beszélgetésbe kezdett:

– Király, hogy elfeledkezz fáradalmaidról, hallgass meg egy újabb találós mesét!

Anga földjén van egy nagy bráhmafalú, Vriksa-hata. Ott élt egy tehetős áldozópap, Visnu-szvámin, azaz Visnu Szolgája. Hozzá méltó hitvesétől egymás után három fia született. Amikor a fiúk felnövekedtek, hihetetlen éles eszükkel mindenkit felülmúltak. Egyszer atyjuknak valamilyen áldozathoz teknősbékára volt szüksége, s elküldte fiait, hogy kerítsenek egyet. A három testvér elindult a tengerpartra, és sikerült is egy teknősbékát fogniuk. Ekkor a legidősebb testvér így szólt két öccséhez:

– Vigye el valamelyikőtök ezt a teknősbékát atyánknak az áldozathoz! Én undorodom hozzányúltni, mert nyálkás és mocsárszagú.

A két fiatalabb testvér így válaszolt a legidősebbnek:

– Ha te undorodol tőle, gondolod, hogy mi nem?

A legidősebbik nem engedett:

– El kell vinnetek a teknősbékát! Ha nem teszitek meg, a ti hibátokból megszakad atyánk áldozata, és akkor vele együtt ti is pokolra kerültök!

Két öccse kinevette:

– Ha ilyen jól tudod, hogy mit kell tennünk, miért nem jut eszedbe, hogy neked is ugyanaz a kötelességed?

Bátyjuk így beszélt:

– Nem tudjátok, hogy milyen kényes vagyok? Ingyenc vagyok az evésben, és képtelen vagyok hozzáérni ilyen utálatos dologhoz.

Bátyjuk felelete hallatára a középső is kész volt a válasszal:

– Én még kényesebb vagyok, mert az asszonyok élvezése terén vagyok ingyenc.

Amikor a középső így beszélt, megint a legidősebbik vette át a szót:

– Akkor vigye el a teknősbékát legfiatalabbik öcsénk!

A legkisebbik összeráncolta szemöldökét, és így szólt:

– Ostobák! Én vagyok a legkényesebb, mert én meg az ágyra vagyok kényes!

A három testvér összeveszett. Otthagyták a teknősbékát, és felfuvalkodottságukban az ország királya elé terjesztették ügyüket. Sietve felkeresték városában, és döntését kérték. Az ajtónálló bejelentette őket, majd a király színe előtt előadták vitájukat.

– Várjatok, amíg sorban próbára teszek mindhármatokat – válaszolt a király, és ők beleegyeztek.

Délben, amikor a király étkezett, dísz-ülőhellyel kínálták meg a három testvért, és fejedelmi étkeket tálaltak eléjük, amelyek ízesek voltak mind a hat ízzel. Mindnyájan hozzáláltak, csak az ételben válogató bráhman nem nyúlt semmihez, sőt undorodva elfintorította orrát.

– Miért nem eszel az ételből, bráhman, noha ízletes és finom illatú? – kérdezte a király.

A bráhman vontatott szóval felelt az uralkodó kérdésére:

– A rizsen halotthamvasztó máglyák füstszaga érzik; ezért nem tudok enni belőle, akármilyen ízletes is, felséges uram!

A király felszólítására a jelenlevők mindnyájan megszagolták az ételt, és kijelentették:

– Az étel a legfinomabb fehér rizsből készült, szaga is kifogástalan.

Ám a válogató bráhman befogta az orrát, és nem nyúlt a rizshez.

A király gondolkozóba esett. Kinyomoztatta a dolgot, és kiküldött embereitől megtudta, hogy az ételt olyan rizsből készítették, amely az egyik falu halottégető temetője melletti földön termett. Az uralkodó igen elcsodálkozott, és elégedetten szólt a bráhmanhoz:

– Látom, valóban ínyenc vagy az étkezésben; egyél valami más ételt!

Mikor az étkezést befejezték, a három bráhmant kijelölt szállásukra küldte a népek parancsolója. Ezután magához hívatta a város legszebb örömeányát, felékesíttette ékszerekkel, és este elküldte a középső testvérhez, aki a nőkre volt kényes.

A gyönyörű testű leány, akinek éjféli-telihold-ragyogású arca mintha a Szerelem fáklyája lett volna, a királyi szolgák kíséretében belépett a bráhman hálójába. Ám amint belépett, és tündökléstől

szinte megvilágosult a szoba, a nőkre kényes bráhmant rosszullét fogta el. Bal kezével befogta orrát, és így szólt a király szolgálóihoz:

– Tüstént vigyétek innen ezt a nőt, különben meghalok; árad róla a kecskebűz!

A király emberei az uralkodó elé vezették a megzavarodott örömeányt, és elmondták, hogy milyen jelenetnek voltak tanúi. A király előhívatta a nőkben válogató bráhmant és igyekezett a lelkére beszélni:

– Szantálporral, kámforral, áloéval és a legnemesebb illatszerekkel illatosította be testét ez a gyönyörű nő; messzire árad róla a jó illat. Hogyan állíthatod, hogy kecskeszagú?

A kényes bráhman azonban nem engedett. Ellenkezése elgondolkoztatta a királyt. Faggatóra fogta a leányt, aki végül bevallotta, hogy kecsketejen nőtt fel, mert csecsemőkorában sem anyja, sem dajkája nem volt.

A föld ura csodálattal adózott a nőkre kényes bráhman finom érzékének, majd a fekvőhelyére kényes bráhmának megágyaztatott úgy, ahogy a bráhman kívánta: hét derékaljat raktak egy nyoszolyára. Puha takarókkal és a legfinomabb szövetű, fehér lepedővel takarták le az ágyat. A bráhman nyugovóra tért a pompás hálózásban. Alig telt el egy fél őrsegváltásnyi idő, felkelt az ágyról és derekára szorított kézzel keservesen nyögött. A király emberei odasiettek, és a derekán egy hajszál vörös nyomát fedezték fel, mélyen a bőrébe vésődve. Sietve jelentették a királynak, aki kiadta az utasítást:

– Nézzetek utána, hogy nem került-e valami a derékaljak alá!

Átvizsgálták minden derékaljat, és a legalsó alatt egy hajszál találtak az ágy közepén. Elvitték a királyhoz és megmutatták. Odahívták a fekvőhelyére kényes bráhmant is, és mikor a király látta, milyen mély nyomot hagyott testén a hajszál, végtelenül elcsodálkozott. Az éjszaka hátralevő részében egyre azon törte a fejét, hogy hét derékaljon keresztül hogyan vágódhatik be valakinek a bőrébe egy hajszál.

Reggel háromszázezer aranyat adott a három kényes bráhmának, mondván, hogy bámulatra méltó az érzékek kifinomultságának ilyen foka. A három bráhman jól érezte magát és

ott maradt a királynál. Tökéletesen elfeledtek a teknősbékáról és arról, hogy atyjuk áldozatának félbemaradása pokolra veti őket.

A szellemes történet végén a démon Vikrama-széna királyhoz fordult szokásos kérdésével:

– Király, jusson eszedbe átkom, és mondd meg: a nőkre, ételre és fekvőhelyre kényes három bráhma között melyik a legkényesebb?

A föld bölcs ura kénytelen volt válaszolni a hátán ülő szellemnek:

– A három között az ágyra kényes az, akinek a kényességéhez semmi kétség sem fér: mert a testén szemmel látható nyomot hagyott a hajsál, a másik kettő viszont előző tudakozódás alapján is szerezhetett értesülést arról, amit tudott.

A szellemnek elég volt ennyi; a szokásos módon eltűnt a fejedelem válláról. A király nem keseredett el, indult újra a hulláért.



## 9.

Vikrama-széna király megint leemelte a sinsapá-fáról a tetemet, és vállára vetve elindult vele. Mentében a szellem újra beszélgetésbe kezdett:

– Felség! Hogyan egyeztethető össze királyi méltósággal, hogy éjnek idején ebben a temetőben csatangolsz? Nem látod, hogy kísértetek falkái népesítik be a rémes éjszakát az elhunytak vadonában, s máglyák kormos füstje teszi még sűrűbbé a sötétséget? Kár ennyire buzgólkodnod egy koldus szerzetes kedvéért. Nos, úti szórakozásul legalább hallgasd meg következő talányos történetemet!

Avantí földjén van egy város, amelyet az istenek alapítottak a világ kezdetén. Végtelen nagy, mint Siva teste, s a kincsek és az örömök úgy ékesítik, mint az ékszerek. A három előző világkorban Padmavatí, azaz Lótuszvirágos, Bhógavatí, azaz Gyönyörökben-dús, és Hiranjavatí, azaz Aranyos volt a város neve, a jelen világkorban pedig Uddzsajiní néven ismerik. Egykor Vira-déva – Vitézek Istene –, a földőriző fejedelmek legnemesebbike volt a város királya; hitvese Padma-rati – Lótusz-gyönyör – királyné volt.

A király trónörököst szeretett volna, s ezért feleségével együtt nagy vezeklésbe fogott a Mandákiní folyó partján, hogy elnyerje Siva kegyes jóindulatát. Szorgalmasan végezte a szent fürdőseket és áldozatokat.

Hosszas vezeklése végén felhangzott az égből az elégedett isten szózata:

– Király, vitéz fiad fog születni, aki családod fenntartója lesz, és születik egy leányod is, aki páratlan szépségével az égi tündérleányokat is megszégyeníti.

A mennyei szózat hallatára a király boldogan tért vissza hitvesével együtt városába, mert elérte óhaját.

Született is hamarosan egy fia, akinek a Súra-déva – Vitézek Istene – nevet adta. Utána leányt szült Lótusz-gyönyör királyné.

– A Szerelem istenének is gyönyöre telnek e leányban – szolt atyja, és az Ananga-rati, azaz Szerelem Gyönyöre nevet adta leányának. Midőn a leány eladósorba serdült, apja elhozatta a föld összes királyainak vászonra festett arcképét, hogy hozzá illő vőlegényt válasszon leányának. Úgy látta azonban, hogy egy sincs

közöttük, aki megérdemelné leánya kezét. Ekkor így szólt forrón szeretett leányához:

– Gyermekem, nem találok olyan férfit, aki méltó volna hozzád. Hívasd össze a föld valamennyi uralkodóját, és saját magad válassz férjet közülük!

Amikor a királyleány meghallotta atyja szándékát, így válaszolt:

– Édesapám, szégyellek férjválasztást tartani. Keress egy jóképű fiatalembert, aki valamely tudományban elérte a tökéletességet, és adj ahhoz feleségül; ennél többet nem kívánok.

Az uralkodó meghallgatta leánya szavát, és olyan vőlegény után nézett, aki megfelel a követelménynek. A királyleány kívánságának a híre széltében-hosszában elterjedt, és a Dekkhán-vidéken meghallotta négy daliás, nagy tudású férfi. Elmentek Uddzsajiní városába, ahol a király illő tisztelettel fogadta őket. A négy jelentkező sorjában elmondta, hogy mihez ért.

Az első ezt mondta:

– Én szolgakasztbeli vagyok. Pancsa-phuttikának, azaz Ötruhásnak hívnak. Mindennap öt rend kitűnő ruhát szövök. Az elsőt az istenségnek ajánlom fel, a másodikat a papoknak, a harmadikat megtartom magamnak, a negyediket a feleségemnek adnám, mármint ha a királyleány hozzám jönne, az ötödiket meg eladom, és az árán ételt-italt veszek, meg ami még szükséges. Ez az én tudományom; megérdemlem érte Szerelem Gyönyöre kezét!

Amikor az első befejezte, a második férfi vette át a szót:

– Bhásá-dnya, azaz Nyelvtudós a nevem, közrendbeli ember vagyok. Minden állat és madár beszédét értem; adjátok hozzám a királyleányt!

A második után a harmadik így folytatta:

– Khadga-dhara, azaz Kardhordozó a nevem, a harcosok kasztjába tartozom, erős karú vitéz vagyok. Nincs senki a földkerekségen, aki a kardforgatás tudományában megmérkőzhetnék velem. Bízd rám nyugodtan a leányodat, király!

Végül a harmadik férfi után a negyedik is megszólalt:

– Pap vagyok, Dzsíva-datta – Élet-adó – a nevem, és azzal a tudománnyal rendelkezem, hogy a halottakat újra életre tudom támasztani. Rendkívüli tehetségemért adjátok hozzám feleségül a királyleányt!

A négy férfi beszédét hallva, és egyforma daliás külsejüket látva, a király és a királyné ingadozott, mint aki hintán ül.

A szellem befejezte a történetet, és Vikrama-széna királyhoz fordult szokásos kérdésével, figyelmeztetve az elhangzott átokra:

– Nos, népek őrizője, dönts el: a négy jelentkező közül melyik nyerje el Szerelem Gyönyöre királyné kezét?

A szellem kérdésére Vikrama-széna király így szólt:

– Látom, csak az időt akarod húzni, azért kényszerítesz újra hallgatásom megtörésére; máskülönben hogyan tehetnél fel ilyen nevetséges kérdést, varázslat fejedelme? Királyi család sarja hogyan mehetne feleségül szolgarendű takácshoz? Közrendű férfihoz sem mehet; egyébként is, mi hasznát venné annak, hogy férje ért a vadak és madarak nyelvén? A harmadik kérő megtévedt bráhman, aki kasztja hivatásáról megfeledkezve, közönséges varázslóvá süllyedt; ilyen ember minek dicsekszik tehetségével? A negyedikhez kell adni, aki mint harcos, vele egy kasztba tartozik: Kardhordozó legyen a férje, akinek tudománya vitézségében rejlik!

Mihelyt a férfiak ura befejezte válaszát, a démon varázserejével ismét eltűnt válláról, és azon nyomban előbbi helyén termett. A föld őrizője meg elindult utána, mint már néhányszor tette; mert a bátorság páncéljával vértezett férfiszívbe nem hatolhat csüggedés.

## 10.

Vikrama-széna király tehát visszatért a sinsapá-fához, vállára emelte a hullát, és elindult vele. Néhány lépés után a démon megkezdte mondókáját a király hátról:

– Király, elfáradtál! Mesém majd elúzi fáradságodat!

Élt egy hatalmas uralkodó, Vira-báhu, azaz Vitézkarú, aki a föld valamennyi királyának fejét akarata igájába görnyesztette. Fényes székvárosában, Anangapurában élt egy Artha-datta – Vagyon-adta – nevű, dúsgazdag karavánvezető. Két gyermeke született: az idősebbik, Dhana-datta – Kincs-adta – fiú, a fiatalabb, Madana-széná – Szerelem Serege – pedig leány, sőt minden leányok között a legfényesebb gyöngyszem volt.

Egyszer, mikor a leány ott játszott barátnőivel kertjükben, megpillantotta bátyjának egyik barátja, bizonyos Dharma-datta – Törvény-adta – nevű kereskedőfiú. Mintha az Ifjúság elefántjának fürdőző tavául teremtette volna az Alkotó, szépsége áradatának özönlő zuhatagával, duzzadó keble korsajának kiemelkedő szigetével, hasán hármass ráncot vető bőrének három hullámával!

A fiatalember szívét egyszerre elárasztotta a Szerelem kábító nyílzápora.

– Jaj nekem! Vesztemre alkotta ezt a leányt az ördög, hogy szépségének sugárözöne szívemet perzselő tüzes nyílvevessző legyen!

Tépelődései közepette hosszasan csodálta a leányt, és észrevétlenül elrepült fölötte a nap. Ekkor a leányzó otthonába tért, az elválás fájdalma pedig a fiatalember szívébe költözött, mintha csakraváka madár volna, amely minden este megválnak párjától. A Nap vörös izzással bukott le a nyugati óceánba, mintha a tovatűnt Szerelem Serege miatti bánat égetné; lassan felszállt az égre a Hold, mintha tudta volna, hogy éjszakára már hajlékába távozott vetélytársnője, aki lótu-szarca tündöklésével felülmúlja az ő ragyogását.

A fiatalember is hazatért, ágyára vetette magát, és a leányra gondolva, álmatlanul hanykolódott fekhelyén, miközben a hűs holdsugarak parázsként perzseltek testét. Barátai és rokonai aggódva tudakolták, hogy mi történt vele, de ő egyetlen szót sem bírt kinyögni, mintha a Szerelem démona megfosztotta volna eszétől.

Nagy sokára álomba szenderült, de álmában is kedvesét látta, kegyeiért esdekelt, s mi mindent művelt vele izzó vágyában! Reggel ébredése után azonnal hozzásietett. Egyedül találta a kertben, ahol barátnőjére várt. Elébe lépett, lábaihoz borult, s a szerelem nyájas szavaival esedezett öleléséért.

– Másnak vagyok már a jegyese; nem lehetek a tiéd. Atyám Szamudra-datta – Tenger-adta – kereskedőnek ígért, s néhány nap múlva meglesz az esküvő. Távozz észrevétlenül, mielőtt valaki meglátna, különben nagy szégyen ér! – szólt a leány.

A fiatalember azonban a válasz ellenére tovább ostromolta Szerelem Seregét:

– Bármilyen történetem velem, nem tudok nélküled élni!

A kereskedő leánya megrémült, hogy az ifjú erőszakhoz folyamodik, ezért így szólt:

– Várj legalább addig, amíg lezajlik az esküvő; hadd kapja meg atyám a régóta óhajtott jegyajándékot. Utána majd felkereslek, mert vonzalmad meghódította szívemet.

Az ifjú ellenkezett:

– Nem kívánom azt, akit más férfi élvezett; a méh sem száll olyan lótoszra, amelyből egy másik méh már kiszívta a mézet.

A leány engedett:

– Rendben van. Mihelyt megtörtént az esküvő, először téged kereslek fel, utána leszek csak férjemé.

Hiába beszélt a leány, az ifjú nem bocsátotta el további biztosíték nélkül. A kereskedőleány átokkal erősítette meg, hogy szavát fogja állani. Ekkor végre útjára engedte a fiatalember, és a leány felkavart lélekkel tért meg otthonába.

Amikor elérkezett a csillagokból kiolvasott szerencsés óra, és lezajlott az esküvői szertartás, a leány átment férje házába, ahol mulatozással telt el a nap. Az este leszálltakor a menyecske férjével együtt hálósobájukba vonult. Lefeküdtek a nászággyba, ám amikor az ifjú férj ölelni akarta feleségét, Szerelem Serege nem viszonzta ölelését, és elfordította tőle arcát. Mikor a férfi kérlelni kezdte, a leány könnyekre fakadt.

„Nyilván nem szeret” – gondolta férje, és így szólt:

– Ha nem szeretsz, nincs szükségem rád, szépségem. Menj ahhoz a férfihoz, akit jobban kedvelsz!

A menyecske lehajtotta a fejét, és halk hangon rebegte:

– Életemnél is jobban szeretlek, uram; de be kell vallanom valamit, hallgasd meg! Tégy ígéretet, hogy nem haragszol meg érte, és jó szívvel beleegyezel! Esküdj meg erre, nemes férjem, hogy nyugodtan beszélhessek!

A férfi nagy nehezen ráállt, és a nő szégyenkezve, aggódó habozással elmesélte:

– Egyszer házunk kertjében magamban talált bátyám barátja, egy Törvény-adta nevű ifjú. Szerelemre gerjedt, és kezet vetett rám. Megrémültem, hogy hírbe kerülök, és atyám elveszti a férjhez adásommal járó jegypénzt, ezért ígéretet tettem neki, hiszen hatalmában voltam: „Ha megtörtént az esküvő, először téged kereslek fel, csak azután leszek férjemé.” Ígéreteket meg kell tartanom. Egyezz bele, uram, hogy felkeressem; azután tüstént visszatérek hozzád! Nem szeghetem meg adott szavamat; gyermekkorom óta mindig igazat mondtam.

Szavai villámcsapásként sújtottak férjére, ám ígérete őt is kötötte. Néhány pillanatig töprengett:

„Ó, jaj! Mást szeret! Természetesen el kell mennie ahhoz a férfihoz; nem kényszeríthetem szószegésre. Hadd menjen; miért is ragaszkodom hozzá, hogy a feleségem legyen?”

Így döntött, és engedte, hogy az asszony menjen, ahová akar. Szerelem Serege felkelt, és elhagyta férje házát.

Eközben a Felkelés Hegyének lejtőjén lassan felkúszott a hideg sugarú Hold, mintha palota tetejére sétálna fel. Sugárkezőnek érintésétől mosolyra derült a Keleti Égbolt tündérének arca. S bár a Sötétség még karjaiban tartotta kedveseit, a hegyüregeket, s bár a hűtlen méheket még kelyhébe zárta egy-egy idegen lótuszvirág, Szerelem Serege ment, csak ment egyedül az éjszakában. Meglátta egy tolvaj, utána futott, elkapta a ruháját.

– Ki vagy? Hová mégy? Szólj! – kiáltott rá a tolvaj, s ő remegve szólt:

– Mi közöd hozzá? Engedj! Dolgom van!

A tolvaj így szólt:

– Tolvaj vagyok, hogy engednélék?

Amikor Szerelem Serege ezt hallotta, így szólt a tolvajhoz:

– Itt vannak az ékszereim, vigyed!

A tolvaj azonban így felelt:

– Gyönyörű nő, e csecsebecsére nincs szükségem. Itt vagy te magad, arcod tündöklő holdkövével, hajad fekete gyémántjával, derekad ezüst villámszalagjával, aranyszín testeddel, lábad szemkápráztató rubinjával – a világ legszebb ékszere vagy, de hogy eresztelek el!

Amikor a tolvaj így beszélt, a kereskedő leánya nem tudta, mitévő legyen. Szorultságában elmondta, mi történt vele, és így könyörgött a tolvajhoz:

– Várj egy keveset, amíg eleget teszek ígéreteimnek. Maradj itt, s én, ahogy csak tudok, sietek vissza hozzád. Hidd el, derék ember, igazat mondom; nem fogom megszegni szavamat.

A tolvaj látta, hogy szavatartó nővel van dolga, és útjára bocsátotta. Ő maga ott maradt azon a helyen, s várta, hogy majd visszajön az asszony.

Szerelem Serege megérkezett Törvény-adta kereskedőhöz. A férfi nagyon vágyott reá, mégis, mikor látta, hogy a nő eljött hozzá a vadon erdőbe, s érdeklődő kérdésére megtudta tőle a történeteket, gondolkodóba esett. Rövid tünődés után így beszélt:

– Meg vagyok elégedve szavatartásoddal. Más férfi hitvese vagy, nem akarok hozzád nyúlni. Térj haza, ahogy jöttél, mielőtt valaki észrevenne!

– Jól van – szólt Szerelem Serege, mikor a férfi elbocsátotta, és visszament a tolvajhoz, aki az úton várakozott reá.

– Mondd el, mi történt, amikor találkoztál a férfival? – kérdezte a tolvaj, és ő híven elmesélte, hogyan bocsátotta el érintetlenül a kereskedőifjú. Erre a tolvaj így beszélt:

– Ha így van, akkor én is megelégszem azzal, hogy megtartottad szavadat; én is elbocsátalak. Térj haza minden ékszereddel!

Azután nemcsak hogy elengedte a tolvaj, hanem még el is kísérelte, hogy baja ne essék az úton. Szerelem Serege boldog volt, hogy erénye sértetlen maradt. Visszatért férje házába. Észrevétlenül belopózott, ujjongva sietett férjéhez, s kérdésére mindenről beszámolt. A férfi arca felderült, amikor értesült felesége érintetlen ártatlanságáról és szerencsés véget ért szavatartásáról; örömmel

üdvözölte a családja becsületét megőrző, tisztalelkű asszonyt, és ettől fogva boldogan élt vele.

Ezt a mesét mondta el a temetőben a szellem, majd ismét megkérdezte Vikrama-szénától, a kincses föld urától:

– Mondd meg: a tolvaj és a két kereskedő közül kinek a lemondása tanúskodik nagyobb nemeslelkűségről? Ha tudod és elhallgatod, rögtön százfelé megy a fejed!

Az uralkodó kénytelen volt megszólalni:

– A tolvaj lemondása nagyobb volt, mint a két kereskedőé.

Érthető, hogy a férje lemondott róla, hiába volt a felesége: becsületes családból származó férfi nem élhet együtt olyan nővel, aki mást szeret. A másik pedig azért mondott le róla, mert időközben lelohadt a szenvedélye, és félt is, hogy a férj másnap jelentést tesz a királynak, hiszen tudott az ügyről. A tolvaj viszont foglalkozásánál fogva gonosz és érzéketlen, tetteire nem jönnek rá; hogy mégis ékszereivel együtt kiengedte kezéből azt a drágakőnél értékesebb asszonyt – ez az igazi lemondás!

A szellemnek elég volt ennyi; már vissza is tért a király hátáról a maga fájára. A király türelmének fonala nem szakadt el; ismét érte ment.



## 11.

Vikrama-széna király, vállán a holttesttel, indult a sinsapá-fától.

Mentében újra hallotta a halottat megszálló démon szavát:

– Király, elmondok egy szép mesét; hallgasd meg figyelemmel!

Uddzsajiní városában uralkodott valaha Dharma-dhavadza – Törvény-zászlajú – király. Három felesége volt, királyleány mind a három, s végtelenül szerette őket. Holdsarló, Csillagfény, Holdsugár – ez volt a három királyné neve, s karcsú testük szépségének nem volt mása a földön. A király szüntelen boldogságban enyelgett három hitvesével. Ellenség nem háborgatta, mert legyőzte minden ellenfelét.

Egyszer, a tavaszi ünnepségek idején, palotája kertjében mulatozott három szeretett feleségével a férfiak ura. A folyondárok ívbe hajoltak virágterhük súlya alatt, mintha a Szerelemisten íját utánoznák, amelyet a Tavasz sorba-fogózó méhek húrjával ajzott fel; a fák koronáján úgy búgott a kakukkhang, mintha a szívekben születő istenség gyönyörre szólító királyi parancsát hirdetné; a bor, amelyet a király és asszonyai ittak, úgy áradt szét testükben, mint a szerelem tápláléka, s a király mindegyre hölgyei után ivott a leheletüktől illatos, vörös ajkuk érintésétől csillogó italból.

Így mulatozott, mint Indra isten az égben, míg egyszerre csak Holdsarló királynénak – miközben játékosan ura fürtjeibe markolt – lecsúszott füléről egy ringó lótuszvirág, és ölébe esett. Ahogy combjára hullott, mély sebet ütött a finom testű királyné bőrén, aki egyetlen jajkiáltással elájult. A rémült király és kísérete hideg vízzel és legyezgetéssel élesztgette a királynét, aki lassan magához tért. A király bevitte palotájába, és az orvosok utasítása szerint bekötöztette a sebet.

Éjszaka, mikor meggyőződött róla, hogy hitvese jól érzi magát, második feleségével, Csillagfény királynéval felsétált palotája holdfényes teraszára. A királyné elszunnyadt az uralkodó ölében, közben az erkély ritkás rácsán keresztül a Hold hús sugarai rásütöttek keblére, amelyről félrecsúszott a ruha. Tüstént felébredt és felsikoltott:

– Megégtem!

Felugrott nyoszolyájáról, és dörzsölni kezdte mellét. A király is felrettent, és zavartan kérdezte:

– Mi történt?

Jobban megnézte, s látta, hogy a királyné bőre felhólyagzott. Kérdésére Csillagfény királyné elmondta:

– A Hold sugarai csupasz bőrömet érték, ez okozta sérülésemet.

Így beszélt zokogva, s az együttérző király azonnal szolgálóit hívta, akik zavartan és riadtan futottak oda. Harmatos lótuszlevélből ágyat vettetett, és nedves szantálpor-kenőcsöt tétetett hölgye testére.

Közben harmadik felesége, Holdsugár királyné, hírért vette, hogy mi történt, és kisietett a háremből, hogy ott legyen ura oldalán. Odakint a csendes éjszakában mozsárütő hangját hallotta, amint egy távoli házban rizst törtek.

– Végem van – kiáltott fel a gazellaszemű nő, és kezét rázogatva leült az útfélre, ott vonaglott fájdalmában. Szolgálói visszatámogatták hálótermébe, ahol jajgatva rogyott ágyára. Könnyes szemű udvarhölgyei jobban megvizsgálták, és észrevették, hogy két keze csupa horzsolás, mint két lótuszvirág, amelyet fekete méhek tömege lepert el. Elmentek, szóltak a királynak, aki lélekszakadva rohant oda, és megkérdezte kedvesétől, hogy mi történt vele? A királyné kezét mutatta, és nagybetegen válaszolta:

– A mozsárütő hangja felhorzsolta a kezemet!

A király csodálkozással elegy szánalommal hűsítő szantálport és egyéb fájdalomcsillapító kenőcsöket rendelt a kezére.

– Az egyikken a lehulló lótusz is sebet üt; a másikat a holdsugár is megégeti; a harmadiknak a mozsárütő hangja is felhorzsolja a bőrét! Szörnyűség! A Végzet akarata folytán három kedvesemmel egyszerre történt meg, hogy testük túlságos finomsága erényből hibára fordult.

Így tépelődött, miközben a három királyné lakosztályában bolyongott, s a három őrsegváltásnyi éjszaka olyan keservesen hosszú volt a férfiak urának, mintha száz őrsegváltásból állana. Reggel azután orvosa hozzáértő sebészek segítségével elvégezte a szükséges gyógykezelést, úgyhogy a királyt hamarosan újra jó egészségben boldogította háreme.

A csodálatos történet végén a szellem megkérdezte Vikramaszéna királytól:

– Mondd meg, király, melyik volt a legfinomabb alkatú a három királyné közül? Az előbb mondott átok szálljon rád, ha tudod és hallgatsz!

A király ekkor kimondta a döntést:

– Az a legfinomabb testű, akinek a mozsárütő pusztá hangjától felhorzsolódott a keze, anélkül hogy hozzáért volna. A másik kettőn érintés útján okozott sebet, illetve hólyagot a lótusz és a holdsugár, így tehát ők nem mérkőzhetnek a harmadikkal.

Amint a király válasza végére ért, a démon eltűnt a hátáról, és visszatért előző helyére. A király kemény elhatározással utána indult.

## 12.

A sinsapá-fához érve, újra vállára dobta a testet Vikrama-széna király, s elindult vele csöndesen, ahogy eddig is tette. Háta mögött ekkor ismét megszólalt a démon:

– Király, végtelenül tetszik nekem, hogy semmi sem hoz ki a sodrodból. Hadd szórakoztassalak egy szívhez szóló mesével; figyelj hát!

Anga földön Jasah-kétu, azaz Dicsőség Zászlaja volt a király. Szép volt, mintha a Szerelemisten szállt volna a földre menedéket keresni, mielőtt Siva haragja porrá égette testét. Karjának erejével minden ellenfele felett diadalt aratott. Mikor minden tövist kihúzott országa testéből, bölcs miniszterére bízta birodalma kormányzását, aki úgy állt ura oldalán, mint Indra mellett Brihaszpati, a Bölcsesség ura, az égiek főpapja.

Ő maga lassanként egészen elmerült az élvezetekben, mert fejébe szállt ifjúsága és szépsége. Örökké háremében időzött, ahelyett, hogy tróntermében ült volna; asszonyok édes énekét hallgatta, ahelyett, hogy alattvalói panaszára figyelt volna; rácsos ablakok résén leskelődött pajkosan, ahelyett, hogy birodalma ügyei után nézett volna, pedig azokon is ugyancsak sok volt már a repedés!

Bölcs minisztere, Dírgha-darsin, azaz Messzire-látó, hordozta a birodalom kormányzásának terhét ernyedetlen buzgalommal, éjjel-nappal. Az emberek azonban egyre hangosabban suttozták:

– Messzire-látó, a miniszter, szórakozásokba akarja fullasztani urát, aki már csak névleg király, mert a királyi hatalmat minisztere élvezi helyette.

Amikor a miniszter tudomást szerzett a szóbeszédről, így szólt feleséghez, Médhavatíhoz, akinek a neve „Eszes”-t jelent:

– Kedvesem, a király elmerült az élvezetekben, és helyette én hordozom a kormányzás terhét. Mégis azzal vádol a nép, hogy én élvezem helyette a hatalmat. A szóbeszéd, habár alaptalan, meg tudja dönteni a nagyokat. Nem a szóbeszéd kényszerítette-e Ráma királyt is arra, hogy eltaszítsa feleségét? Mitévő legyek most?

Felesége, aki nemcsak nevének jelentése szerint volt eszes, így válaszolt a miniszternek:

– Kérj a királytól engedelmet a távozásra azzal az ürüggyel, hogy szent fürdőhelyekre készülsz zarándokolni. Célszerű, hogy egy ideig idegen földön maradj. A rágalom el fog hallgatni, ha látják, hogy nem ragaszkodsz a hatalomhoz. Ezenkívül, amíg távol leszel, a király kénytelen lesz saját kezébe venni az ország kormányzását. Lassanként egészen kimegy az eszéből a szórakozás, s mire visszatérsz, minden gyanúsítástól mentesen foglalhatod el újra miniszteri helyedet.

Messzire-látó helyeselte felesége elgondolását. Felkereste urát, Dicsőség Zászlaját, és beszélgetés közben szóba hozta a dolgot:

– Uralkodóm, engedje el egy időre, hogy fürdőhelyekre zarándokolhassak; eleget akarok tenni a vallás parancsának.

Mikor a király meghallotta, mire készül, tiltakozott:

– Tégy le erről! Hát nincs elég lehetőség rá, a zarándokúton kívül is, hogy idehaza alamizsnálkodással és egyéb jámbor cselekedetekkel eleget tégy az égbe juttató törvénynek?

A miniszter azonban így válaszolt:

– Férfiak ura, alamizsnálkodás és hasonló kegyes cselekedetek csupán a vagyon segítségével való megtisztulást jelentik, ám a zarándoklat örök tisztaságot biztosít. Okos ember addig megy el a szent fürdőkre, amíg fiatalsága tart; később már teste cserbenhagyja, és nem juthat el.

Így érvelt a király pedig igyekezett lebeszélni őt. Ekkor belépett az ajtónálló, és jelentette a föld urának:

– Istenség, a sugárkoszorús Nap az ég tengerének közepén úszik. Kelj fel, elérkezett fürdésed órája; az idő gyorsan múlik!

Mihelyt a népek ura meghallotta az ajtónálló jelentését, azonnal felpattant, és indult fürdeni. A miniszter meghajolt, és azzal a szilárd elhatározással tért haza, hogy zarándokútra indul. Otthon intézkedett felesége sorsáról – akinek nem engedte meg, hogy vele tartson –, és felkészült az útra. Olyan titokban indult el, hogy még szolgálai sem sejtették távozását. Sok országot bejárt, számtalan fürdőhelyet látogatott meg, s végül elérkezett Paundra országba. Az egyik tengerparti városban felkereste Siva templomát, és letelepedett a templom udvarán. A nap hevétől bágyadt, hosszú út porától szennyes vándort észrevette egy Nidhi-datta, azaz Kincs-adta nevű kereskedő, aki imádkozni jött az isten szentélyébe. Látta rajta a papi

zsinórt és az előkelő származás jeleit, és fejtette, hogy nemes bráhmannel van dolga. Barátságosan meghívta házába, ahol fürdővel és válogatott ételekkel mutatta ki iránta érzett tiszteletét.

Mikor a vándor kipihente fáradságát, megkérdezte tőle:

– Ki vagy? Honnan jössz és hová mégy?

– Bráhman vagyok, Messzire-látó a nevem, Anga földről jöttem zarándokútra – válaszolta méltóságteljes tartózkodással a miniszter.

Erre a gazdag kereskedő is beszámolt dolgairól:

– Aranysziget földjére készülök kereskedőútra. Maradj itt házamban, amíg visszatérek. Majd ha kipihented a zarándokút fáradsalmait, tovább indulhatsz.

A miniszter így válaszolt a kereskedő beszédére:

– Itt nincs semmi keresnivalóm. Veled tartok, karavángazda, ha nincs ellenedre.

– Úgy legyen! – mondta a derék ember, és a miniszter, aki régen elszokott az ágyban alvástól, kényelmesen töltötte házában az éjszakát.

Másnap a kereskedővel együtt lement a tengerpartra, és mindketten felszálltak az áruval megrakott hajóra. Hajóztak a tengeren, nézték a félelmes-csodálatos, nagy víztömeget, s végül megérkeztek Aranyszigetre. Hogyan fér össze egy király első miniszterének méltóságával, hogy tengeri utakra keljen? De igaz emberek mindent megtesznek, hogy a rágalmat elkerüljék.

Egy darabig a szigeten időztek, és a kereskedő adás-vétellel foglalatostkodott. Mikor hazafelé hajóztak, egyszerre csak nagy hullámot vetett a tenger, és a kereskedővel tartó Messzire-látó miniszter egy csodafát látott kiemelkedni a vízből a hullám nyomán. Színarany ágán, igazgyöngyökkel kirakott nyoszolyán, csodálatos szépségű, bájos leány feküdt.

– Vajon mi ez? – csodálkozott a miniszter. Eközben a leány lantkíséréssel énekbe kezdett:

*Minden, amit tesz az ember,  
földbe vetett mag, fája kikel,  
s ennie kell a gyümölcsből.*

*Tetted a Sors se törölheti el.*

Éneke végeztével a leány ágyastul, csodafástul hirtelen elsüllyedt a tenger habjaiban.

„Miféle szem-nem-látta tüneménynek voltam tanúja? Hogyan került a tengerbe ez a fa és a rajta éneklő csodálatos leány, aki felvillant, és újra eltűnt? Különbözik az óceán mindig ilyen csodákat tartogatott: a Szépség istennője, a Hold és a Korallfa szintén az óceánból született.”

Így gondolkozott Messzire-látó miniszter. Csodálkozását látva a kormányos és a többi hajós megszólította:

– Ezen a helyen mindig ugyanígy feltűnik ez a csodálatos leány, és ott azonnal újra elmerül. Csak neked új ez a látvány.

A miniszternek egyre csak a csodálatos tüneményen járt az esze. Közben a hajó átkelt a tengeren, és kikötöttek a parton. Kirakták az árut, és a miniszter követte a kereskedőt házába, ahol – a szolganép nagy örömeire – hatalmas lakomát csaptak. A miniszter nem maradt sokáig a kereskedőnél. Így beszélt hozzá:

– Karavángazda, kényelemben éltem házában hosszú ideig, s kipihentem magamat. Most már vissza akarok térni hazámba. Üdv véled!

Búcsút vett a kereskedőtől, aki nem szívesen vált meg tőle. Útnak indult magánosan – egyetlen kísérője az igazság volt –, és megtéve a hazafelé vezető hosszú utat, visszaérkezett Anga földre.

Mikor a város felé közeledett, a városon kívül észrevették a király kémei, akiket uruk már régen kiküldött minisztere felkutatására. A kémek jelentették érkezését a királynak, és a férfiak parancsolója azonnal elébe sietett, messze a városon kívül, mert erősen fájlalta távollétét. A föld ura odalépett a miniszterhez, öleléssel üdvözölte, és palotájába vezette, úgy, ahogy volt, porosan és eltörődötten a hosszú úttól.

– Mi készítetett erre a kegyetlen lépésre, hogy távozásoddal összetörd lelkemet, és az út fáradalmaival összetörd testedet? Ám a Sors magasztos útjait senki sem ismeri; ki tudja, miért jutott eszedbe minden ok nélkül, hogy zarándokútra indulj a szent fürdőhelyekre? Beszélj el, milyen országokat jártál be? Milyen érdekességeket láttál?

Így beszélt miniszteréhez az uralkodó, s ekkor Messzire-látó sorjában beszámolt a királynak arról, hogy mit tapasztalt az Aranyszigetre vezető úton. Elmondta, hogy látta a vízből kiemelkedő csodálatos leányt, aki a Három Világgal felérő csodafa ágán énekel.

A beszámoló hallatára a király a Szerelemisten hatalmába esett, annyira, hogy a leány nélkül értéktelennek tűnt szemében élete és királysága. Félrehívta miniszterét, és négyszemközt így szólt hozzá:

– Mindenképpen látnom kell a leányt, nem tudok nélküle élni. Fejet hajtok a Sors előtt, és elindulok azon az úton, amelyről szóltál. Ne is próbálj lebeszélni; azt sem engedem meg, hogy velem jöjj. Egyedül, titokban akarok útra kelni, azalatt pedig te fogod őrizni birodalmamat. Életemre könyörgök, ne szegülj ellene parancsomnak!

Ezután minisztere ellenvetését meg sem hallgatva, elbocsátotta, hogy keresse fel háza népét, akik régóta sóvárogva vártak rá. Messzire-látó a fényes örömnepségen is rosszkedvű maradt: becsületes miniszter hogyan lehetne boldog, ha ura gyógyíthatatlanul a gyönyörök rabja?

Másnap a király minisztere kezébe tette le az ország kormányzásának terhét, és éjszaka remete-öltözetben útnak indult. Útközben találkozott Kusa-nábha bölccsel, aki kioktatta az alázattal meghajló, remeteruhás királyt:

– Szállj fel Laksmí-datta, azaz Szerencse-adta kereskedő hajójára, és a tengeren megtalálod a keresett leányt. Járj szerencsével!

A király megörült a bölcs tanácsának, ismét meghajolt előtte és továbbindult. Hegyeken-folyókon-földeken kelt át, amíg megérkezett az óceánhoz. Mintha váratlan vendéget fogadna, úgy bámult rá az óceán tágra nyílt örvény-szemekkel, hullám-szemöldökű örvény-szemeinek csillogó kagyló-szembogarával. A tengerparton találkozott azzal a kereskedővel, akit a bölcs megjósolt. Éppen Aranyszigetre készülődött. Amikor megmutatta neki pecsétgyűrűjét és tenyerén a királyi származást bizonyító kerék alakú vonalakat, a kereskedő leborult előtte. A király felszállt hajójára, és útnak indult a tengeren.

Félúton felbukkant a tenger mélyéből a csodafa, ágán a leánnyal. A király bámult rá, mint csakóra madár a holdvilágra, a leány pedig dalba kezdett:

*Minden, amit tesz az ember:  
földbe vetett mag, fája kikel,*



*s ennie kell a gyümölcsből.  
Tetted a Sors se törölheti el.*

*Amit, ahol és amikor  
meg kell érned a Sors végzése szerint,  
azt ott s akkor eléred,  
bár akarod, bár nem, mert vonszol a Végzet.*

Míg a leány dalolt, sejtelmesen célozva az elkövetkezendőkre, a király mozdulatlanul bámult rá, és szívét a Szerelem nyila sebezte meg.

– Gyöngyök tárháza, Óceán! Üdv néked, felmérhetetlen-mély szívű istenség, aki bizonyára Visnutól csaltad el hitvesét, a Szépséget, midőn e hölgyet mélyedbe rejtetted. Oltalmadba ajánlom magamat, Tenger, aki megoltalmazta a szárnyas hegyeket, s akinek mélyére még az istenek sem hatolhatnak. Ajándékozz meg vágyam beteljesülésével!

Ilyen szavakkal magasztalta az óceánt a király, és meghajolt feléje. Közben a leány fájával együtt elsüllyedt. Erre a király a tengerbe vetette magát, mintha a szerelem tüzétől égő testét akarta volna lehűteni.

Váratlan tette láttán a derék kereskedő kétségbeesett. Azt gondolta, hogy a király elpusztult, s ezért ő is el akarta vetni magától az életet. Ekkor megszólalt egy hang a levegőből:

– Ne kövess el meggondolatlan tettet! A királynak a víz alatt sem történik baja. Dicsőség Zászlaja ezért a leányért jött ide remete-álöltözetben, mert előző életében ez a leány volt a felesége. Ismét el fogja nyerni, és utána visszatér Anga országba, és tovább uralkodik.

A karavángazda erre megnyugodva folytatta útját.

A király egyre süllyedt a tenger vizében, s egyszerre – nagy ámulatára – egy csodálatos város tűnt szeme elé. A paloták fala csillogó aranyból volt, sziporkázó drágakőoszlopok tartották a tetőket, az ablaknyílásokat gyöngysorok függönyözték, a kertekben tündöklő ékkövekkel kirakott lépcsők vezettek kristály fenekű tavakhoz, s a lugasokban minden kívánságot teljesítő csodafák sorakoztak. E dúsgazdag város azonban lakatlan volt. A király házról házra járt, de sehol sem találta kedvesét. Végül kiszemelte a

legmagasabb drágakőpalotát, felment a lépcsőkön, kinyitotta a kaput és belépett.

Odabent drágaköves nyoszolyán feküdt valaki, és csak egy szál lepel fedte testét.

„Hátha ő az?” – gondolta a király, és izgatottan vonta félre arcáról a leplet. Valóban, szerelmét pillantotta meg. Mosolygó arca úgy ragyogott elő a sötét fátyol alól, mint mikor a telihold előbújik a felhő mögül. Mintha a csillagfényes Éjszaka szállt volna fényes nappal az Alvilág mélyére. A látvány úgy felüdítette a király szívét, mint sivatagi vándort nyári hőségben az útjába kerülő folyó. A leány kinyitotta szemét, s ahogy a daliás termetű, nem várt látogatót megpillantotta, meglepetésében felugrott az ágyról. Illendően üdvözölte, s amint lehajtott arccal állt előtte, lótusz-szemének lábára hulló pillantása, mint elébe dobott virágcsokor köszöntötte a királyt. A leány halk hangon kérdezte:

– Ki vagy, uram? Miért jöttél az ember-nem-lakta Alvilágba? Testeden királyi származás jeleit látom; miért fed mégis remeteköntös? Világosíts fel, dicső férfi, ha kegyet találtam szemed előtt!

A föld ura így felelt a leány kérdésére:

– Dicsőség Zászlaja a nevem, Anga föld királya vagyok, szépségem! Egy megbízható emberemtől azt hallottam, hogy téged mindennap itt lehet látni az óceán közepén. Éretted odahagytam a királyságot, remeteköntöst öltöttem, idejöttem és leszálltam nyomodban a tenger mélyére. De most áruld el te is, ki vagy?

A leány szemérem, vágy és öröm között hányódva válaszolt:

– A légi szellemek hatalmas uralkodójának neve Mrigánka-széna, azaz Holdsugarak Hada. Én az ő leánya vagyok, Mrigánkavatí – Holdsugár Fénye – a nevem. Atyám – előttem ismeretlen okból – alattvalóival együtt eltávozott ebből a városból, engem hagyva itt egyedül. Unatkozom az üres városban, ezért szoktam felmerülni a tenger színére a magától mozgó csodafán; odafent a Végzet útjairól énekelek.

A királynak eszébe jutott, amit a bölcs mondott, és gyöngéd szerelmes szavakkal addig ostromolta a leányt, amíg az a szenvedélytől erejét veszítve, megígérte a daliás férfinak, hogy feleségül megy hozzá.

Egyetlen feltételt kötött ki:

– Nemes férjem, minden hónapban van négy nap: holdtölte, újhold és a két holdnegyed, amikor nem vagyok a magam ura. Akárhová megyek ezeken a napokon, nem szabad visszatartanod, és nem szabad megkérdezned, hogy hol jártam. Megvan rá az okom.

A király belement a feltételbe, amelyet a csodaszép leány szabott, és a négyszemközt kötött házasság szertartásával feleségül vette. A szerelmi együttlét örömeit élvezték szünet nélkül, úgyhogy a szerelem újabb ékszerekkel ékesítette a leány testét: fején a lehullott koszorú helyét a hajába markoló ujjak töltötték be, ajakát a lecsóolt festék helyett harapások festették bíborszínűre, mellén az elszakadt gyöngyfüzér helyett körmök nyomának sora húzódott, s teste a ledörzsölődött kenetek helyett szorító karok ölelésétől pirosodott ki.

A férfiak ura boldogan töltötte az időt égi élvezetek közepette, míg egyik napon ifjú felesége így szólt hozzá:

– Búcsúznunk kell, nekem el kell mennem valahová, mert dolgom van. Ma van az említett újhold napja. Csak arra vigyázz, felséges férjem, hogy ne lépj be abba a kristályházba, mert ott egy medencébe esel, és visszakerülsz a felvilágra.

Ezután búcsút vett a királytól, és távozott a városból. A férfiak ura fogta kardját, és észrevétlenül utána lopózott, hogy megtudja, merre jár.

Egyszerre csak látta, hogy egy emberevő ráksasza közeledik félelmetesen, mintha maga a Pokol öltött volna testet. Kitért szája, mint sötéten ásító barlang tátongott. Iszonyú üvöltéssel vetette magát Holdsugár Fényére, megragadta, szájába hajította és lenyelte. A király szörnyű haragra gerjedt a látványtól. Haragja tüzeben lángolva rántotta ki hüvelyéből kardját, mint bőrért levedlő fekete mérges kígyót. Oroszlánként rontott a szörnyetegre, és levágta összeszorított szájú fejét. A ráksasza törzséből áradó vérözön eloltotta a király haragjának tüzeit, de nem tudta kioltani kedvese elvesztése miatti fájdalma lángját. Miközben a férfiak ura tanácstalanul tévelygett a kétségbeesés homályában, hirtelen meghasadt a szörnyeteg felhő-fekete teste, és épen-elevenen kilépett belőle Holdsugár Fénye, mint fellegek mögül az égboltra világosságot árasztó telihold.

A király elámulva látta, hogy kedvese kiszabadult börtönéből. Odarohant hozzá, felkiáltott: – Jöjj, jöjj! – és karjaiba zárta.

– Mi ez, kedvesem? Álom vagy káprázat?

A király kérdésére a tündérleány, aki most már mindenre emlékezett, elmondta:

– Hallgasd meg, nemes férjem! Nem álmot látsz, nem is káprázat játszik veled. Atyámnak, a légi szellemek királyának átka teljesült be rajtam. Atyámnak sok fia volt, de engem még náluk is jobban szeretett; annyira, hogy amíg itt lakott, nélkülem nem nyúlt az ételhez. Én Siva isten odaadó híve voltam, és minden holdváltozáskor és holdnegyedkor ide jöttem erre az elhagyatott helyre, hogy imádkozzam hozzá.

Egyszer azonban a Sors rendelése folytán egy holdtöltekor annyira elmerültem buzgó áhítatomban, hogy észre sem vettem, s eltelt a nap, miközben én Kálí istennőhöz imádkoztam. Atyám egész nap várt rám, s bár megéhezett, nem evett és nem ivott semmit. Reám azonban nagyon megharagudott. Amikor éjszaka büntudatosan lehajtott fejjel hazatértem, irántam érzett szeretetét elnyelte a Sors hatalma és megátkozott:

– Mivel felfuvalkodottságodban hagytad, hogy engem egész nap az éhség emésszen, ezért minden holdváltozáskor, amikor kimégy a városból Sivát imádni, fel fog falni egy Halálrettenet nevű ráksasza. Mindannyiszor fel fogod hasítani testét, és elevenen kibújsz belőle. Átkomra azonban nem fogsz emlékezni, és elnyeletésedet is mindig újra el fogod felejteni. Egyedül fogsz itt maradni!

Mikor atyám megátkozott, alázatosan könyörögni kezdtem hozzá, s ő némi gondolkodás után azt is megszabta, hogy mikor érjen véget az átok:

Akkor szabadulsz fel az átok alól, amikor Dicsőség Zászlaja, Anga ország királya feleségül vesz, és látva, hogy a ráksasza elnyel, megöli a szörnyet. A ráksasza testéből kibújva, vissza fogsz emlékezni az átokra, és régi varázstudományod is visszatér.

Így szabta meg atyám az átok végét, azután magamra hagyott. Összes alattvalóival a felvilágra költözött, és a Nisadha hegyen ütött tanyát. Én itt maradtam egyedül, és beteljesedett rajtam az átok. Most véget ért a bűvölet, és mindenre emlékszem. Elmegyek a

Nisadha hegyre, felkeresem atyámat, mert nekünk égieknek az a törvényünk, hogy ha az átok letelik, visszatérünk saját helyünkre. Te itt maradhatsz, vagy hazatérhetsz birodalmadba; azt teszel, amit akarsz.

A király elszomorodva hallgatta ezt a beszédet, és kérlelni kezdte a tündért:

– Szépségem, szánj meg! Maradj még velem hét napig! Addig itt a palota kertjében mindenféle szórakozással csillapítjuk türelmetlenségedet. Azután felkeresheted atyádat lakhelyén, én is visszatérek saját hazámba.

A bájos nő igent mondott a király kérésére. Ekkor a férfiak ura hat napon át gyönyörökbe merült kedvesével a kerti tavak mellett, amelyek lótosz-szemükön csillogó vízcsöppekkel szinte megkönnyezték úrnőjük távozását, s hullámkezükkel simogatva, hattyúk rikoltásával, darvak krúgatásával marasztalták: „Ne hagyj itt!”

A hetedik napon a király ravaszul becsalta szerelmesét abba házba, amelyben a felvilágra juttató varázsmedence volt. Hirtelen átkarolta kedvese nyakát, és berántotta a medencébe. A következő pillanatban saját palotája kertjében emelkedett ki az egyik fürdőmedence vizéből a tündérral együtt. A kert őrei örömmel látták, hogy uruk visszaérkezett egy nővel, és sietve jelentették Messzirelátónak. A miniszter odasietett, lábához borult, s látva, hogy uralkodója az óhajtott nővel tért haza, a város polgáraival együtt palotájába kísérte urát.

„Vajon hogy tudta megszerezni a király ezt az égi nőt, akit én csak egy pillanattal láttam, mint felhők között felvillanó villámot? Ám amit az Alkotó az ember homlokára írt, az elkerülhetetlenül bekövetkezik, bármily hihetetlennek tetszik.”

Így gondolkozott az első miniszter, a város többi lakója pedig csodálta, és nagy ünnepséggel ünnepelte meg a tündérleány érkezését. Holdsugár Fénye látta, hogy a király saját országába tért vissza vele, s mivel a hét nap letelt, el akart repülni a légi szellemek útján. Ám hiába idézte fel a repülés tudományát, varázsereje elhagyta. Ekkor mérhetetlen kétségbeesés fogta el, mintha meglopták volna.

– Miért vagy így elcsüggedve minden ok nélkül? Beszélj el, kedvesem!

A tündér így válaszolt a király kérdésére:

– Az átok feloldása után sokáig maradtam veled, mert szeretlek; emiatt elveszítettem varázstudományomat, és elzárult előttem az ég útja.

A király boldogságának most már nem volt hiánya:

„Jól van! Végre igazán enyém a tündérleány!” – gondolta, és hatalmas ünnepséget rendezett.

Messzire-látó miniszter mindezt végignézte. Este hazatért, s éjszaka, ágyában fekve, váratlanul megszakadt a szíve és meghalt. A király sokáig gyászolta, majd maga vette kezébe a birodalom kormányzását, és hosszú időn át élt boldogságban Holdsugár Fénye oldalán.

Ezt a mesét mondta el útközben a szellem Vikrama-széna királynak, majd feltette a kérdést a férfiak őrizőjének válláról:

– Föld oltalmazója, világosíts fel: miért szakadt meg váratlanul a miniszter szíve, amikor ura érkezett a szerencse legfelső fokára? Talán a bánat ölte meg, amiért nem az övé lett a tündérleány? Vagy szerette volna megkaparintani a trónt, és bosszantotta, hogy a király visszatért? Ha tudod az okát és elhallgatod, akkor, népek ura, a te szerencsédnek is vége, s fejed egy pillanat alatt szilánkokra pattan!

Vikrama-széna király megmagyarázta a szellemnek:

– A két említett lehetőség közül egyik sem tételezhető fel ilyen derék miniszterről. Hanem így gondolkozott: „A király közönséges földi nők kedvéért is elhanyagolta királyi teendőit; mit tesz majd most, mikor égi tündérleánnyal keveredett szerelembe? Hiába volt minden fáradozásom, csak rosszabbodott a helyzet!” Ilyen gondolatok miatt hasadt meg a miniszter szíve.

Amikor a férfiak kormányzója befejezte szavát, a varázshatalmú démon újra elfoglalta helyét a fán. A király is futott utána sebesen, mert nem hagyott fel szándékával, hogy elhozza.

## 13.

Vikrama-széna király ismét levetette a sinsapá-fáról a tetemet, s vállára dobva, elindult vele. Útközben a szellem megkezdte szokásos beszélgetését:

– Figyelj, király! Most egy rövid mesét mondok el!

Van egy Benáresz nevű város, Siva isten kedvenc tartózkodóhelye. Lakott a városban egy Déva-szvámin – Isten Szolgája – nevű bráhman, aki nagy kegyben állt a királynál. A dúsgazdag bráhmannak volt egy Hari-szvámin – Visnu Szolgája – nevű fia. A fiú egy Lávanjavatí – Szépség Özöne – nevű gyönyörű nőt vett feleségül. A legszebb égi tündérleányok megformálásával szerezhette ügyességet az Alkotó, mielőtt ezt a felbecsülhetetlen szépségű hölgyet teremtette.

Egyszer az ifjú férj, a szerelmi gyönyörben kifáradva, elaludt kedvese oldalán a palotája teraszára sütő hús holdfényben. Éppen akkor kószált arrafelé egy Madana-véga – Szerelem Ostroma – nevű fiatal légi szellem. Meglátta a férje oldalán alvó Szépség Özönét, akinek hibátlan testéről a szerelmi enyelgés közben lecsúszott a ruha, és szabadon hagyta bájait. Szépsége megfosztotta eszétől az ifjú szellemet. Szerelemtől vakon vetette rá magát a nőre, felragadta és elrepült vele.

Férje, Visnu Szolgája, hamarosan felébredt, s mikor nem találta maga mellett élete úrnőjét, rémülten ugrott fel:

– Mi történt? Hová ment? Talán megharagudott rám? Vagy talán tréfából elbűjt, hogy próbára tegyen?

Kétségek tömege tódult szívébe, s bejárta az éjszakában a palota minden zugát, kedvesét keresve, teraszokon-tornyokon. Mikor a kertet is átkutatta, és sehol sem találta, bánat lángjain égve, elcsukló hangon jajveszékelte:

– Jaj, holdkorong-arcú kedvesem! Jaj, csillagfehér szépségem! Nem tűrte az Éjszaka, hogy te is úgy tündökölj, mint ő? A hold eddig szantál-hús sugaraival üdítette testemet, mert diadalmas szépséged megfélemlítette, most, hogy eltűntél, ellenem fordul, és tüzes parázsként, mérgezett hegyű nyílvevesszőként fúrja belém sugarait!

Így jajgatott az ifjú férj, s közben elmúlt a gyötrelmes éjszaka, de nem múlt el szíve gyötrelme. Reggel a nap fényes sugarai eloszlatták a homályt, de nem oszlatták el a szívére boruló vak

sötétséget. Sírása százszorosára erősödött, mintha a csakraváka madarak most, hogy éjszakai elválásuk letelt, kölcsönadták volna neki panaszukat. Rokonai hiába vigasztalták, a veszteség tüzeiben perzselődő ifjú bráhma sem bírt erőt venni fájdalomán:

– Itt volt, itt fürdött, itt ékesítette magát, itt mulatozott! – járt-kelt sírva egyik helyről a másikra.

– De hiszen nem halt meg, miért ölod magadat? Ha élsz, előbb-utóbb okvetlenül viszont fogod látni. Szedd össze magad, indulj feleséged felkutatására! Nincs olyan dolog, amit szilárd elhatározással el ne lehetne érni!

Így biztatták barátai és rokonai, és Visnu Szolgája néhány nap múlva valamennyire magához tért kétségbeeséséből. Erre az elhatározásra jutott:

– Szétosztom mindenemet a papok között, fürdőhelyekre zarándokolok, és lemosom bűneimet. Ha megtisztultam, bizonyosan rábukkanok vándorlásom során kedvesemre.

Így döntött a lehetőségek és körülmények figyelembevételével, majd felkelt, megfürdött, és megtette a szükséges előkészületeket. Másnap nagy áldozati ünnepséget tartott, sokféle étellel és itallal vendégelte meg a bráhmaokat, majd maradéktalanul szétosztotta közöttük egész vagyonát. Egyetlen kincse bráhma-származása maradt. Elhagyta hazáját, és útnak indult, hogy bejárja a szent fürdőhelyeket, és visszanyerje hitvesét.

Vándorlása közben rátámadt a Nyár, mint szörnyű oroszlán: szája a tűző Nap, sörénye szálai a sárga napsugarak. A száraz szél olyan forrón fújt, mintha a kedvesüktől távollevő vándorok sóhajai hevítették volna. A szikkasztó hőségben vizüket vesztett tavak úgy heverték fehérre száradt iszapjukkal, mintha szívük szakadt volna meg. Az út menti fák a tavasz pompájának tovatűntét siratták hőségtől elfonnyadt levélajkukkal és sikoltva repedező kérgükkel.

Visnu Szolgája a hőségtől, fájdalomtól, éhségtől, szomjúságtól és a szakadatlan vándorlás fáradságától elcsigázottan, porosan, szennyesen érkezett egy faluba. Élelmet koldulni betévedt egy Padma-nábha – Lótusz-köldökű – nevű bráhma házába, aki éppen áldozati lakomát tartott. Amint látta, hogy odabent a sok pap lakomázik, mozdulatlanul megállt az ajtóban, és szótlanul az ajtófélfához támaszkodott. A lakomát adó bráhma felesége



észrevette az álldogálót; a derék asszony megszánta a vándort, és így gondolkozott:

„Keserves dolog az éhség, mindenkit megaláz. Lám, ott áll valaki az ajtóban, élelmet szeretne koldulni. Hosszú útról érkezhetett, egész testét elcsigázta az éhség. Megérdemli, hogy alamizsnát adjunk neki.”

Ezzel a derék asszony fogott egy tál vajjal-cukorral készült finom ételt, odavitte, barátságosan átnyújtotta, és így beszélt:

– Vidd el és edd meg valamelyik vízmedence mellett. Itt most nem ehetsz, mert bráhmanok étkeznek.

A férfi igent mondott, fogta a tálat, és letette a földre, egy közeli vízmedence partján álló vadfügefa alatt. A medencében megmosta lábát és kezét, kiöblítette száját, s örvendezve nekilátott, hogy elfogyassa az ízletes ételt. Közben azonban az történt, hogy arra repült egy ölyv, csőrében és karmai között egy kobrakígyóval, és leszállt a vadfügefára. A döglött kígyó szájából mérges nyál csorgott, és belecsepegett a fa alá helyezett ételbe. Visnu Szolgája mindezt nem látta, s amikor visszatért a mosakodásból, megette az ételt. Éhségében az egész tál eledelt elfogyasztotta, s nyomban iszonyú fájdalom járta át testét a kígyóméregtől.

– Ha a Sors az ember ellen fordult, minden ellen fordul; ez az étel tejből, vajból, cukorból készült, mégis méreggé vált bennem!

Így jajgatott a férfi, és görcsök között elbotorkált a lakomát adó pap házába, s így szólt a pap feleségéhez:

– Megmérgeztél az étellel! Hívass gyorsan egy mérgezést gyógyító kuruzslót, különben bráhmangyilkosság bűnében esel!

A derék asszony megrémült, hogy mit tett, de közben már Visnu Szolgájának szeme fennakadt, és az élet elszállt testéből.

Ekkor az ünnepséget tartó pap haragra gerjedt, és vendéggyilkossággal vádolva ártatlan feleségét, elűzte házából. A derék asszony, jámbor cselekedete miatt, általános megvetés tárgya lett, és vezeklőhelyre zarándokolt, hogy lemossa bűnét.

Az alvilági bíró előtt vita támadt: vajon a kígyó, az ölyv és az ételt adó asszony közül melyiket terheli a bráhmangyilkosság vétke? Sehogy sem tudtak döntésre jutni.

– Nos, Vikrama-széna király, tereád maradt a döntés: ki a vétkes a bráhman halálában? Ha nem szólsz, átok sújt!

Az átok szóra bírta Vikrama-széna királyt. Így felelt a szellemnek:

– Hogy ki a vétkes? Talán a kígyó? De hát hogyan lehetne vétkes, hiszen nem volt ura akaratának, miközben ellensége falta! Vagy talán az ölyv? Az sem követett el rosszat: csak a szerzett zsákmányt hozta magával, és a táplálékául rendelt ételt fogyasztotta el éhsége csillapítására. Hibáztatható-e a házigazda és felesége, amiért ételt adtak az éhezőknek? Csupán a törvényt követték, ezért semmi bűn nem tapad cselekedetükhöz. Arra szálljon a bráhmangyilkosság bűne, aki ostoba fejjel az említettek közül bármelyiket is megvádolja vele!

Amikor a föld őrizője eldöntötte a kérdést, a démon visszatért válláról előbbi helyére, az erős akaratú király pedig indult utána.

## 14.

Vikrama-széna király megérkezett a sinsapá-fához, fogta a testet, és hátára vetette. Amikor elindult, a szellem ismét megszólította:

– Király, elfáradtál. Elmondok egy érdekes történetet, hallgasd meg.

Létezik egy Ajódhjá nevű város, ahol valaha Ráma király uralkodott. Maga Visnu isten öltött testet Ráma alakjában, hogy kiirtsa a rákszasza-szörnyek fajzatát.

Ennek az Ajódhjá városnak a királya volt valamikor Vírakétu, azaz Vitézség Zászlaja. Erős karjával úgy őrizte a földet, mint várfalak a várost. Uralkodása alatt élt a városban egy gazdag kereskedő, bizonyos Ratna-datta – azaz Gyöngyök-adta –, a városi kereskedők testületének feje. Mivel áhítatosan tisztelte az isteneket, jutalmul leánya született feleségétől; a leány a Ratnavatí – Gyöngyszem – nevet kapta. A gyermek gyönyörű hajadonná serdült atyja házában. Ahogy növekedett, vele együtt növekedtek vele született erényei: szépsége, nyájassága, engedelmessége. Mikor eladósorba került, nemcsak gazdag kereskedők versengtek kezéért, hanem hatalmas királyok is kérték atyjától. A leány azonban gyűlölte a férfinemet, s magát Indra istenkirályt sem lett volna hajlandó férjéül elfogadni. Hallani sem akart a házasságról, inkább kész lett volna megválni életétől. Atyja nem szólt semmit, csak bánkódott, mert nagyon szerette leányát. Gyöngyszem elhatározása azonban egész Ajódhjá városában szóbeszéd tárgya lett.

Ebben az időben tolvajok fosztogatták a várost. Végül a polgárok összegyűltek, és együttesen a királyhoz fordultak:

– Istenség, éjszakáról éjszakára tolvajok fosztogatnak a városban, de még egyet sem sikerült elfognunk. Felséged lássa, mi a teendő!

A polgárok panaszára a király álruhás éjjeliőröket helyezett el szerte a városban, hogy elfogják a tolvajokat. Azoknak sem sikerült a tolvajok nyomára jutni, és a várost ugyanúgy fosztogatták, mint azelőtt. Ekkor egyik éjszaka maga a király ment őrségre. Egyedül, karddal a kezében járkált fel-alá, s egyszer csak észrevett egy férfit, aki a legnagyobb óvatossággal egy kerítés tetején mászott át, miközben fürkésző pillantásokat vetett hátra.

„Biztosan ez a magános tolvaj fosztogatja városomat” – gondolta a király, és közelebb ment hozzá. A tolvaj észrevette a királyt és megkérdezte:

– Ki vagy?

– Tolvaj vagyok – válaszolt a föld ura.

– Jól van! – örvendezett a tolvaj. – Akkor ugyanaz vagy, ami én, és barátok vagyunk. Gyere velem a házamba, baráti fogadtatásban akarlak részesíteni.

– Rendben van – egyezett bele a föld őrizője, és elkísérte lakásába, amelyet a tolvaj az erdő mélyén, egy föld alatti barlangban rendezett be. Volt ott minden, amit csak szem és száj megkíván. Fényes mécsesek világították meg, s olyan volt, mint az Alvilág birodalmának mása, csupán a Pokol büntető királya hiányzott belőle.

Amikor a király belépett a házba, és helyet foglalt egy széken, a rabló bement a lakás egyik belső szobájába. Ezt a pillanatot használta ki az egyik rabszolganő; odasúgta a királynak:

– Nemes uraság! Miért jöttél a halál torkába? Ez a tolvaj garázdálkodik a környéken; rosszat forral ellened, meglátod, ha kijön. Gyanakszik, hogy elárulod. Tűnj el innen gyorsan!

A király megfogadta a nő tanácsát, és sürgősen távozott. Hazasietett palotájába, és még azon az éjszakán felszerelte hadseregét. Mikor katonái fegyverben álltak, visszatért a sereg élén, és zeneszerszámok harsogása közepette körülfogta a rabló föld alatti várának bejáratát. A bátor rabló észrevette háza körülzárásából, hogy csapdába esett. Halálra szántan kiment, és csatába szállt a katonákkal. Odakint emberfölötti hőstetteket vitt véghez: elefántok ormányát metszette le, lovak lábát vágta át, katonák fejét ütötte le kardjával. A hadsereg pusztulása láttán maga a király szállt szembe vele. A kardforgatásban járatos király ügyes fogással kiütötte kezéből kardját, majd kését is. Mikor ellenfele fegyvertelenül maradt, ő is eldobta fegyverét, birokra kelt a rablóval, földhöz vágta, és elevenen fogságba ejtette. Megkötöztette és kincseivel együtt városába szállíttatta. Kiadta a parancsot, hogy másnap húzzák karóba.

Mikor a rablót dobszóval a vesztőhelyre kísérték, Gyöngyszem, a kereskedő leánya, meglátta palotája ablakából. A rabló testét por

fedte, és sebek borították, az eszeveszett leány mégis atyjához sietett, és azt mondta:

– Azt választom férjemül, akit ott visznek kivégezni. Kérj kegyelmet számára a királytól, édesapám, különben én is utánahalok.

A kereskedő alig akart hinni a fülének:

– Mit beszélsz, te leány? Eddig a Szerelemistennel vetélkedő, daliás férfiakat is visszautasítottad, most egy gyalázatos rablóvezér kell neked?

Hiába beszélt az apa, a leány nem ingott meg elhatározásában. Végül a kereskedő a királyhoz sietett, és egész vagyonát felajánlotta váltságdíjul a tolvajért. A király azonban ezermillió aranyért sem lett volna hajlandó szabadon bocsátani a tolvajt, aki az egész várost kirabolta, és akit saját élete kockáztatásával fogott el.

A kereskedő lehorgasztott fejjel tért haza. Ekkor leánya halálra készülődött. Megfürdött, gyaloghintóba szállt, s hiába próbálták lebeszélni rokonai, a vesztőhelyre vitette magát. Atyja, anyja és hozzátartozói zokogva követték.

Közben a hóhérok karóba húzták a tolvajt. Élete utolsó fellobbanásával még meglátta a rokonsága élén közeledő leányt, s a nép szóbeszédéből megértette, miről van szó. Néhány pillanatig könnyezett, majd hirtelen elnevette magát, és kilehelte lelkét a karó hegyén. A kereskedő leánya levétette a holttestet a karóról, és máglyára lépett bele, mint hű feleséghez illik.

Ebben a pillanatban Siva isten, aki láthatatlanul jelen volt a temetőben, megszólalt a levegőből:

– Választott férjed iránti hűséged elnyerte megelégedésemet. Kérj tőlem valamilyen kegyet, hű nő!

Az égi szózat hallatára a leány meghajolt az istenek istene előtt, és ezt a kegyet kérte:

– Szentség, szülessék gyermektelen atyámnak száz fia, mert én vagyok egyetlen gyermeke, s ha elveszít, eldobja magától az életet.

A derék leány szavára az istenség újra megszólalt:

– Szülessék atyádnak száz fia! Kérj még egy kegyet, mert ilyen igaz lélek többet érdemel!

Ekkor a leány így beszélt:

– Ha tetszést találtam istenséged előtt, támadjon fel férjem, és legyen ezentúl becsületes ember!

– Úgy legyen! Támadjon fel a férjed épen-elevenen, legyen ezentúl becsületes, és az uralkodó fogadja kegyeibe!

Amint Siva a levegőben láthatatlanul kiejtette ezeket a szavakat, a tolvaj sértetlen testtel életre támadt.

A kereskedő csodálkozással vegyes örömmel vette maga mellé leányát és vejét, a tolvajt, s ujjongó rokonai társaságában tért meg házába. Boldogságában, hogy száz fiú születésére kapott ígéretet, hatalmas ünnepséget csapott. A király is megelégedéssel értesült a történekről, maga elé hívatta a bátor tolvajt, és kinevezte hadserege fővezérévé. A volt tolvaj feleségül vette a kereskedő leányát, és felhagyott a rablással. Ettől fogva a király kegyében sütkérezett, és nem tért le a helyes útról.

A mese végén a démon az ismert átokkal fenyegette meg a királyt, és feltette a kérdést:

– Király, mondd meg: mi volt az oka, hogy a rabló előbb sírva fakadt, utána elnevette magát, amikor látta, hogy a kereskedőleány atyjával együtt odament hozzá?

A király megfejtette a kérdést:

– A rabló azért sírt, mert ezt gondolta: „Nem tudom leróni hálámat a kereskedő nagylelkűségéért.” Utána csodálkozásában nevetett: „Hogyan szerethetett belém ez a leány, aki a leghatalmasabb fejedelmeket is elutasította? Kifürkészhetetlen a női lélek!”

Mikor a föld támasza befejezte beszédét, a szellemek gyöngye ismét varázserejéhez folyamodott, és a király vállán elfoglalt helyét felcserélte előző tanyájával. A népek ura sem volt rest, ment utána.

## 15.

Vikrama-széna király megint leemelte a sinsapá-fáról a hullát, és elindult vele. A vállán lógó tetemből újra megszólalt a szellem:

– Ismét mesét mondok, figyelj!

Nepál országában van egy város, Sivapura. Valaha Jasahkétu király uralkodott a városon. A király valóban megérdemelte nevét, amely ezt jelenti: „Dicsőség Zászlaja”. Az ország kormányzását miniszterére, Pradnyá-szágarára – azaz Ész Tengerére – bízta, és maga csak az élvezeteknek élt királynéja oldalán. Egy idő múlva a királyné gyermeket szült a királynak, Sasi-prabhá – Holdfény – nevű leánykát, aki tündöklő szép volt, mint a Hold, a világ szeme.

Telt-múlt az idő. A leányka hajadonná serdült. Egy tavasszal szolgálói kíséretében lesétált a palota kertjébe, hogy megnézzon egy ünnepi körmenetet. A kert egyik lugasában egy gazdag bráhman fia, bizonyos Manah-szvámin – Lélek Ura – megpillantotta a királyleányt, amint éppen virágot szedett. Kinyújtott karja karcsú volt, mint a folyondár, s mozdulata szabadon hagyta egyik keblét. Elragadó látvány volt, amint keze szájalomból elengedte egy-egy virág szárát. Amint az ifjú megpillantotta, tüstént elveszítette az uralmat a szerelem szolgálatába szegődő szíve fölött.

„Talán maga a Gyönyör istennője szállt földre, hogy férje, a Szerelem számára összeszedjen minden virágot, amelyeket a Tavasz terít lába elé? Vagy valamelyik erdei istennő jött ide a Tavaszt imádni?”

Miközben az ifjú bráhman így tanakodott magában, a királyleány is észrevette a fiatalembert. Mintha a testetlen Szerelem öltött volna testet az ifjúban, úgy belészeretett a leány egyetlen pillantásra. Dehogyan gondolt tovább virágszedéssel, illendőséggel; még arról is elfelejtkezett, hogy ő maga a világon van!

Így álltak ott, s az első szerelem ismeretlen ízét ízlelgették. Hirtelen nagy zaj és kétségbeesett kiáltozás hangzott fel.

– Mi történt? – kapták fel mindketten a fejüket. Hát látják, hogy egy hím elefánt megvadult, s eltépte magát kötelékeiről, mert megérezte egy nőstény szagát. Hajcsárait összetiporta, s az út menti fákat kidöntve, a testéből kiálló ösztökékkel feléjük rohant. A királyleány kísérete rémülten szétszaladt. Ekkor Lélek Ura, az ifjú bráhman, odafutott, karjába kapta a magára maradt reszkető leányt,

és jó messzire elvitte az elefánt útjából, miközben a királyleány félelemtől, szerelemtől és szégyenkezéstől megzavarodva ölelte át megmentőjét. Nemsokára udvarhölgyei is odaérkeztek, magasztalták a bátor ifjút, és lakosztályába vezették a leányt, miközben ő vissza-visszatekintett a férfira. Palotájában szüntelenül csak élete megmentőjére gondolt, és éjjel-nappal a szerelem emésztő tüze égette.

Mikor a kertből a palotába vezették, Lélek Ura követte, s midőn a hárem kapuja elzárta szeme előtt, vágyakozva gondolt rá:

„Nem tudom elviselni távollétét, s élni sem bírok nélküle. Egyetlen reménységem a nagy Múladéva mesternek, a tudós varázslónak a segítségével.”

Ezen töprengett, s alig győzte kivárni a nap végét. Másnap reggel felkereste Múladéva mestert. A mestert elválthatatlan jó barátja, Sasin társaságában találta. Szinte sűrű volt körülötte a levegő a varázserőtől. Az ifjú meghajolt a mester előtt, és tudatta jövedele okáról. A varázsló mosolyogva biztosította, hogy teljesülni fog óhaja.

Ekkor a bűvészetek ura varázspirulát vett a szájába, és egy pillanat alatt öreg pappá változott. Egy másik pirulát a fiatalembernek kellett szájába vennie, és bájos fiatal leánnyá változott tőle. A varázslatok fejedelme maga mellé vette az újdonsült leányzót, és elvitte szerelmese atyjához, a királyhoz. A trónus elé lépett, és előadta kérelmét:

– Király, van egy fiam. Ezt a leányt messze idegen földön kértem meg számára, és elhoztam ide. Közben fiam elment valahová, s most indulok keresésére. Amíg előkerítem a fiamat, vigyázz erre a leányra; hiszen te vagy az egész föld felvigyázója!

A király nem mert ellenkezni, mert félt a bráhman átkától. Odahívatta leányát, Holdfényt, és így beszélt hozzá:

– Leányom, őrizd ezt a leányt a saját szobádban. Veled együtt étkezzék, és oldaladon vettess ágyat neki!

A királyleány igennel válaszolt atyja szavára, és magával vitte a leánytestű bráhman-ifjút. A bráhman alakban szereplő Múladéva elégedetten távozott, Lélek Ura pedig leány alakban szerelmese közvetlen közelébe jutott.



Néhány nap alatt bizalmas barátnői viszony fejlődött ki közöttük. Egyik éjszaka, amikor a királyleány álmatlanul forgolódott ágyán, mert kedvese távolléte gyötörte, a szomszéd ágyon fekvő, leánynak álcázott fiatalember megkérdezte tőle:

– Holdfény barátnőm, mondd, mitől vagy ilyen sápadt, és mitől sorvadsz napról napra, mint aki szerelmese távolléte miatt szomorkodik? Ne légy ilyen bizalmatlan hűségese barátnődhöz! Mostantól fogva mindaddig nem veszek táplálékot magamhoz, amíg meg nem mondd!

A királyleány felsóhajtott, és halk hangon beszélni kezdett:

– Miért lennék bizalmatlan hozzád? Hallgass meg, barátnőm, elmondom bánatom okát. Egyszer kisétáltam a palota kertjébe, megnézni a tavaszi körmenetet, és a kertben megláttam egy daliás ifjú bráhmant. Szép volt, mint hóolvadás éjszakáján a telihold, pillantása szerelmet szított, s játszi vidámsággal ujjongott fel jelenlététől a liget, mint a tavasz érkezésétől. Míg két szemem holdarca fényének nektárját itta mohón, mint két csakóra madár a holdsugarakat, hirtelen arrafelé rohant egy megvadult elefánt, mint a derült égen váratlanul megjelenő fekete viharfelleg, mennydörgő hangon trombitálva, míg halántékáról záporként patakzott a düh verítéke. Kíséretem megrémült és eltűnt. Én a félelemtől magamon kívül voltam, de a bráhman-ifjú karjába kapott, és elvitt onnan. Teste érintése olyan volt, mintha szantálpör hullana reám, vagy balzsamcseppek permeteznének bőrömre. Nem tudom elmondani, mit éreztem. Kísérőim azonban hamarosan odaértek, és akaratom ellenére hazahoztak: mintha az égből taszítottak volna le a földre. Azóta ébren álmodozva szövek százféle ábrándot életem megmentőjéről, és képzeletemben magam mellett látom a kedvest. Éjszakánként vele álmodom; álmomban velem enyeleg, és csókokkal, ölelésekkel és egyébbel a szemérem elvetésére kényszerít. Ám szerencsétlenségemre nem lehetek az övé, hiszen még nevét sem tudom. Ezért éget a távollét tüze, mert életem ura nincs a közelben.

Amikor a leánytestű ifjú bráhman fülét megtöltötte e szavak méze, boldogsága nem ismert határt. Elérkezettnek vélte az időt arra, hogy felfedje kilétét. Kivette szájából a varázspirulát, és így beszélt:

– Rebbenő szemű szépem, én vagyok az, akit a kertben egy pillantás árán megvásároltál, és boldog rabszolgaságra vetettél. Percnyi üdvösségem hirtelen megszakadása elviselhetetlen kint hozott rám, és arra kényszerítettek, hogy leány alakban férközzem közeledbe. Most rajtad a sor, hogy véget vess elválásunk kölcsönös fájdalmának; mert többet már a szerelem sem bír elviselni.

Amikor a királyleány ilyen váratlanul maga előtt látta élete urát, és hallotta szavait, lelkében birokra kelt a szerelem, csodálkozás és szégyenkezés. Egyikőjük sem bírta tovább türtőztetni vágyakozását. A négy szemközti házasság szertartásával egymáséi lettek, és szerelmük ünnepe azzal a gyönyörrel ajándékozta meg mindkettőjüket, mint amilyenről ábrándoztak. Az ifjú bráhman továbbra is ott maradt a királyleánynál, és ravaszul kettős szerepet játszott: nappal szájába vette a pirulát, és leány volt, éjjel kivette a pirulát, és férfi lett.

Így teltek a napok. Egy idő múltán az történt, hogy a király sógora, Mrigánka-datta – Holdsugár-adta – hozzáadta leányát, Mrigánkavatít – Holdsugár Fényét – a király első miniszterének, Ész Tengerének a fiához. Holdfény királyleányt is meghívták unokanővére esküvőjére, és a királyleány udvarhölgyei kíséretében elment nagybátyja házába. Vele ment Lélek Ura bráhman is, csábító szépségű fiatal leány alakjában.

Amint a miniszterfiú – a vőlegény – meglátta a leányként szereplő férfit, a szerelem nyílve szői halálosan megsebeztek szívét. Üresnek látta házát, amelybe újdonsült feleségével megtért, mert minden gondolatát a vélt leány kötötte le. Szüntelenül a leány bájos arca lebegett szeme előtt, és az emésztő szenvedély mérges kígyójának marásától egészen elveszítette eszét. Az ünnepség félbeszakadt, és a lakoma résztvevői megzavarodva kérdezgették, hogy mi történt. Az ifjú férj atyja, a miniszter is hírért vette a történeteknek, és azonnal odasietett. Atyja bátorító szavai magához térítették kábultságából, és összefüggéstelen szavakkal eldadogta szíve vágyát. A miniszter kétségbeesett, mert látta, hogy nincs segítség. Ekkor már a király is értesült a dologról, és ő is odament. Rögtön látta, hogy az ifjú a szerelmi betegség hetedik szakaszába jutott – ami a szemérem elvesztése –, és megkérdezte alattvalói véleményét:

– Hozzáadhatom-e miniszterem fiához azt a leányt, akit a bráhman megőrzésre bízott rám? Ha nem kapja meg, állapota a szerelmi betegség tizedik szakaszáig rosszabbodik, ami a halál. Ha meghal, atyja is belehal a csapásba, s az ő pusztulása a birodalom pusztulása lesz. Szóljatok, van-e kiút ebből a helyzetből?

A király kérdésére alattvalói egyhangúlag válaszolták:

– Úgy mondják, hogy a király legfőbb kötelessége népeinek oltalmazása. Ennek gyökere a helyes tanács, s tanáccsal a miniszterek szolgálnak. Ha a miniszter meghal, megszakad a gyökér, s gyökerét veszve, odatesz az oltalmazás. Bűnt követnél el, ha magadra vennéd miniszterednek és fiának halálát. Mentsd meg őket, másként súlyosan vétesz kötelességed ellen. Add hozzá a miniszter fiához a rád bízott leányt. Még sok idő telik el addig, amíg a bráhman visszatér, s majd csak lecsillapítod valamivel a haragját.

A király tetszéssel fogadta alattvalói tanácsát, és beleegyezett, hogy a miniszter fiához adják a vélt leányt. A csillagjósok kiszámította szerencsés napon elővezették a királyleány lakosztályából a leánytestű ifjú bráhmant. Ő azonban ezzel a kéréssel fordult a királyhoz:

– Ha mindenáron máshoz akarsz adni, mint akinek szántak, ám legyen; te vagy a király, te szabod meg, hogy mi jogos, és mi jogtalan. Egy feltétellel egyezem bele a házasságba: leendő férjem ne kényszerítsen ágyába mindaddig, amíg nem végzett hathónapos zarándokutat a szent fürdőhelyekre. Ha ezt a feltételt nem teljesíted, tudd meg, hogy kettéharapom nyelvemet és meghalok.

A király közölte a miniszterfiúval a leánytestű ifjú feltételét, és a férfi boldogan beleegyezett. Tüstént megtartották az esküvőt. Az álfeleséget első feleségével, Holdsugár Fényével közös hálószobában helyezte el a gyanútlan férj, és elindult a zarándokútra, hogy kedveskedjék kedvesének.

Lélek Ura ott maradt asszony alakban Holdsugár Fénye házában. Együtt aludtak, együtt étkeztek. Egyik éjszaka, amikor magukban voltak a hálójában, és odakint már aludt a cselédség, Holdsugár Fénye megszólította a férfit:

– Barátnóm, mesélj valamit! Nem tudok elaludni.

Erre az asszonytestű férfi azt a mesét mondta el, hogy egykor Ila, a Nap-nemzetségből származó királyi bölcs, Kálí istennő átka

folytán világszép asszonnyá változott, az erdő mélyén Buddha remetével kölcsönösen egymásba szerettek, és fiuk született, Purúravasz király. A mese végén Lélek Ura ravaszul hozzátette:

– Bizony, néha előfordul, hogy az istenek akaratából vagy varázsigék és varázsszerek segítségével a férfi asszonnyá változik, vagy az asszony férfivá lesz. Ilyen módon nagy emberek között is támad szerelmi kapcsolat.

A történet hallatára a tapasztalatlan fiatalasszony, akit férje rögtön az esküvő után magára hagyott, bizalmasan így szólt vele együtt lakó társához:

– Ettől a mesétől valami furcsa zsibbadás fogta el egész testemet; a szívem hevesen ver. Mondd, barátnőm, mi ez?

Az asszony alakú bráhman megmagyarázta:

– A szerelem jelei ezek, amelyeket még nem tapasztaltál, barátnőm. Én már átéltem; nincs miért titkolnom előtted.

Erre Holdsugár Fénye barátnője fülébe súgta:

– Barátnőm, úgy szeretlek, mint az életemet; megsúgom, mire gondolkodok: nem lehetne valahogy becsempészni ide egy férfit?

A ravaszság mesterének méltó tanítványa nem szalasztotta el a kedvező alkalmat; így válaszolt:

– Ha így áll a dolog, elárulom neked, hogy Visnu isten különleges kegyben részesített: ha akarom, éjszakára férfivá tudok változni. Kedvedért most rögtön férfi leszek.

Ezzel kivette szájából a pirulát, és mint az ifjúság erejétől duzzadó csinos férfi jelent meg a nő előtt. Előbb szavaival leszerelte a leány féltékenységét, azután minden tartózkodást félretettek, és az összes lehetőség kihasználásával megünnepelték a gyönyörű ünnepét. Ettől fogva a miniszterfiú feleségével élt az ifjú bráhman, s nappal asszony volt, éjjel férfi. Amikor aztán eljött a miniszterfiú hazatérésének ideje, a bráhman a fiatalasszonnyal együtt megszökött a házból.

Midőn idáig fejlődtek az események, Múladéva mester, a varázsló, aki mindenről értesült, újra öreg bráhmánná változott, barátját, Sasint pedig fiatal bráhmánná változtatta. Így mentek Dicsőség Zászlaja királyhoz. A varázsló tisztelettudóan jelentette az uralkodónak:

– Visszahoztam a fiamat; kérlek, add vissza a menyemet!

A király megtanácskozta a dolgot tanácsosaival, és a bráhma-  
n átkától tartva, így válaszolt:

– Bráhma-  
n, nem tudom, hová lett a menyed; bocsá-  
ss meg érte!  
Elégtételként fogadd el fiad számára leányomat!

A fondorlatok nagymestere szörnyű haragot színlelt, de a föld  
ura addig kérlelte a vélt agg bráhma-  
nt, amíg elfogadta fiaként  
szereplő barátja számára a királyleány kezét, és annak rendje és  
módja szerint megtartották Sasin és Holdfény királyleány esküvőjét.  
Ezután a varázsló barátjával és az ifjú asszonnyal együtt visszatért  
otthonába, nem tartva igényt a király kincseire.

Amikor Lélek Ura találkozott velük, nagy vita fejlődött ki közöttük  
és Sasin között a mester jelenlétében. Lélek Ura így érvelt:

– Visszakérem Holdfényt, mert a mester jóvoltából én vettem  
először feleségül, még leánykorában!

Sasin cáfolta:

– Mi közöd ehhez az asszonyhoz, ostoba?! Én vagyok a férje,  
mert atya hozzám adta feleségül, és én vezettem az áldozati tűz  
körül.

Hajba kaptak a varázslattal szerzett királyleányon, és vitájuk  
azóta sincs eldöntve.

– Nos, király, légy te a döntőbíró: melyiket illeti az asszony?  
Szólj, különben az ismert átok ér!

Vikrama-széna király így válaszolt a vállán ülő démon  
kérdésére:

– Szerintem a királyleány Sasin felesége, akihez mindenki  
szeme láttára, szabályos esküvői szertartással adta feleségül atya.  
Lélek Ura tolvaj módjára élvezte a királyleányt, a tolvajnak pedig  
sohasem lehet jogos tulajdona a mástól elorzott birtok.

A válasz hallatára a szellem tüstént eltűnt a király válláról, és  
visszatért fájára. A föld ura sietett utána.

## 16.

Vikrama-széna odaért a sinsapá-fához, vállára emelte a hullát, és elindult vele. Néhány lépés után a démon ismét megszólította a föld urát:

– Figyelj, király! Most igen nemes mesét mesélek!

Van a földnek egy hegysége, a Himálaja, a hegyek királya, minden drágakő tárháza, Siva két kedvesének, Kálínak és a Gangá folyónak az atyja. Csúcsait a legbátrabb férfiak sem bírják megmászni. Büszkén kimagaslik a rokon hegyek közül, és dicsőségét zengi a Három Világ. A hegy oldalán épült a Himálajához méltó Aranyváros, amely úgy tündököl, mintha a Nap kölcsönzött volna egy sugárnyalábot a Földnek.

E városok-fejedelmének fejedelme Dzsímúta-kétu, azaz Felleglobogó volt, a jóságos vidjádharma-szellemek királya. Olyan dicsőséggel uralkodott városán, mint a Százerejű Indra a Méru hegyen. Palotája kertjében sok nemzedék óta állt egy csodafa, amely arról volt híres, hogy minden kívánságot teljesít.

A király is könyörgött az isteni fához, hogy fia szülessék, és a fa teljesítette kívánságát: fia született, akiben a Bódhiszattva öltött testet. A gyermek emlékezett előző életeire, utolérhetetlen volt bőkezűségben és nagylelkűségben, könyörületes volt minden élőlényhez, szüleinek és mestereinek mindenkor engedelmeskedett. A fiúnak a Dzsímúta-váhana, azaz Felleg-szekerű nevet adták. Amikor ifjúvá serdült, atyja ifjú királlyá kente; a fiú jó tulajdonságai és minisztereinek tanácsa egyaránt erre sarkallták az uralkodót.

Az ifjú király címet viselő trónörököszt felkeresték atyja tanácsosai, és javát akarva, így beszéltek hozzá:

– Fenség, ezt a minden kívánságot teljesítő, legyőzhetetlen csodafát mindenkor áhítatos tisztelettel kell övezned. Amíg ez birtokunkban van, maga Indra sem tehet ellenünk semmit.

A tanács hallatán az ifjú Felleg-szekerű így gondolkozott:

„Ó! Őseink nem vették méltó hasznát ennek az isteni fának, legfeljebb kapzsi módon kincseket kértek tőle. Így megalázták magukat is, meg ezt a nemes fát is. Én majd mást kérek tőle!”

Így határozott a nemes lelkű ifjú, és atyja színe elé járult. Hiánytalanul eleget tett az üdvözlés minden követelményének, amit a

fiúi tisztelet tudás megkíván. Atyja elégedetten fogadta, s mikor magukra maradtak, fia ezzel a kéréssel fordult hozzá:

– Atyám, jól tudod, hogy a lét tengerén minden test oly tűnékeny, mint a víz ingatag hullámai. Egyformán rövid életű, felvillanó és eltűnő a hajnalfény, a villám és a szerencse; hol és mikor maradnak soká? Az élet forgatagában csak egyvalami nem tűnik el nyomtalanul, a másoknak nyújtott jótétemény, amely igazságot és dicsőséget szül, és száz világkor múltán sem enyészik el. Atyám, ha minden egyéb ilyen rövid életű, akkor mire tartogatjuk magunknak ezt a vágyakat kielégítő csodafát? Hová lettek őseink, akik „Enyém! Enyém!” kiáltással irigyen őrizték ezt a fát? Mit érnek most vele? Melyiküké a fa? Melyiküket őrizte meg? Ezért, atyám, ha megengeded, arra használok ezt a minden kívánságot csalhatatlanul teljesítő csodafát, hogy mások megsegítésének romolhatatlan gyümölcsét teremje számomra.

– Úgy legyen! – járult hozzá atyja, s ekkor a királyfi a fa elé lépett, és így szólt hozzá:

– Felség, őseinknek minden kívánságát teljesítetted. Nekem egyetlen kívánságom van, kérlek, teljesítsd! Tedd meg, hogy ne kelljen szegénységet látnom sehol a földön! Üdv véled! Eredj! A szűkséget szenvedők világának ajándékozzak!

Így beszélt alázatosan, homloka előtt összetett kézzel, s ekkor egy hang hallatszott a fáról:

– Elhagytál, én is elhagylak!

Ebben a pillanatban az égbe emelkedett a fa, s a magasból kincseket esőzött, mindaddig, amíg egyetlen nélkülöző ember sem maradt a földön. A Három Világot betöltötte Felleg-szekerű királyfi híre, akinek szívében ilyen forró szájalom élt minden lény iránt.

Nemzetségének tagjai azonban nem tudták tovább türtőztetni irigységüket. Úgy gondolták, hogy most már nem győzhetetlen sem ő, sem atyja, mert nincs birtokukban a világnyomorúságának megszüntetésére küldött nemes csodafa. Összebeszéltek és harcra szövetkeztek, hogy elragadják királyságát.

Szándékuk láttán Felleg-szekerű királyfi így beszélt atyjához:

– Atyám, ki mérközhetnék veled, ha fegyvert ragadsz? Ám én mégis azt kérdelem: érdemes-e a királysághoz ragaszkodni, ha rokonainkat kell érte meggyilkolni e hitvány, romlandó test

érdekében? Mit kezdjünk a királysággal? Menjünk inkább valahová más vidékre, és kövessük remeteségben a Törvényt, amely üdvöz hoz ezen világon és ott túl is. Hadd teljék örömük szájalomra méltó rokonainknak, akik oly mohó vággyal csüggenek a királyságon!

Atyja így válaszolt:

– Fiam, én csakis a te kedvedért ragaszkodtam királtságomhoz; ha te szájalomból lemondasz róla, vén fejemmel miért akarjak uralkodni?

Midőn a királyfi elnyerte atyja hozzájárulását, lemondott a királyságról, és szüleivel együtt a Malaja-hegységbe vonult vissza. A hegység egyik csöndes völgyében, hegyi patak partján, szantálfák árnyában épített remetekunyhót, és ott lakott, atyját-anyját szolgálva. Barátra is szert tett Mitrávaszunak, a hegyen élő tiszta sziddhaszellemek királyfiának személyében.

Egyszer sétálgatása során az erdő egyik ligetében álló Káliszentélybe lépett be, hogy hódoljon az istennő előtt. A szentélyben megpillantott egy gyönyörű leányt, aki barátnői seregében lantszóval magasztalta Kálit, a Himálaja leányát. Az erdei állatok mozdulatlanul hallgatták a lant édes hangját, mintha lenyűgözte volna őket a leány őzgidák pillantását megszegyenítő szemének szépsége. Szemöldökének füléig húzódó íve alól villogó pillantásokat lövellt fekete szembogara, mint villanó fekete nyílvesszőket a győztes hadvezér füléig húzott íja. Egymáshoz feszülő két keble úgy meredt felfelé, mintha arcának holdvilág-szépségét inná örökös szomjúsággal. Dereka oly szívet elbájolóan karcsú volt, mintha az Alkotó marka szorította volna össze, midőn megformálta, s ujjainak nyoma bőrének redőiként maradt volna testén. A karcsú leányzó tüstént bilincsbe verte Felleg-szekerű királyfi lelkét, mintha szemén keresztül szívébe hatolt volna. Ugyanúgy járt a leány is: mikor meglátta a királyfit, a liget díszét, édes vágyak ébresztőjét, aki szép volt, mintha maga a Tavasz vonult volna sértődötten az erdőbe, amiért barátját, a Szerelmet, elhamvasztotta Siva haragja – a leányt ellenállhatatlanul leigázta a vágy, és annyira megzavarodott, hogy lantja, mintha együttérző barátnője volna, zavaros-panaszos hangokkal sikoltott fel.

A királyfi megkérdezte a leány egyik barátnőjétől:



– Mi a neve a barátnődnek? Melyik nemes nemzetséget ékesíti?

A barátnő így felelt:

– Malajavatí a neve, a sziddha-szellemek királyának leánya, Mitrávaszu királyfi húga.

Ezután a barátnő tudakolta meg a Felleg-szekerű királyfit kísérő remetefiútól barátja nevét és nemzetségét, majd mosolyogva, évődő szóval fordult Malajavatíhoz:

– Barátnőm, olyan vendégünk érkezett, aki az egész világ tiszteletét megérdemli! Miért nem fogadod illendőképpen a vidjádharma-szellemek ifjú királyát?

A sziddha-királyleány azonban nem tudott válaszolni barátnője szavaira, csak állt, és szemérmesen lehajtotta a fejét.

– Barátnőm igen szégyenlős természetű, fogadd el helyette éntőlem a vendégnek járó üdvözetet – szólt ekkor a barátnő, s gyümölcsöt és virágkoszorút nyújtott át neki. Mihelyt a királyfi kezébe került a koszorú, a szerelem heves mozdulatával Malajavatí nyakába akasztotta. A leány félig felemelte tekintetét, s epedő pillantása mint sötétkék lótuszvirágok csokra hullott a királyfira.

Így egyetlen szó nélkül, kölcsönösen eljegyezték egymást. Ekkor egy szolgálóleány lépett oda, és így szólt a sziddha-királyleányhoz:

– Úrnőm, anyád hívat; jöjj késedelem nélkül!

Az üzenet hallatára a leány nagy nehezen elfordította az ifjúról tekintetét, amelyet mintha a Szerelem nyílvesszője szegezett volna hozzá, és vágyakozásával küszködve tért haza. A királyfi is megtért remetetanyájukra, de lelke a leánnyal maradt.

Malajavatí üdvözölte anyját, azután szobájába ment, és ágyára vetette magát, élete urának távollététől betegen. Szeme elhomályosult, mintha a keblében égő szerelem tüzének füstje fátyolozta volna el; könnyei zápoként patakzottak, testét forróház perzselte. Barátnői szantálporos vízzel hűsítették, és lótuszlevéllel legyezték, de nem talált nyugalmat sem ágyán, sem barátnői karjai között, sem a puszta földön. Majd a vöröslő Alkonnyal karöltve eltávozott a Nappal, és a felkelő Hold nyomta csókját Keletmosolygó ajkára. A Szerelem azt sugallta a leánynak, hogy küldjön üzenetet kedvesének, de a Szemérem megakadályozta benne, és ekkor az

Életvágy eltávozott a lányból. Az éjszakát a nyájas Hold még keservesebbé tette számára, s szíve összezsugorodott, mint a lótosz bezáruló kelyhe, míg a kétségbeesés méhreja zsongott körülötte.

A királyfi ugyanúgy gyötrődött kedvese távolléte miatt, s a Virágnylas Isten foglyaként forgolódott ágyán. Bár szerelme újkeletű volt, arca máris megsápadt tőle; s hiába némította el ajkát a szemérem, arcszíne beszédesen árulkodott szenvedélye okozta szenvedéséről.

Másnap izgatottan sietett ugyanahhoz a Kálí-templomhoz, ahol a sziddha-királyleánnyal találkozott. Vele ment barátja, a remetefiú is, és vigasztalta a szerelem tüzeben égő szerencsétlent. Nemsokára Malajavatí is megjelent a templomnál, egyedül, titokban, azzal a szándékkal, hogy véget vet életének, mert nem bírta elviselni szerelmese távollétét. A fák elrejtették előle kedvesét. Könnyes szemmel imádkozott Kálí istennőhöz:

– Istennő, ha nem lehet ebben az életben a férjem Felleg-szekerű királyfi, áhítatom jutalmául add meg, hogy következő életemben az legyen!

Ezzel vállkendőjét hurokká csavarta, és megerősítette egy faágon a Himálaja Leányának szentélye előtt.

– Jaj, egész világ magasztalta uram és istenségem, Felleg-szekerű! Könyörületes vagy mindenkihez, miért nem könyörültél rajtam?

Ezzel a kiáltással nyakába vetette a hurkot, de ebben a pillanatban felhangzott az égből az istennő szózata:

– Leányom, ne kövess el meggondolatlan tettet! Férjed lesz Felleg-szekerű, a vidjádharma-szellemek királya, aki majdan az egész földkerekségen uralkodni fog.

Felleg-szekerű királyfi is meghallotta az isteni ígét, s amikor észrevette kedvesét, barátjával együtt odasietett hozzá.

– Látod, az istennő ígérete máris beteljesült – szólt a leányhoz a remetefiú, miközben Felleg-szekerű királyfi gyöngéd, szerelmes szavak kíséretében leoldotta hurkot a leány nyakáról.

Mindketten úgy érezték, mintha hirtelen támadt balzsameső üdíténé fel őket. Míg Malajavatí szemérmes pillantása a földön körözött, odaérkezett egyik barátnője, aki keresésére indult, és lelkendezve közölte vele:

– Barátnőm, szerencse kísér! Kívánságod teljesült! Bátyád, Mitrávaszu királyfi, fülem hallatára jelentette az imént felséges atyátoknak: „Atyám, földünkre érkezett az egész világ tiszteletét élvező Felleg-szekerű, a vidjádharák királyának fia, aki elajándékozta a csodafát. Tisztelettel kell fogadnunk, mint vendéget; s mivel leánykérőként sem kívánhatunk különbet, tiszteljük meg a leányok gyöngyével, Malajavatíval!” Atyátok igent mondott, és bátyád a nemes Felleg-szekerű királyfi remetetanyájára indult, hogy nyélbe üsse a dolgot. Biztos, hogy hamarosan meglesz az esküvőtök; térj haza palotádba, és a nemes királyfi is térjen vissza hajlékába!

A barátnő szavára a királyleány lassan elindult, örvendezve, vágyakozva, minden lépésnél visszatekintve. Felleg-szekerű királyfi is remetetanyájára sietett, s a közben odaérkező Mitrávaszut barátságosan üdvözölte, és meghallgatta a vágyai beteljesülését ígérő üzenetet. Mivel emlékezett előző születéseire, elmondta barátjának, hogy előző életükben is barátok voltak, és barátja húga volt a felesége. Mitrávaszu örömmel hallgatta, s miután barátja szüleit is megörvendeztette a hírrel, hazatért és saját szülei megalégedésére jelentette, hogy teljesítette küldetését. Palotájukba vezette barátját, és olyan fényes pompával készülődött az esküvőre, amely méltó volt varázslatos bölcsességéhez. Még ugyanezen a szerencsés csillagállású napon megtörtént a vidjádharma-királyfi és Malajavatí királyleány esküvője. Felleg-szekerű királyfi, akinek szíve vágya teljesült, ott maradt barátjánál, ifjú felesége oldalán.

Egyszer időtöltésből a Malaja-hegyen kószált a két barát, és elvetődtek a tengerparti erdőségbe. Az erdőben óriási csonthalmazt pillantott meg Felleg-szekerű királyfi. Megkérdezte Mitrávaszutól:

– Miféle élőlények csontjai hevernek itt?

Mitrávaszu így válaszolt szánakozó szívű sógorának:

– Hallgasd meg, röviden elmondom a történetet.

Egykor a kígyók ősanja, Kadrú, ravasz fogadást kötött húgával, Vinatával, a nagy Garuda-madár anyjával. A fogadást megnyerte, és rabszolgaságba vetette húgát. Ettől fogva ellenséges viszonyban voltak. A Garuda-madár kiszabadította anyját a rabszolgaságból, és haragjában egyre-másra felfalta a kígyókat,

Kadrú fiait. Valahányszor leszállt hozzájuk az Alvilágba, sok kígyót agyonvert, sokat széttaposott, sok pedig ijedtében szörnyethalt.

A kígyók királya, Vászuki, megrémült, hogy egész fajtája kipusztul. Könyörgésre fogta a dolgot, és egyezséget ajánlott Garudának:

– Madarak királya, mindennap elküldök egy kígyót táplálékkodul a déli óceán partjára, csak ne szállj le az Alvilágba! Mi hasznod lenne belőle, ha az összes kígyó egyszerre kipusztulna?

A hatalmas Garuda is saját hasznát nézte, és ráállt a kígyókirály ajánlotta egyezségre. Azóta mindennap megeszik egy kígyót itt a tengerparton, sorban, ahogy a kígyókirály küldi. Az elfogyasztott kígyók csontjait látod itt, amelyek az idők során hegymagasságúvá halmozódtak.

Felleg-szekerű királyfi, a könyörület és önfeláldozás kincshalmaz, szánakozva hallgatta sógora elbeszélését, és így szólt:

– Szánalomra méltó ez a Vászuki kígyókirály, aki kénytelen napról napra saját kezűleg kiszolgáltatni alattvalóit ellenségének! Ezer feje van a gyávának; miért nem tudta egyik fejével sem ezt mondani Garudának: „Engem egyél meg először!” Hogy lehet olyan lelketlen, hogy saját maga kérte fel fajtája kipusztítására Garudát, és hogyan bírja a gyászoló kígyóasszonyok sírását könyörtelen füllel hallgatni? És Garuda is: hiába, hogy szent égi bölcs sarja és magának Visnu istennek hátasmadara, minden szárnyasok legnemesebbike létére képes ilyen rút bűnt elkövetni!

Így beszélt a nagylelkű vitéz, és elhatározás született szívében: „Értéktelen testemet értékes tette fordítom: megváltom vele az egyik szerencsétlen, elhagyatott kígyó életét, magamat ajánlom fel helyette Garudának.”

Miközben ilyen gondolatokkal foglalkozott, a király egyik ajtónállója jött értük, és hazahívta Mitrávaszut.

– Eredj, én majd később megyek utánad – küldte el barátját a királyfi. Távozása után a könyörületes szívű Felleg-szekerű magánosan bolyongott, s terve végrehajtásán töprengett, mikor egyszerre a távolból szívettépő siránkozás hangja ütötte meg a fülét. Arrafelé tartott, s egy sziklás magaslaton megpillantott egy bánatos, szép fiatal férfit. Úgy látszott, hogy valami királyi szolga hurcolta oda,

és amint odaértek, azonnal távozott. A fiatalember gyöngéd szavakkal igyekezett hazatérésre bírni egy zokogó öregasszonyt.

„Ki lehet ez?” – töprengett magában Felleg-szekerű királyfi, és észrevétlenül megállt a közelben, hogy kihallgassa beszélgetésüket. Az öregasszony meggörnyedt a bánat súlya alatt, és így siratta az ifjút:

– Jaj, Sankha-csúda, Kagyló-tarajú! Jaj, száz fájdalomra szült fiam! Jaj, legjobb fiú! Családod utolsó fonala! Hol foglak még látni? Gyermekem, ha arcod holdvilága távozik tőlünk, mi lesz bánat homályába zuhanó agg atyáddal? Testednek még a napsugár érintése is fájdalmat okoz, hogyan bírja elviselni Garuda csőre harapásának kínját? A széles kígyóországban miért éppen téged szemelt ki a Sors és a kígyókirály, szerencsétlen anyád egyetlen gyermekét?

Az ifjú így beszélt zokogó anyjához:

– Nehéz sorsomat ne nehezítsd még jobban, anyám! Eredj haza! Utoljára hajlok meg előtted. Nemsokára ide fog érni Garuda.

Az öregasszony kétségbeesett pillantást vetett a világ minden tája felé és felsikoltott:

– Meghalok! Ki menti meg gyermekemet?

Felleg-szekerű, a Bódhiszattva lényének testet öltött része, mindezt látta és hallotta. Szánalom töltötte el lelkét, és így gondolkozott:

„Látom, ezt a szerencsétlen kígyót. Vászuki kígyókirály küldte a Garuda-madár táplálékául. Öreg szülője anyai szeretetből követte egyetlen gyermekét, és fájdalmában kétségbeesetten siratja. Testem egykor úgyszólván a pusztulás zsákmánya lesz: ha most nem váltanám meg vele ezt a bajba jutott kígyót, mi haszna volna, hogy megszülettem?”

Így döntött Felleg-szekerű királyfi, vidáman odasietett, és megszólította az öregasszonyt:

– Anyám, én megmentem a fiadat!

A rettegő öregasszony összerezzen; azt gondolta, hogy a madárkirály érkezett meg, és felsikoltott:

– Garuda, engem egyél meg, engem egyél meg!

Fia, Kagyló-tarajú, nyugtatgatta:

– Ne ijedj meg, anyám, nem Garuda! Hol van ettől a holdsugar-szelíd tekintetű férfitől a rémítő Garuda-madár!

A királyfi átvette a szót a fiatal kígyótól:

– Vidjádharma-szellem vagyok. Azért jöttem, hogy megmentsem fiadat, anyám! Ruhát cserélek vele, és saját testemet adom az éhes Garudának. Menj haza, és vidd magaddal fiadat!

Mikor az öregasszony ezt a beszédet hallotta, így válaszolt:

– Semmiképpen sem! Te is fiam vagy, még nemesebb fiam, aki veszedelmünk idején ilyen könyörületes vagy hozzánk!

A vidjádharma-királyfi azonban megismételte, amit mondott:

– Ne akadályozzatok meg feltett szándékom végrehajtásában!

Szilárd elhatározása láttán a fiatal kígyó ilyen beszéddel fordult hozzá:

– Nagy lélek, kimutattad igaz könyörületedet, de nem fogadhatom el, hogy tested árán váltsd meg testemet; ki volna, aki kődarabot igazgyönggyel váltana meg? A világ tele van a magamfajtákkal, akik csak saját magukat sajnálják, de nagyon kevesen vannak hozzád hasonlók, akik a világot sajnálják. Őseim családjának tisztaságán nem akarok foltot ejteni, nemes férfi, ahogy folt szennyezi be a hús sugarú hold korongját.

A királyfi ajánlatának visszautasítása után anyjához fordult Kagyló-tarajú:

– Anyám, eredj ebből az iszonyatos erdőből! Nem látod ezt a kígyók véréből származó halálsziklát, amely borzalmas, mintha a Pusztulás vetett volna rajta kékheverőt? Én most lemegyek a tengerpartra, leborulok Kálí úrnő előtt, azután visszatérek, mielőtt Garuda ideérne.

Búcsút vett kétségbeesetten zokogó anyjától, meghajolt előtte, majd Kálí szentélyébe indult, hogy hódoljon az istennő előtt.

„Ha közben megérkeznék Garuda, sikerülne végrehajtanom mentőtervemet” – gondolta a királyfi. Ebben a pillanatban a fák hajladozni kezdtek a közeledő madárkirály szárnycsapásainak szelétől, mintha tiltakozva integetnének: „Ne jöjj, ne jöjj!” A királyfi sejtette, hogy eljött Garuda órája, és felmászott a halálsziklára, hogy másért áldozza életét. A szélvihar korbácsolta tenger mintha ezt a páratlan önfeláldozást bámulta volna ezernyi csillogó gyöngykagyló-szemével. Az ég homályba borult, amikor a megérkező Garuda

lecsapott, és csőrével felragadta a szikláról a nemes lelkű királyfit. Sebes szárnycsapásokkal elrepült vele a Malaja-hegy csúcsára, hogy ott fogyassza el. A királyfi homlokáról lehullott a diadém, testéből záporoként patakzottak a vércsöppek. Miközben a madár hozzálátott, hogy felfalja, ő ezt a felajánlást tette lelkében:

„Ugyanígy szolgáljon testem mások megsegítésére következő újjászületéseim során. Ne érjem el a mennyet és a megváltást, ha nem tehetek jót másokkal!”

Az égből virágosó hullott a vidjádharma-királyfira.

Közben a vértől csepegő diadém feleségének, Malajavatínak lába elé hullott. Meglátta, ráismert, megtántorult, s zokogva mutatta meg közelben tartózkodó apósának és anyósának. A szülők is megismerték fiuk diadémját, és rosszat sejtve, megrémültek. Ekkor a vidjádharma-király és felesége természetfölötti tudásukhoz fordultak, és annak segítségével rájöttek, hogy mi történt. Menyükkel együtt futva indultak arrafelé, ahol Felleg-szekerű királyfit a Garuda-madár hatalmában tudták.

Ezalatt a fiatal kígyó is visszatért Kálí templomából, és rémülten látta, hogy a halálsziklát vér szennyezi be.

– Végem van! Szörnyű bűnt követtem el! Az a könnyörületes, nagy lélek bizonyosan saját magát adta Garudának helyettem! Nemrég hurcolhatta el az ellenség; utána megyek, hátha még életben találok, és nem kell a gyalázat mocsarába merülnöm!

Így beszélt könnyes szemmel a becsületes kígyó, és elindult a vércseppek nyomán, amelyek sűrűn sorakoztak a földön.

Miközben Garuda Felleg-szekerűt ette, észrevette, hogy áldozata örül. Rögtön abbahagyta az evést, és fontolóra vette a dolgot:

„Nem találkoztam még ilyen kígyóval, aki örül annak, hogy megeszem, és ilyen sokáig nem hagyja el az élet. Teste megmaradt részén gyönyörűségtől borzong a bőre, és olyan nyájasan néz rám, mintha jótevője volnék. Bizonyosan nem kígyó, hanem valami szent; nem eszem meg, megkérdezem tőle.”

Töprengése közben Felleg-szekerű rászólt:

– Madarak királya, miért hagytad abba az evést? Még van testemben hús és vér, és még nem laktál jól. Folytasd!

A szárnyasok urát végtelen csodálkozás fogta el és megkérdezte:

– Nyilván nem vagy kígyó; áruld el, nagy lélek, ki vagy?

– Kígyó vagyok, mit kíváncsiskodsz? Tedd azt, ami a természet parancsa. Józan ésszel ki hagyja félbe, amihez hozzákezdett?

Kettejük vitája közben ért oda Kagyló-tarajú kígyó, és messziről kiáltotta:

– Megállj, megállj, mielőtt még nagy bűnt követnél el, légben szállók fejedelme! Hogyan tévedhettél meg ennyire? Nem látod, hogy nem kígyó? Én vagyok a neked szánt eledel!

És futott, ahogy bírta, s kettőjük közé állt. Látva, hogy Garuda zavarba jött, újra sürgette:

– Miért tétovázol? Nem látod, hogy nekem van tarajom és kettős ágú nyelvem? Nem látod, hogy ez a szép arcú férfi vidjádharma-szellem?

Kagyló-tarajú szavai közben érkeztek oda lélekszakadva Felleg-szekerű szülei és felesége. Szétmarcangolt teste láttán jajkiáltásban törtek ki:

– Jaj, fiúnk! Jaj, Felleg-szekerű! Jaj, irgalmas szívű gyermekünk, aki másért áldoztad életedet! Jaj, madarak fejedelme, hogyan követhetted el ezt a meggondolatlan tettet?

Garudát a megbánás lángjai égették, és így gondolkozott:

„Jaj, szörnyűség! Felleg-szekerűt, a Bódhiszattva megtestesülését faltam fel, aki másokat ajándékoz meg saját életével, s dicsőségének híre a Három Világot betölti! Ha ő meghal, én is máglyára vetem gonosz testemet. Az igazságtalanság méregfáján nem terem édes gyümölcs!”

Miközben Garuda ilyen gondolatok között emésztődött, Felleg-szekerű királyfi ránézett hozzátartozóira, majd sebei fájdalmában összeroskadt, és megvált életétől. Szülei keservesen siratták, Kagyló-tarajú ismét magát hibáztatta, felesége pedig égre emelte szemét, és könnyektől elcsukló hangon tett szemrehányást Káli anyának, aki meglelégedése jeléül boldogságot ígért neki:

– Káli istennő, azt ígérted, hogy férjem a vidjádharák ura lesz, s majdan az egész földön uralkodni fog. Miért szegted meg adott szavadat?



Az asszony szavaira Kálí istennő látható alakban megjelent szemük előtt:

– Szavam nem hangzott hiába, leányom – szólt, és a nála levő korszóból a halhatatlanság italával hintette meg Felleg-szekerű testét. Erre a hős lelkű királyfi azonnal megelevenedett, felpattant ép és sértetlen testtel, még szépségesebben, mint azelőtt. Leborult az Anya előtt, és vele együtt földre borultak a többiek is. Az istennő így szólt hozzá:

– Fiam, megnyerted tetszésemet tested elajándékozásával. Jutalmul saját kezemmel kenlek fel a vidjádharák maharádzsájává, s világbíró király leszel egészen a világkor végéig.

E szavak után a Világ Anyja a kezében tartott korszó nedvével királlyá kente Felleg-szekerűt, majd kegyesen fogadta hódolatukat, és ismét eltűnt. Az égből virágeső hullott, és ujjongó égi dobszó hangzott fel a magasban.

Garuda alázatosan fejet hajtott Felleg-szekerű előtt:

– Maharádza, föld ura, örömem telik hasonlíthatatlan hőstettedben. Magasztos lelked csodálatos tette vállalkozott, amely ámulatba ejtette a Három Világot, és örök időkig fel lesz írva Brahmá istennél a Világtozás héjára. Rendelkezz velem, s kérj tőlem bármi kegyet, amit kívánsz!

A nagy lélek így válaszolt Garuda szavaira:

– Bánd meg tettedet, és ezentúl ne fald fel a kígyókat. Támadjanak fel ezek a csontvázak is, amelyekről a húst régebben elfogyasztottad!

– Úgy lesz. Többé nem élek kígyóval. Legyen békesség közöttem és a kígyók között! Támadjanak életre azok is, amelyeket megettem! – szólt Garuda.

Erre a régebben felfalt kígyók, amelyeknek már csak csontjaik fehérlettek, mind megelevenedtek a Madárkirály életadó kegyelméből. Istenek, kígyók, égi szentek örvendezve gyűltek oda, és a Malaja-hegy híre betöltötte a Három Világot.

Kálí istennő kegyelméből valamennyi vidjádharma-fejedelem tudomást szerzett Felleg-szekerű csodálatos történetéről. Felkeresték, lábához borultak, s miután búcsút vett Garudától, rokonai és barátai ujjongó diadalmenetében a Himálaja hegyére vezették a világbíró nagy maharádzsát, akit Kálí istennő keze kent

királlyá. Ezután atyja, anyja, felesége, barátja és Kagyló-tarajú társaságában – aki hazament, és újra visszatért – hosszú ideig tartotta markában az összes vidjádharák fölötti uralom gyöngyös jogarát.

A tanulságos és felemelő történet befejezése után a démon ismét megkérdezte Vikrama-széna királytól:

– Mondd meg, ki a nagyobb az önfeláldozásban: Kagyló-tarajú kígyó vagy Felleg-szekerű királyfi? Az említett feltétel most is fennáll.

Vikrama-széna király tartott az átoktól, és inkább megtörte hallgatását. Határozott hangon kijelentette:

– Felleg-szekerű részéről nincs semmi meglepő abban, hogy így viselkedett: előző életei során már elérte a tökéletességet.

Kagyló-tarajú viszont minden dicséretet megérdemel:

megmenekülhetett volna a haláltól, mert helyette más ajánlotta fel magát ellenségének, és Garuda már messze járt zsákmányával, ő mégis utána szaladt, és saját testét kínálta erőnek erejével.

Midőn a népek fejedelme így szólt, vállán a szellem megörült a szónak, és újra visszaröppent a faágra. A király megint elindult érte.

## 17.

Vikrama-széna király elért a sinsapá-fához, és levette róla a holttestet. Amint a hátán vitte, megszólalt a szellem:

– Király, hadd szórakoztassalak egy újabb mesével. Hallgasd meg figyelmesen!

A Gangá folyó partján épült Kanaka-pura, azaz Arany-város. Lakói sohasem hágták át a Törvény határait, és ezért a Rontás szelleme nem tudott beférközni a városba. A város uralkodója, Jasódhana király, méltó volt nevére, amelynek jelentése: Dicsőség Kincse. Úgy őrizte birodalmát a bajok tengerétől, mint tengerparti szikla a földet az óceán hullámaintól. Amikor a Sors megteremtette Dicsőség Kincse királyt, a Holdat egyesítette a Nappal: mert a király nyájas volt az egész világhoz, mint a Hold, ám ereje izzott, mint a Nap tüze, s birodalmának területe csorbítatlan volt, mint a Nap korongja. Járatos volt minden tudományban, járatlan volt mások megszólásában; szegény volt hibákban, gazdag volt kincsben és hatalomban. Népe dalokban énekelte meg, hogy csak egytől fél: a bűntől, egyben mértéktelen: az igazságban, egyben nem férfi: mások feleségével szemben, s vitézség, nemesség, szeretet sugárzik minden tetteről.

Élt a király városában egy gazdag kereskedő, akinek volt egy leánya. A leány az Unmádiní, azaz Észbontó nevet kapta, mert aki megpillantotta, eszét vesztette páratlan szépségétől, amellyel magát a Szerelmet is lázba tudta volna hozni. Amikor a leány hajadonná serdült, atyja a király elé járult, és életbölcességben tapasztalt ember lévén, bejelentette a föld urának:

– Istenség, van egy eladó leányom, a Három Világ gyöngyszeme. Nem akartam máshoz adni, mielőtt felségednek fel nem ajánlottam volna; mert a király a gyöngyök és gyémántok ura az egész földkerekségen. Akár elfogadja felséged, akár visszautasítja, mindenképpen kitüntetésnek tekintem.

A kereskedő jelentése hallatára a király elküldte papjait, hogy gondosan vizsgálják meg, vajon szerencsét ígérő jelekkel ékes-e a leány?

A papok elmentek megtekinteni a Három Világ legszebb ékszerét, ám amit tapasztaltak, fenekestül felkavarta lelki

nyugalmukat. Mikor valamennyire össze tudták szedni gondolataikat, töprengeni kezdtek:

„Ha király feleségül veszi ezt a leányt, birodalma a romlás szélére jut, mert ez a szépség megfosztja eszétől, és nem fog a kormányzás gondjaival törődni. Jobb lesz, ha letagadjuk a föld ura előtt, hogy a leányon szerencsét ígérő jeleket tapasztaltunk.”

Így határoztak a bráhmanok, és a férfiak parancsolója elé járultak:

– Baljós jelek vannak a leányon, istenség – vezették félre a királyt. – Emiatt az uralkodó nem fogadta el feleségül a kereskedő leányát. Parancsára fővezéréhez, Bala-dharához – azaz Hadirányítóhoz – adta feleségül leányát a kereskedő. A leány boldogan élt férje házában, tudomásul véve a megszegyenítést, hogy balszerencsével fenyegető jelek miatt visszautasította király.

Telt-múlt az idő. Megjött a Tavasz-oroszlán, lesújtotta a Tél-elefántot, amiért jázminbimbó-fehér hó-agyarával feldúlta a lótusztavak virágrengetegét. Hímportól sárgálló virágfürt-sörényével, rózsaszín mangó-hajtás karmaival vidáman játszadozott az erdőkben. Dicsőség Kincse király elefántjára szállt, hogy megtekintse városában a nagy tavaszi ünnepséget. Hangos dobszó figyelmeztette az asszonyokat, hogy vonuljanak vissza ablakaikból, nehogy a férfiak urának szépsége kísértésbe ejtse erényüket.

Észbontó, a fővezér felesége is meghallotta a dobszót, s ekkor szántsándékkal felment palotája tetejére, hadd lássa meg a király, aki megszegyenítette a visszautasítással!

A király csakugyan meglátta, s beleremegett a látványba. Olyan volt a leány, mint a szerelem tüzének sugárzó lángnyelve, amelyet a Tavasz lobbant fel lágy maláji szellők fuvallatával. A leány szépsége, amelyet a király ámulattal csodált, ellenállhatatlan fegyverré vált a Lelkekben-születő istenség kezében, és halálosan megsebezte a férfiak urának szívét.

A király egy pillanat alatt elveszítette eszméletét. Szolgái magához térítették, és palotájába támogatták. Kérdezősködni kezdett a nő felől, és megtudta, hogy Észbontónak hívják, akit felajánlottak neki, de ő visszautasította. Erre számúzta országából a papokat, akik baljós jelek ürügyével visszatartották a leánytól, s éjszakáról éjszakára a leány felé szálltak sóvárgó gondolatai:

– Ó, a Hold nem ismer büszkeséget: nem átallja minden este feltolni az égre rücskös képét, pedig láthatja kedvesem foltatlan szépségű arcát, az egész világ szemének gyönyörűségét! Tömör aranykorsó vagy az elefánt homlokán a két dudor nem fogható két keményen duzzadó kebléhez. Nincs férfi, akit ne őrijtene meg a Szerelem hátaselefántjának büszke fejéhez hasonló tompora, amelyet öve mint sziporkázó csillagkoszorú vesz körül!

– Ne kínozd magadat! Alattvalód az asszony, miért nem élsz hatalmaddal vele szemben? – biztatták barátai, a törvénytisztelő uralkodó azonban nem hajlott tanácsukra.

Fővezérének is fülébe jutott a hír. Hűséges szíve sugallatára rögtön felkereste urát, és lábához borulva kérlelte:

– Rabszolgád feleségét tekintsd saját rabnődnek, ne más férfi asszonyának, istenség! Vagy ha úgy akarod, neked ajándékozom az asszonyt, fogadd el tőlem! Azt is megtehetem, hogy a templomban az isten szobra előtt eltaszítom magamtól: akkor szabad nő lesz, s királyi kötelességedet teljesíted, ha oltalmadba veszed.

Így könnyörgött makacsul urának a fővezér, a népek kormányzója azonban haragra gerjedt, és így válaszolt:

– Király létemre hogyan tiporhatnám lábbal a törvényt? Ha én is áthágnám a határokat, ki maradna meg a helyes úton? S ha te hívem vagy, hogyan biztathatsz bűnre, amely percnyi örömet szül, és végtelen túlvilági gyötrelmet okoz? Ha hitese feleségedet eltaszítod, megbüntetlek érte; az én helyzetemben senki sem tűrne meg ilyen törvénszegést! Jobb, ha meghalok.

Így a király elvetette a miniszter ajánlatát; mert nemes lelkek hamarabb hagyják el életüket, mint az igazság ösvényét. Városa polgárai is hiába gyűltek elébe: szilárd elhatározásán semmit sem változtatott könnyörgésük. Nem telt bele sok idő, és a szerelem lázának forró tüze elemésztette testét, s nem hagyott mást belőle, csupán dicső emlékét. A fővezér nem bírta elviselni, hogy urának így kellett elpusztulnia, és ő is máglyára lépett; mert igaz hívek tettei meghaladják a józan észet.

A démon a csodálatos mese végén megint feltette a kérdést:

– Föld támasza, mondd meg: melyikük adta tanújelét nagyobb nemeslelkűségnek, a fővezér-e vagy a király? Szólj, különben tudod, mi vár rád!

A férfiak őrizője megtörte hallgatását, és felelt a szellemnek:

– Kettejük közül a király tanúsított nemeslelkűbb viselkedést.

A szellem nem nyugodott bele, és gúnyosan megkérdezte:

– Hogyan, mahárádzsa? Hát nem a fővezért illeti az elsőbbség, aki olyan hűséggel ragaszkodott urához, hogy felajánlotta páratlan szépségű nejét, noha ismerte ölelésének édességét, hiszen sokáig élvezte társaságát? S midőn ura távozott az életből, követte őt a máglyára! A király viszont olyan nőről mondott le, akinek csábjait még nem ízlelte.

Az emberek őrizője nevetve válaszolt a szellemnek:

– Ha így áll a dolog, akkor is természetes, hogy a nemes származású fővezér ilyen módon tett bizonyosságot hűségéről. Hiszen a szolgák kötelessége, hogy urukat életük árán is oltalmazzák. A királyok ellenben rendszerint felfuvalkodottak, gőgösek és fékezhetetlenek, mint a megvadult elefánt, s élvezeteik kedvéért széttépik a törvény és igazság kötelékét. Gondolataik fennhézások, s a királlyá kenés szertartásakor fejükre öntött víz lemos róluk minden mértéktudást, mintha megáradt folyó sodorná el. A trónjuk mellett lengetett jakfark-legyező szele nemcsak a legyeket és szúnyogokat hajtja el, hanem a vének tanácsának és a szent könyvek tanításának porszemeit is lefújja róluk. A fehér napernyő egyaránt távol tartja tőlük a nap sugarait és az igazság fényét. A hatalom forgószele elvakítja szemüket, és nem látják a helyes utat. Elvakultságuk előbb-utóbb romlásba sodorja valamennyiőjüket, még ha hatalmuk alá hajtották az eget és a földet is, mint a legendás Nahusa. Ezt a királyt viszont sem a csalfa Szerencse, sem a szépséges Észbontó nem fosztotta meg eszétől, pedig az egész föld az ő jogarának hódolt. Inkább megvált életétől, mintsem hogy lábát bűnös útra tegye. Ezért értékelem többre az ő önfeláldozását.

Így ítélte a bölcs király, s szava nyomán legott eltűnt a szellem. Mint a szél, tovasuhant, s ott volt helyén, fenn a fán. Már ismerte a cselt a nagy fejedelem, s elindult ismét a tetemért. Mert a férfi, habár nehéz a feladat, ha megkezdte, véghezviszi!

## 18.

A temetőben, a holtak dzsungelében, amelyet vadállatok helyett máglyák népesítettek be, mint hullafaló lángnyelvű kísértetek, rendíthetetlen nyugalommal haladt Vikrama-széna király, amíg meg nem érkezett a sinsapá-fához, még ugyanezen az éjszakán. Ám a fánál váratlan látvány fogadta: egy sereg egyforma holttest lógott a fán, mindegyiket szellem szállta meg.

„Mi ez? Az időt húzza ezzel a varázslattal a szellem? Most nem tudom, melyiket kell felvinnem a sok közül. Ha dolgomvégezetlenül virrad rám a hajnal, inkább máglyára lépek, mintsem hogy nevetség tárgyává váljak.”

Így gondolkozott a király, és szándéka nem maradt rejtve a szellem előtt. Elégedett volt a föld urának nemeslelkűségével, és eloszlatta a káprázatot. A király ismét egyetlen férfitemetet látott a fán. Leemelte, hátára vette, és elindult vele. Alig tett néhány lépést, újra megszólalt a szellem a holttestből:

– Mahárádzsa, csodálatos, hogy semmi sem rendít meg.  
Jutalmul hallgass meg egy mesét!

Van egy város, sorrendben rögtön Indra halhatatlan égi vára és a kígyók alvilági Gyönyörvárosa után következik. Az ördögök repülő Hármass Várát leromboló nagy Siva – akinek tetszését hitvese, Káli, csak páratlan önfeláldozásával tudta kivívni – ezt a várost választotta kedvenc tartózkodó helyéül, mert felülmúlhatatlan szépségével megnyerte tetszését. Uddzsajiní e város neve; dús kincseinek élvezetére csak az méltó, aki dicső tettekkel tüntette ki magát. Uddzsajiníban semmi sem kemény és merev, csupán a gyönyörű nők keble; semmi sem törik meg, csupán szemöldökük íve; semmi sem ingatag, csupán rebbenő pillantásuk; nincs más sötét, csak az éjszaka; nincs részeg más, csak a párzó elefántok; ravaszsgot csak a költők csavaros verseiben találni, hidegséget pedig a gyöngyszemekben, szantálnedvben és a holdsugárban.

Élt valaha Uddzsajiní városában egy fényes áldozatairól híres, dúsgazdag bráhman, Déva-szvámin – Isten Szolgája –, akit a király is sokra becsült. Idővel fia született, aki a Csandra-szvámin – Hold Szolgája – nevet kapta. A fiú végigtanulta ugyan az összes tudományokat, mégis, mikor ifjúvá serdült, rabul esett a kockajáték szenvedélyének. Egyszer kockázni indult egy nagy játékcsarnokba.

A csarnokban a pergő antilop-fekete kockák mintha magának a Balszerencsének vizsla szemei lettek volna, amelyekkel szüntelenül csak azt fürkészte: „Kit ragadjak meg?” A játék zsvivaja mintha ezt mormolta volna: „Ki van itt, akit ne fosztanék meg vagyonától, még ha maga a Kincsek Istene jőne is ide?”

Az ifjú Hold Szolgája belépett a játékcsarnokba, leült kockázni, és sorra elveszítette mindenét, még a rajta levő ruhát is. Ekkor kölcsönt vett fel, de a kölcsönkért pénzt is elveszítette. A kölcsönzők pénzüket követelték rajta; ő azonban képtelen volt visszafizetni a kölcsönt. A játékcsarnok tulajdonosa dühbe gurult, botot ragadott, és kegyetlenül elnászpángolta. Egész testét összetörték a botütések. Végül halottnak tette magát, és mozdulatlaná merevedett, mint a kő. Erre otthagyták.

Két vagy három napig ott hevert az ifjú bráhma, míg végre a játékház tulajdonosa elunta a dolgot, és így szólt vendégeihez:

– Ez a legény hullát játszik, vigyétek el, dobjátok egy kútba; úgyszólván alig maradt benne élet. A pénzeteket majd megadom.

A játékosok ekkor felemelték Hold Szolgáját, és elvitték egy messzi erdőbe, ahol kutat kerestek, hogy behajítsák. Az egyik öreg játékos azonban lebeszélte a többieket:

– Ez az ifjú már majdnem vagy teljesen halott; minek keresgéljünk kutat? Hagyjuk itt, és azt fogjuk majd mondani, hogy kútba vetettük.

Mindnyájan egyetértettek az öreg javaslatával. Otthagyták Hold Szolgáját és elmentek.

Távozásuk után az ifjú bráhma feltápászkodott, és elvánszorgott egy elhagyott Siva-szentélybe. Összeszedte magát valamennyire, és bánatos elmélkedésbe merült:

„Jaj nekem! Túlságosan jóhiszemű voltam, és a hamis-játékosok kifosztottak. Hová forduljak most meztelenül, összetörten, szennyesen? Ha atyám, rokonaim vagy barátaim meglátnak ilyen állapotban, mit fognak szólni? Egyelőre inkább itt maradok, s csak éjszaka nézek körül valami ennivaló után, hogy éhségemet csillapítsam.”

Eközben a Nap is levetette Ég-ruháját, és bágyadtan lesétált a Lenyugvás hegyének lejtőjén. Ekkor egy szigorú fogadalmú remete kereste fel a Siva-templomot. Teste halottégető máglyák hamvával



volt beszórva, csimbókba kötözött haja úgy meredt az égnek, mint Siva szigonya, s oly szörnyű volt egész megjelenése, mintha maga a Pusztítás istene öltött volna testet benne. Észrevette Hold Szolgáját és megkérdezte:

– Ki vagy?

Az ifjú leborult előtte, és elmondta, hogy mi történt vele. Erre a remete így szólt hozzá:

– Tekintsd magad váratlan vendégemnek, akit az éhség vezérelt remetetanyámra. Kelj fel, fürödj meg, és fogyaszd el az alamizsna egy részét, amelyet összekoldultam.

Hold Szolgája visszautasította a remete ajánlatát:

– Szentség, én bráhma vagyok; nem ehetem maradékot!

Erre a varázshatalommal rendelkező remete a kunyhójába ment, és kívánságteljesítő varázstudományára gondolt. A Tudomány tüstént megjelent mestere előtt és megkérdezte:

– Mit kell tennem?

– Vendégeld meg ezt az ifjút! – parancsolta a vendégszerető remete.

– Igenis! – felelte a Tudomány, és a következő pillanatban színarany vár termett a fiatal bráhma szeme előtt, kéj kertekkel és szép nők seregével. A csábos szépségek kísérték a várból, körülvették a csodálkozó Hold Szolgáját és megszólították:

– Kelj fel, kedves férfi! Jöjj velünk, egyél, felejtsd el fáradtságodat!

Bevezették a várba, megfürösztötték, testét illatos kenőcsökkel kenték, gyönyörű ruhába öltöztették, és átvezették egy másik terembe. Ott egy szépséges fiatal nő várt rá, láthatólag az úrnőjük. Egész teste oly tökéletes volt, mintha az Alkotó kíváncsiságból ki akarta volna próbálni, mire képes. A leány vágyban égve elébe ment, maga mellé ültette trónjára, és mennyei ételeket fogyasztott vele együtt. Étkezés után ötféle gyümölcs ízét egyesítő bétellel kínálta, majd étel és bétel élvezése után, midőn leszállt az éjszaka, ölelésének édességét élvezte nyoszolyáján az ifjú.

Reggel, mikor felébredt, ismét a Siva-templomban találta magát. Sehol sem látta az isteni leányt, a várat, a szép nőket. Nemsokára kilépett kunyhójából a remete, és mosolyogva kérdezte

tőle, hogy jól töltötte-e az éjszakát. Felzaklatott lélekkel, de illedelmesen felelte:

– Szentség, jóvoltodból kitűnően telt az éjszakám; de ha azt az isteni nőt nem kaphatom meg újra, vége az életemnek!

A könyörületes szívű remete elnevette magát:

– Maradj itt, éjszaka meg fog ismétlődni minden.

Ettől fogva a remete jóindulatából ugyanazt a gyönyörűséget élvezte éjszakáról éjszakára az ifjú bráhma. Lassanként rájött, hogy milyen hatalma van a varázstudománynak, és egyszer a következő kéréssel fordult a magasztos lelkű remetéhez:

– Szentség, ha nemcsak oltalmadba fogadtál, hanem valóban jót akarsz tenni velem, ajándékozz meg a tudománnyal, amelynek ekkora hatalma van!

A remete igyekezett lebeszélni a makacsul könyörgő ifjút:

– Úgysem tudod elsajátítani ezt a tudományt. Víz alatt kell megszerezni, és miközben a tanulni vágyó a varázsigéket mormolja, a varázstudomány káprázatokat támaszt, hogy behálózza az illetőt, és megghiúsítsa törekvését. Úgy látja, mintha újra megszületett volna és kisgyermek lenne, majd ifjúnak látja magát, azután nős embernek és családapának, ellenségeket és barátokat képzel maga köré, nem emlékszik igazi életére, s arra, hogy a varázstudomány megszerzésén fáradozik. Ha eléri a vélt huszonnégy éves kort, mestere ráébreszti a valóságra, ő visszaemlékezik igazi életére, és rádöbben arra, hogy mindeddig káprázat játszott vele. Ekkor – még egyre a káprázat hatalma alatt – máglyára lép, s mikor a víz alól kiemelkedik, megismeri az igazságot, és birtokába jut a varázstudománynak. Ha nem bírja mindezt megtenni, nemcsak ő nem szerzi meg a tudományt, hanem még mestere is elveszíti, amiért méltatlan személyt akart beavatni. Az én tudományom mindent előteremt számodra, mire jó ez a mohóság? Ha én elveszítem, te is megjáród, mert nem élvezheted tovább gyümölcsét.

A remete hiába beszélt. Az ifjú makacsul kitartott kérése mellett:

– Minden próbát kiállok, ne aggódj miattam!

Végül a remete beleegyezett, hogy beavatja a tudományba; mert igazlelkű emberek mindent megtesznek a segítségükért

folyamodók kérésére. Lementek a folyópartra, és ott így beszélt a nagy bölcs:

– Fiam, amikor a varázsigék mondása közben a káprázatot látod, s az idő eljöttkor felébresztelek varázshatalmammal, lépj nyugodtan a vélt máglya tűzébe! Én az egész idő alatt itt fogok állni a folyóparton, és vigyázok rád.

Ekkor Hold Szolgája megfürdött, kiöblítette száját, és a nemeslelkű mester megtanította a varázsigére. Az ifjú bráhman fejet hajtott a mester előtt, és hevesen a folyóba vette magát; míg a remete ott maradt a parton. A víz alatt a varázsigét mormolta, és a káprázat azonnal hatalmába kerítette. Elfelejtette valódi életét, s úgy látta, hogy lelke egy másik városban születik meg, egy másik bráhman fiaként. Lassan felcseperedett, felövezték a bráhman-zsinórral, megtanulta a szent írásokat, megnősült, élvezte a házaseset örömét-bánatát, fia született, megismerte az apai szeretetet, végezte teendőit, s élte életét szülei és rokonai körében.

Míg így élte a képzelt másik életet, mestere, a remete, az idő elérkeztekor elvégezte a felébresztő varázslatot. A varázslat rögtön hatott. Hold Szolgája magára eszmélt, visszaemlékezett mesterére, és felismerte, hogy káprázat hurkolta hálójába. Máglyára készült lépni, hogy birtokába jusson a varázstudománynak, de rokonai és barátai körülvették, és igyekeztek lebeszélni. Hiába volt azonban minden igyekezetük; égi örömökre vágyott, és lement a folyópartra, ahol már készen állt a máglya. Hozzátartozói vele mentek, agg szülei és felesége követni akarták a halálba, kisgyermekai keservesen sírtak. Zavarba jött, és tépelődni kezdett:

„Szörnyűség! Ha máglyára lépek, hozzátartozóim is utánam halnak. Abban sem lehetek biztos, hogy igazat mondott-e a mester, vagy sem. Máglyára lépjek? Ne lépjek? Eddig azonban minden beteljesedett, amit a mester mondott, tehát ez a szava sem lehet hazug. Igen, mégis tűzbe lépek!”

Így töprengett a bráhman, és végül a máglyahalál mellett döntött. A máglya lángjai azonban – nagy csodálkozására – olyan hűvösen ölelték körül, mint a hópelyhek. Eloszlott a káprázat, kiemelkedett a folyó vizéből, és kiment a partra. Ott találta a mestert. Lába elé borult, s kérdésére beszámolt kalandjairól, amelyek a hideg tűzzel végződtek. Erre mestere így szólt:

– Fiam, attól félek, hogy valamit elhibáztál; másként nem éreztél volna hidegnek a tüzet. Erre még nem volt példa a varázstudomány elsajátítása során.

Hold Szolgája tagadólag válaszolt a mesternek:

– Szentség, biztos vagyok benne, hogy nem követtem el semmi hibát.

Erre a mester varázstudományát idézte, hogy bizonyosságot szerezzen a dolog felől. Azonban hiába hívta gondolatban, nem jelent meg sem neki, sem tanítványának. Mindketten elveszítették a varázstudományt, és kétségbeesetten távoztak.

A mese végén a démon a szokott módon feltette kérdését Vikrama-széna királynak, figyelmeztetve az átokra:

– Széles föld ura, vágd ketté kételyem csomóját: mondd meg, mi volt az oka, hogy elveszítették tudományukat, pedig előírás szerint végeztek minden szertartást?

A királyok legvitézesebbike meghallgatta a kérdést, és így felelt:

– Jól látom, hogy csak az időt húzod; ennek ellenére kénytelen vagyok válaszolni. A férfi nem érhet célba, hiába oldja meg szabályosan a legnehezebb feladatot, ha elméje nem áll meg szilárdan, kétkedés és tétovázás nélkül, folttalan bátorságban. A szerencsétlen ifjú bráhman még akkor is ingadozott, amikor mestere felébresztette; ezért nem sikerült elsajátítania a varázstudományt, s mestere is elveszítette, mert méltatlan személyre pazarolta.

Röviden szólt a király, de több se kellett: a ravasz szellem a válasz végén újra eltűnt. A tetem helyén lógott, a sinsapá-fán, s a király indult utána lankadatlan.

## 19.

Vikrama-széna király újra levette a fáról a felakasztott holttestet, vállára dobta, és elindult vele. Mentében hallotta a démon szavát:

– Hallgass figyelmesen, mahárádzsa; szívet gyönyörködtető történetet mesélek.

Van egy város, Vakrólaka; fényes, mint az églakók városa. A városban Szúrja-prabha – Napfény – volt a király, hatalmas, mint Indra, az églakók királya. Úgy hordozta karjain a föld terhét az emberek örömére, mint Visnu isten, midőn vadkan alakban hordozta agyarán a föld korongját a világ üdvére. Birodalmában nem fakasztott könnyet más, csak a tűz füstje, a halált csupán a reménytelen szerelmesek ismerték, botot nem emelt más, csak az ajtónálló az aranyjogart. Boldogságban és kincsekben dúskált, s csupán egyetlen bánat keserítette: hiába volt háremében sok felesége, nem született fia.

A történetnek ehhez a pontjához kapcsolódik, hogy Támraliptiben, a nagy városban, élt egy Dhana-pála – Kincs Őre – nevű gazdag kereskedő. Egyetlen leánya volt, Dhanavatí, azaz Kincses. Szépsége szinte azt hirdette, hogy valaha tündérleány lehetett, akit átok vetett az égből a földre. Amikor a leány eladósorba jutott, a kereskedő váratlanul elhunyt. Nemzetségének tagjai rátették kezüket vagyonára, mert a király nem vette oltalmába az özvegyet. Ekkor a kereskedő özvegye magához vette elrejtett gyöngyeit, és éjszaka, a sötétség leple alatt, leányával együtt elmenekült a házból, mert félt férje rokonságától. Kívül az éjszaka homálya, belül lelkének bánata borította sötét gyászba, úgy botorkált rogyadozó léptekkel, leánya karjára támaszkodva, míg kiértek a városból.

A véletlen úgy intézte, hogy a vaksötétben nem vette észre, amint egy karóba húzott tolvaj mellett haladt el, és vállával meglökte a tolvajt. A kivégzett férfiban még volt élet, és a lökés fokozta kínjait.

– Jaj! Ki az, aki sőt hint sebemre?! – jajdult fel.

– Ki vagy? – kérdezte a kereskedő özvegye.

– Tolvaj vagyok – felelte a karóba húzott ember. – Elfogtak és így felmagasztaltak. Ez a nyomorult élet még a karó hegyén sem akar búcsút venni tőlem. De te is mondd meg, nemes hölgy, ki vagy, és mit keresel errefelé?

A kereskedő felesége elmondta, hogy mi történt vele. Eközben a keleti égbolt kitűzte homlokára ékszerűl a felkelő holdat. A derengő holdfényben a tolvaj meglátta a kereskedő leányát, és így szólt az anyához:

– Hallgass meg, kérésem van hozzád: add hozzám feleségül leányodat, ezer aranyat adok érte.

– Mihez kezdenél feleséggel? – nevette el magát az asszony. A tolvaj azonban megmagyarázta:

– Életemnek vége, s nincsen fiam. Aki pedig gyermektelenül hal meg, nem nyeri el a túlvilágot. Ha ez a leány az én utasításomra fiat szül valakitől, a fiú az én vetésem sarjának számít. Ezért kérem feleségül; ne tagadd meg kérésemet!

A kalmár feleségét belegyezésre bírta kapzsisága. Vízet kerített valahonnan, és a tolvaj tenyerébe öntötte e szavak kíséretében:

– Ez a leány az én gyermekem, hozzád adom feleségül!

Ekkor a tolvaj az említett utasítást adta a leánynak, aztán az anyához fordult:

– Eredj, áss annak a vadfügefának a tövében, ott megtalálod az aranyat. Ha meghaltam, égettesd el holttestemet az előírt szertartások kíséretében, csontjaimat szórd valamelyik szent folyó vizébe, aztán leányoddal együtt menj el Vakrólaka városába. Napfény király uralkodik igazságosan a városon, és alattvalói boldogan élnek. Senki sem fog háborgatni, és gond nélkül, nyugodtan töltheted életedet.

Szavai végeztével szomjúsága csillapítására ivott a vízből, amelyet az asszony hozott, és kínjai közepette megvált az élettől.

A kereskedő özvegye kiásta az aranyat a vadfügefa alól, és leányával együtt titokban felkereste férje egyik barátját. A barát házából intézkedett, hogy égessék el a tolvaj holttestét, csontjait pedig egyik szent folyó vizébe szóratta, és elvégzett minden előírt szertartást. Másnap magához vette a kincset, és leányával együtt útnak indult. Addig meg sem állt, amíg el nem érkezett Vakrólaka városába. Egy jó módú kereskedőtől házat vásárolt, és ott lakott leányával.

Élt a városban egy Visnu-szvámin – Visnu Szolgája – nevű tanító; volt egy igen szép tanítványa, egy ifjú bráhma, Manah-szvámin, azaz Lélek Ura. Hiába volt azonban minden tudománya,

hiába volt előkelő származása, az ifjúság erősebbnek bizonyult, és beleszeretett egy örömlányba. A leány ötszáz aranydénárt kért minden vendégétől. Az ifjúnak nem volt annyi pénze, és emiatt örökös bánat emésztette.

Egyszer a kereskedőleány meglátta házuk tetejéről az ifjú bráhmant, akinek szépségét bánata még jobban fokozta. Szépsége lenyűgözte a leány szívét. Rögtön eszébe jutott férjének a tolvajnak utasítása, és ravaszul így szólt mellette álló anyjához:

– Nézd, anyám, ezt az ifjú bráhmant! Szépsége és fiatalsága oly tündöklő, hogy szinte balzsamot csöpögtet a Világmindenség szemébe!

Anyja, a kereskedő özvegye, kitalálta a leány szavaiból, hogy az ifjú rabul ejtette lelkét. Így gondolkozott:

„Leányomnak választania kell egy férfit magzat támasztására, hogy eleget tegyen férje utasításának. Miért ne választaná éppen ezt?”

Hamar elhatározta magát, és elküldte egyik titoktartó szolgáját, hogy hívja el az ifjút leányához. A szolgáló felkereste Lélek Urát, félrehívta, s négszemközt beszámolt küldetése céljáról. A könnyű erkölcsű ifjú így válaszolt:

– Elmegyek egy éjszakára, ha ötszáz aranydénárt kapok, hogy meg tudjam fizetni az örömlányt.

A szolgáló megvitte az üzenetet a kereskedő özvegyének, s az asszony elküldte az ifjúnak a kért összeget. Lélek Ura átvette a pénzt, s a szolgáló bevezette a hálószobába, ahol megkapta a leányt. Az ifjú úgy gyönyörködött a vágytól epedő szépségben, a föld legtündöklőbb ékszerében, mint csakóra madár a holdfényben, s szerelmi játékkal töltötték az éjszakát. Hajnalban az ifjú távozott.

A kereskedő leánya teherbe esett az ifjútól. Ideje jöttén fiat szült, akinek szerencsés jelek nagy jövőt jósoltak. Anyjával együtt igen boldog volt, hogy megszületett a gyermek. Ekkor éjszaka azonban mindkettőjüknek megjelent álmukban Siva isten, és közölte parancsát:

– Tegyetek a gyermek bölcsőjébe ezer aranyat, vigyétek el hajnalban Napfény király palotájához, és hagyjátok ott a palota kapujában. Nagy szerencse vár rá.

Amikor felébredtek, beszámoltak egymásnak álmukról. Bízta a magasztos Szigonyos Istenben, elvitték a gyermeket a király palotájához, és letették a kapuban az arannyal együtt.

Ugyanakkor a gyermektelenségét fájlaló királynak is megjelent álmában Siva isten, és utasította a föld urát:

– Serkenj fel, király! Palotád kapujában egy kitett csecsemő fekszik. Valaki otthagya a szép kisdedet, és még aranypénzt is tett bölcsőjébe. Vedd magadhoz a gyermeket!

Az uralkodófelébredt a Bikazászlós Isten szavaira. Ebben a pillanatban beléptek hozzá ajtónállói, és pontosan azt jelentették, amit álmában hallott. A férfiak ura személyesen ment ki a palota kapujába, és valóban ott találta a szép kisgyermeket, mellette a rakás aranyat. Kezén és lábán felismerte a királyi napernyő és lobogó jelét és a többi szerencsés vonalat.

– Hozzám méltó fiúval ajándékozott meg Siva! – kiáltott fel, karjába kapta a csecsemőt, és maga vitte be a palotába. Nagy ünnepséget tartott, számolatlanul osztogatta a kincseket mindaddig, amíg alattvalói a „szegénység” szót is elfelejtették. Tizenkét napig szólt a zene, és táncoltak a táncosnők, ezután a király megtartotta névadási szertartást, és a Csandra-prabha – Holdfény – nevet adta a gyermeknek.

Napfény király palotájában lassan felnövekedett Holdfény királyfi. Szépsége és jósága egyformán örömet szerzett alattvalóinak. Lassanként ifjúvá serdült, és vitézségével, nagylelkűségével, tudásával megnyerte népének szeretetét. Mindenki méltónak találta az uralkodás terhének hordozására. Amikor királyi atya meggyőződött a fiú erényeiről, királlyá kente, ő maga pedig Benáreszbe zarándokolt, mert bevégeztnek látta földi pályafutását. Míg fia uralkodói bölcsességgel kormányozta birodalmát, az agg király szigorú önsanyargatás közben megvált testétől.

Holdfény király értesült atyja haláláról. Meggyászolta, elvégezte a halotti szertartásokat, majd így szólt minisztereihez az igazlelkű uralkodó:

– Soha nem róhatom le hálámat atyám iránt. Annyit mégis megtehetek, hogy saját kezemmel teljesítem fiúi kötelességemet, csontjait magam viszem el a Gangá folyóhoz, és megszentelő



vizébe szórom. Utána elmegyek Gajá földjére, és valamennyi őszámért halotti áldozatot mutatok be, majd áhítatos lélekkel zarándokútra indulok egészen a keleti óceánig.

A miniszterek ellenkeztek:

– Istenség, semmiképpen sem egyeztethető össze a királyi méltósággal az, amire készülsz. A birodalom testén mindig sok a repedés, és egy pillanat alatt összedől, ha őrizetlenül marad. Mások kezével kell teljesítened kötelességedet atyád iránt. S van-e szentebb zarándoklat, mint királyi feladataid elvégzése? És a jól őrzött palota biztonsága helyett a vándorlás veszélyeinek tennéd ki magadat?

A király elvetette miniszterei jó tanácsait:

– Elég ezekből az aggályoskodásokból! Feltett szándékom, hogy elmegyek atyám halotti szertartását elvégezni. A szent fürdőkre is addig kell elzarándokolnom, amíg korom engedi; ki tudja, mi lesz később, hiszen a test oly rövid ideig virul! Amíg visszatérek, rátok bízom a birodalom kormányzását.

A király szilárd elhatározása láttára a miniszterek elhallgattak.

Ekkor a föld ura mindent előkészített az útra. A legközelebbi szerencsés napon megfürdött, tűzáldozatot mutatott be, fogadta a bráhmanok hódolatát, majd remeteöltözetben felszállt a készen álló kocsira, és útnak indult. A nemesek, a városi polgárok és a falvak népe egészen az ország határáig kísérték. Ott hosszas rábeszéléssel visszatérésre bírta őket, és csupán udvari papja, valamint kocsin ülő bráhmanok kíséretében haladt tovább.

Királysága ügyeit miniszterei gondjaira bízta. Sok országot látott, sokféle nyelvet hallott, különböző viseletekben gyönyörködött, míg végül elérkezett a Gangá folyóhoz. Előtte hömpölygött a hatalmas folyam, nagy hullámai mint égbe vivő lépcsők torlódtak egymásra; istenek és égi bölcsek hódoltak a Himálaja szülte szent folyó előtt, amely – mintha hűgával, Kálí istennővel akarna vetélkedni – pajkosan markol Siva hajfürtjeibe.

Holdfény király leszállt kocsijáról, szertartásosan megfürdött a folyóban, majd a vízbe szórta Napfény király csontjait. Alamizsnát osztogatott, halotti áldozatot mutatott be, majd ismét kocsijára szállt, és tovább zarándokolt a nagy tiszteletnek örvendő Prajága fürdőhelyre. Itt egyesül – az emberiség üdvére – a Gangá fehér

szalagja a Jamuná sötét áradatával, mint az áldozati tűz lángja az égő vaj füstcsíkjával. A férfiak ura böjtölt, megfürdött, ajándékot osztogatott a bráhmanoknak, halotti áldozatot mutatott be, majd Benáresz városa felé vette útját. A templomok tetejéről már messziről integettek a szélben lengő-lobogó selyemzászlók, mintha hívogatnák az érkezőket: „Jöjjetek, nyerjeteK üdvösséget!”

Benáreszben három napig időzött a föld őrizője, rangjához illő ételáldozatokkal hódolt a Bikazászlós Siva előtt, majd tovább indult Gajá felé. Erdőkön-csalitokon vezetett át útja, ahol a gyümölcssterhük alatt meghajló fák tisztelettel bólogattak felé, a madarak édes dala dicshimnuszként köszöntötte, s a szél virágszirmokból terített szőnyeget lába elé. Így ért a szent Gajá-halomhoz, ahol halotti áldozatot mutatott be, pontosan betartva a szertartás minden szabályát, és bőkezűen megjutalmazva az áldozó papokat. Ezután Gajá völgyébe, a szent erdőbe tartott, és ott felajánlotta atyjának a szokásos halotti süteményt. Ekkor három emberi kéz nyúlt ki utána a földből, hogy elvegye. A király megdöbbent, és megkérdezte udvari papjaitól:

– Mi ez? Melyik kézbe tegyem a süteményt?

A papok így válaszoltak:

– Istenség, az egyik kéz bizonyosan tolvajé, mert vas nyárs van benne. A másik kéz áldozati szűrőedényt tart, ez bráhmané. A harmadik kéz gyűrűkkel és szerencsejelekkel ékes, ez a királyé. De mi sem tudjuk, hogy mit jelent ez, s azt sem tudjuk, hogy melyik kézbe kell tenned a halotti eledelt.

A papok válasza fokozta a király bizonytalanságát.

Amikor a démon Vikrama-széna király hátán befejezte a csodálatos történetet, megint megkérdezte a férfiak urát:

– Nos, felségedre vár a döntés: melyik kézbe kerüljön a halotti étel? Szólj, mert feltételem változatlan!

Minthogy Vikrama-széna király járatos volt a vallási törvényekben, a démon kérdése után nem hallgathatott tovább. Eldöntötte a kérdést:

– A tolvaj kezébe kell adni a halotti eledelt, mert az ő mezején sarjadt Holdfény király; ő az apja. Bár a bráhman nemzette, mégsem az ő fia, mert a bráhman csak pénzért adta el a testét egy éjszakára. Napfény király fiának is számíthatna, mert a király végezte el érte az

előírt szertartásokat, és ő nevelte fel. Viszont mindez a gyermek pénzén történt, ugyanis a bölcsőben a gyermek feje mellé tett arany szabályos bér volt neveltetéséért. Aki a kezére öntött vízzel feleségül nyerte anyját, akinek utasítására foganta anyja, aki az egész pénzt adta: az a tolvaj Holdfény király törvényes atyja, az ő kezébe kell tennie az áldozati süteményt; ez a véleményem.

Befejezte szavát a király, s a szellem is befejezte az utat a hátán. A faágra repült sebesen, de legott sietett a király is utána.

20.

Vikrama-széna visszament a sinsapá-fához, leakasztotta a hullát, vállára dobta, és szó nélkül elindult vele. A szellem rákezdté:

– Király, mi értelme van ennek a makacsságnak? Okosabban tennéd, ha éjszakai pihenőre térnél. Méltóságodon aluli dolog, hogy egy koszos kolduló szerzetes parancsára vesződj velem. De ha ennyire ragaszkodsz hozzá, csak csináld. Közben meghallgathatsz egy mesét.

Van egy Csitra-kúta nevű város. A város nevének jelentése: „Csoda-csúcs”, s e nevet valóban megérdemli. Tökéletes rend uralkodik benne, egyetlen kaszt sem lépi át a számára kiszabott határokat. Csandrávalóka – azaz Kegyesen Letekintő Hold – volt a város királya s minden királyok koronája, akinek megpillantása balzsam zápora volt hűségese alattvalói szemére. A bölcsek a szilárdság elefánt-kikötő cölöpének, az önzetlenség kútfejének, a szépség kéjpalotájának hirdették a maháradzsát. Egyetlen bánat emésztette szívét: minden kincsben és hatalomban dúskált, mégsem talált magához illő feleséget.

Egyszer, hogy kiverje fejéből ezt a gondot, lovászhai kíséretében vadászatra indult az őserdőbe. Nyílvesszői záporával sötét vaddisznócsordákat ritkított meg, mint mikor a sötét égen felragyogó Nap sugarai özönével szétveri a homályt. Sárga sörényes, tomboló, vad oroszlánokat fektetett nyíl-ágyra a nyilas Ardzsunát felülmúló vitézségű király. Villámkemény dárdáival hegynagyságú, nyolclábú szörnyek lábait vágta le, ahogy valaha Indra törte le mennyköveivel a repülő hegyek szárnyát. A hajsza hevében beljebb akart hatolni az őserdőbe; sarkával ösztökélte lovát, és egymagában előrevágtatott. A rúgások és ostorcsapások megvadították a lovat; árkon-bokron keresztül száguldott, nem törődve semmivel. Néhány pillanat alatt tíz mérföldet tett meg szelet megszegyenítő irammal, és egy másik erdőbe ragadta az uralkodót, akit elkábított a szédítő sebesség.

Végre lelassított a paripa. A király ekkor már elveszítette tájékozódó képességét, és kimerülten kóborolt erre-arra. A távolban megpillantott egy nagy tavat. A szembefúvó szélben a vízililiomok úgy hajladoztak felé, mintha meghajló-felemelkedő fejük megannyi hívogató kéz volna. A férfiak ura odament, lenyergelte paripáját, meghempergőztette a pázsiton, megúszta a tóban, megitta,

kikötötte egy árnyas fához, füvet dobott elé, azután maga is megfürdött, ivott, felfrissült, majd leült megpihenni, miközben pillantása a tó környéki kies tájon kószált erre-arra. Egyszer csak egy csodálatos szépségű remeteleányt pillantott meg egy fa tövében. Másodmagával volt, barátnője társaságában. Ékszerként virágok ékesítették, fátyol helyett faháncs-ruha emelte ki bájait, s remeték szokása szerint varkocsba font haja lelket elbűvölő szépséget kölcsönzött édes arcának. A király szíve egyszerre a Virágnylas Isten nyílveesszőinek céltáblájává vált, és ilyen gondolatok támadtak benne:

„Ki lehet ez a leány? Talán Szávitrí istennő szállt le, hogy megfürödjék a tóban? Vagy Kálí bontakozott ki Siva ölelő karjai közül, hogy ismét vezekléshez kezdjen férje kegyének elnyeréséért? Vagy midőn a Hold lenyugodott, itt felejtette szépségét, s az most elhagyatottsága bánatában vezeklőköntöst öltött nappalra? Legjobb lesz, ha közelebb megyek, és tőle magától tudom meg a valót.”

Erre a meggondolásra jutott a föld ura, és a leány felé indult. A leány is észrevette a közeledőt. A férfiak parancsolójának szépsége elkápráztatta szemét. Kiejtette kezéből az imént megkezdett virágkoszorút, és magában töprengett:

„Vajon ki lehet ez a férfi, és hogy kerül ebbe a rengetegbe? Talán valami jó szellem? Szépsége a Világmindenség szemének is méltó látványul szolgálna!”

Megzavarodva felállt, és szemérmesen oldalt fordított tekintettel távozni készült, bár lábai cövekként marasztalták. Közben a király odaért hozzá, és udvariasan megszólította:

– Szépséges leányzó, távol legyen tőlem, hogy először látott, messziről jött idegen létemre a vendégnek járó üdvözlésre tartsak igényt; vendégajándékként elég nekem, ha láthatlak. Miféle furcsa remeteszokás azonban az, hogy elmenekültök az érkező elől?

Így beszélt a föld leigázója. Erre a leány eszes barátnője odalépett, és fogadta a királyt, ahogy illik. A szerelmes király nem tudta türtőztetni kíváncsiságát és megkérdezte:

– Kedvesem, mely nemes nemzetségnek ékessége a barátnőd? Hogyan hangzanak nevének fülbe-balzsamot-csöppentő hangjai? És miért gyötri virágszirom-finom tagjait zord remeteélettel e lakatlan rengetegben?

A barátnő válaszolt a király kérdésére:

– Ménaká tündéraszony szülte Kanvának, a nagy bölcsnek, s itt nevelkedik atyja remetetanyáján. Neve Indívara-prabhá, Kék Lótusz Csillogása. Atyja engedelmével jött fürdeni a tóra; remetetanyája nincs messze innét.

A király örömmel hallgatta a választ. Lóra pattant, és a bölcs Kanva remetetanyájára vágatott, hogy megkérje leánya kezét. A remetetelep előtt leszállt lováról, egy fához kötötte paripáját, és illedelmesen, gyalogszerrel lépett be a telepre, ahol a fakéreg-csuhás, csimbókba kötözött hajú remeték úgy álltak körül a bölcs Kanvát, mint az erdő fáit. Felismerte körükben a nagy szentet, aki úgy tündökölt közöttük, mint Hold a csillagok között. Elébe lépett, és lábához hajolva köszöntötte. A bölcs illő vendégfogadásban részesítette, majd miután kipihente fáradságát, hamarosan kérdéssel fordult a népek urához:

– Fiam, Kegyesen Letekintő Hold! Hallgass meg, javadra válik, amit mondok. Tudod, hogy minden élőlény mennyire fél a haláltól; miért öldösöd mégis ok nélkül a szegény erdei vadakat? A Teremtő a veszélyben forgók védelmezésére alkotta a harcosok fegyverét. Oltalmazd alattvalóidat a Törvény igazságával, gyomlálj ki birodalmadból a gazt, elefántok-lovak-fegyverek álljanak harcra készen, így biztosítsd magadnak a szeszélyes Szerencsét. Élvezd a királyság örömeit, adakozzál, dicsőséged hírét terjeszd el a világ minden táján, de mondj le a vadászat szenvedélyéről, a halál gyilkos játékaról. Mit ér az a hitvány szórakozás, amelyben gyilkos és áldozata egyformán esztelenül rohan a pusztulásba? Vagy nem hallottad hírét Pándu esetének?

A belátó király meghallgatta és megfogadta a bölcs Kanva tanácsát:

Így válaszolt:

– Szentség, nagy kegyel tüntetted ki, hogy tanításodban részesítettél. Elfordulok a vadászattól, éljenek békében az erdei állatok!

Szavai hallatára a szent bölcs ekképpen szólt:

– Elégedett vagyok veled, mivel békét ígérsz az állatoknak. Jutalmul kérj tőlem, amit kívánsz!

A férfiak ura érkezettnek vélte az időt, és így felelt a bölcsnek:

– Ha elnyertem megelégedésedet, add hozzám leányodat, Kék Lótusz Csillogását.

A bölcs meghallgatta a király esedezését. Méltó hitvesül hozzáadta tündéri származású leányát, aki éppen akkor érkezett vissza a szertartásos fürdésről. Megtörtént az esküvő. A remetefeleségek felékesítették az ifjú asszonyt, s a jámbor bölcsek feltörő könnyek között kísérték el remetetelepük széléig. Itt a király feleségével együtt lóra ült, és sebesen távozott.

Közben a Nap kimerülhetett, mert fáradt nyugalommal pihent le a Lenyugvás hegyének hegyes csúcsán. Nyomában lopózott az Éjszaka gazellaszemű hölgye, a homály sötét fátyolába burkolózva, mint titkos találkára siető szerelmes lány. Az alkony leszálltakor a király éppen egy víztároló medencéhez érkezett, amelynek vize tiszta volt, mint igaz emberek lelke. A medence partján terebélyes vadfügefa állt. Dús lombú ágai hűvös árnyat vetettek a medence partjára, s a földet üde pázsit borította. A táj szépsége arra csábította a királyt, hogy ott töltsen az éjszakát. Leszállt gyors paripájáról, megittatta és legelészni hagyta az állatot, majd maga is élvezte a vizet, szellőt és nyugalmat a medence fővenyes partján, és virágokból vetett nyoszolyára heveredett le a fa tövében, a remete bájos leányának oldalán.

Felkelt a Hold, félrevonta Kelet arcáról a sötétség fátyolát, és csókjával illetve vágyban égő ajkát. A holdsugarak engesztelő simogatására felderült a táj, és félretette sötét duzzogását. A holdsugarak átférkőztek a lombok és bokrok hézagain, és mint drágakő mécsesek világították meg a fa tövét. A király karjaiba ölelte Kék Lótusz Csillogását, és az első szerelem édes ünnepét ülte vele. Lassan leoldotta övét, elűzte szégyenkezését, s ajkával együtt birtokba vette szűzi ártatlanságát. Keblét, amely mint az Ifjúság elefántjának büszke homloka domborodott, körmei nyoma ékesítette csillagragyogású gyöngyfűzérrel. Arcát, száját, szemét újra meg újra csókolgatta, mintha a Szépség balzsamos italát inná mohó ajakkal. A szerelmi játék drága boldogságában úgy repült el az éjszaka a király és kedvese fölött, mint egy rövid óra.

Reggel felkeltek fekhelyükről, elvégezték a reggeli áhítatot, majd az uralkodó hitvesével együtt elindult, hogy megkeresse hadseregét. Ám miközben a Hold, amely éjszaka lehervasztotta a

lótuszok arcáról a szépséget, a Nap bosszújától félve, sápadtan menekült a Lenyugvás hegyének barlangjába, s a Nap haragtól vörösen indult üldözésére, mintha izzó hajítókorong repülne utána – eközben váratlanul ott termett egy szörnyű bráhmaan-ráksasza. Teste mint a viharfelhő, haja sárga, mint a villám, bőre koromfekete, homloka köré belekből csavart koszorút, vállán emberhajból font papi zsinór volt átvetve, emberfejről rágta a húst, koponyából ivott embervért. Szája lángot okádott dühében, vérfagyasztó gúnykacajt hallatott, s fertelmes agyari közül ilyen szidalmakat szórt a királyra:

– Hitvány ember! Tudd meg, hogy bráhmaan-ráksasza vagyok, nevem Dzsválá-mukha, azaz Láng-szájú. Lakhelyem ez a vadfügefa, s eddig még az istenek sem merték megközelíteni. Te ide arcátlankodtál nőddel, és birtokba vetted a fát. Nos, most fogyasztd el éjszakai vakmerőséged gyümölcsét! Szerelemtől kótyagos férfi, kitépem szívedet és megeszem, véredet pedig megiszom!

Elhangzottak a szörnyű szavak. A király látta, hogy a szörny-pap sebezhetetlen, ezért a félelem megalázkodásával válaszolt, remegő hitvese mellett állva:

– Bocsásd meg, hogy tudatlanságomban vétettem ellened! Tekintsd úgy, hogy oltalomért esdő vendégként érkeztem hozzád! Ki fogom elégíteni óhajodat: gondoskodom emberáldozatról, hogy jóllakhass. Könyörülj meg rajtam, távoztasd el haragodat!

A király szavai lecsillapították a bráhmaan-ráksaszát:

„Jól van. Mi károm származnék belőle?” – gondolta magában, s a következő feltételt szabta:

– Ha akad egy hétéves, de értelmes és nagylelkű bráhmaan-fiú, aki önként feláldozza magát helyetted, s kivégzésekor kezénél fogva anyja, lábánál fogva atyja szorítja le a földre, s te végzed ki kardcsapással – ha ilyen fiút hozol emberáldozatul, akkor megbocsátom az elkövetett sértést; másként népeddel együtt kiirtalak a föld színéről, föld ura!

A király, félelmében, belement a feltételbe. Mihelyt kimondta az igent, a szörny-pap abban a szempillantásban eltűnt.

A király leverten ült lóra feleségével, s ment tovább keresni hadseregét.

– Jaj nekem! A vadászat és a szerelem elvette eszemet, és balgatagul veszembe rohantam, mint egykor Pándu király. Honnan



kerítsek ilyen áldozatot a ráksaszának? Mindenesetre most visszatérek városomba, és majd meglátom, hogy mi lesz.

Tépelődése közben talált rá keresésére indult serege. A sereggel és feleségével hazatért városába. Egész birodalma ujjongva ünnepelte, hogy végre hozzáillő feleségre talált. A király elrejtette bánatát, úgy töltötte el a nap hátralevő részét.

Másnap bizalmasan közölte minisztereivel a történetet. Az egyik okos miniszter megnyugtatta:

– Nem kell kétségbeesned, istenség! Keríték ilyen áldozatot; sok csoda van a földön!

Így vigasztalta a királyt, majd sürgősen elkészíttette aranyból egy hétéves fiú szobrát. Fülébe drágakő fülbevalót illesztett. Kocsira rakatta a szobrot és elküldte, hogy hordozzák körül minden városban és minden faluban. A szobor előtt kikiáltók haladtak, akik dobszóval hirdették:

– Ha jelentkezik egy hétéves bráhman-fiú, aki az egész birodalom üdvére önként elajánlja életét a bráhman-ráksaszának, s atyja és anyja beleegyezik, sőt feláldozásakor ők fogják le kezét és lábát: ezzel az aranszoborral és mellé száz faluval fogja kárpótolni atyját a király.

Egyik papi faluban meghallotta a hirdetést egy erős lelkű és szép arcú, hétéves bráhman-fiú. Előző életének emléke gyanánt már gyermekkorában az volt legnagyobb öröme, ha másokkal jót tehetett; valósággal az összes alattvalók erényeinek megtestesülése volt. Odament a kikiáltókhoz és bejelentette:

– Önként kezetekbe adom magamat. Megyek, közlöm elhatározásomat szüleimmel, azután visszajövök.

A kikiáltók megörültek. A fiú engedelmükkel hazament, és összetett kézzel kérlelte szüleit:

– Az egész birodalom javára akarom fordítani romlandó testemet. Járuljatok hozzá, s akkor szegénységeteknek is vége szakad. Életemért drágakővel kirakott aranszobrot és száz falut ad váltságdíjul a király. Megajándékozlak velem benneteket, és így lerovom veletek szemben fennálló tartozásomat. Ugyanakkor másokon is segítek tettemmel. Ti meggazdagodtok, és még sok gyermeketek fog születni.

A szülők ráförmedtek:

– Mit beszélsz, te gyerek? Talán a szél ütött meg? Vagy rossz csillag kerített befolyása alá? Másként hogy jutna eszedbe ilyesmi? Van olyan ember, aki pénzért megölné a saját fiát? S van olyan fiú, aki önként elajándékozna életét?

A fiú nem hagyta válasz nélkül szülei szavait:

– Nem azért beszélek így, mintha megzavarodtam volna.

Hallgassatok meg, értelmes szót akarok váltani veletek.

Kimondhatatlan mocsokkal teljes ez a halandó test, undorító a születése, biztos a pusztulása, s amíg él, szenvedések mezeje. Akik felismerték ezt az igazságot, azt tanítják, hogy az értéktelen világon egyetlen érték a jótett, amelyet testünkkel hajtunk végre. S elképzelhető-e nagyobb jótett, mint hogyha az egész birodalom üdvére cselekszem? Ha pedig nem élnék ezzel a lehetőséggel, hogy lerójam szüleimmel szembeni hálámat, mi hasznát látnám testemnek?

Még hosszan érvelt a fiú, és szilárd eltökéltségével kicsikarta szüleitől ígéretüket, hogy eleget tesznek kívánságának. Ekkor elhozta a király kikiáltóitól az aranyszobrot, s a vele járó száz falu birtokjogával együtt szüleinek adta, majd követte a királyi szolgákat, és Csitra-kúta városába sietett az uralkodó színe elé. Szülei is vele mentek. A király örömmel szemlélte a töretlen bátorságú gyermeket, aki oltalmazó talizmánként érkezett udvarába. Elefánt hátára ültette, nyakába virágkoszorút akasztott, testét kenetekkel illatosította, úgy vitte szüleivel együtt a bráhma-ráksasza tanyájára. Udvari papja a vadfügefa mellett kört rajzolt a földre, vaját öntött a tűzbe, s elvégezte az áldozati szertartást. Ekkor hátborzongató kacajjal megjelent a szörny-pap. Iszonyú volt ránézni, amint vértől részeg szájával a Védák szent verseit szavalta, parázsló szemmel, tátogva és fújtatva, s teste árnyékával a fél világot besötétítette. A föld ura leborult előtte, és így beszélt:

– Szentség, elhoztam az ígért emberáldozatot. Ma telik le a kiszabott hetedik nap. Légy kegyes; fogadd el előírás szerint bemutatott áldozatomat!

A király könyörgése hallatára a bráhma-ráksasza szemügre vette a papfiút, és szája szögletét nyalogatta. A nemes lelkű fiú megörült, és így szólt magában:

„Testem feláldozásával szerzett érdemem jutalmául nem kérem az eget, sőt a nirvána megváltását sem, ahol többé már nem tehetek jót másokkal; hanem azt kérem, hogy következő születéseim során is segíthessek másokon testemmel!”

Midőn mindezt végiggondolta, a mennybolton megjelentek kocsijukon az istenek seregei, és virágesőt hintettek reá.

Ekkor a fiút a bráhman-ráksasza elé helyezték, anyja a kezét fogta le, apja a lábát. A király kirántotta kardját, hogy kioltsa életét, ám ekkor a fiú úgy elnevette magát, hogy mindnyájan megdermedtek a csodálkozástól, még a szörnyeteg is. Félbehagyta ki-ki azt, amivel éppen el volt foglalva, homlokuk előtt összetették kezüket, és meghajolva bámultak a fiú arcába.

Amikor a démon idáig jutott a váratlan fordulatokban bővelkedő elbeszélésben, ismét feltette a kérdést Vikrama-széna királynak:

– Mondd meg, férfiak öre, mi volt az oka, hogy a fiú ebben a szörnyű pillanatban, halála percében elnevette magát? Magam is rendkívül kíváncsi vagyok rá! Ha meg tudnád mondani, de nem akard, repedjen száz szilánkra a koponyád!

A király kielégítette a szellem kíváncsiságát:

– Hallgasd meg, milyen gondolatok fakasztották kacajra a fiút. Gyenge teremtmények veszély idején atyjukhoz vagy anyjukhoz sírnak, hogy segítsenek rajtuk. Ha szüleik nem élnek, a királyhoz fordulnak, aki a bajbajutottak legfőbb oltalmazója. Ha a király sincs jelen, a hely védőistenéhez fohászkodnak. A fiú mellett mindezek ott voltak, de mind visszás szerepben: haszonleső szülei kezét-lábát lefogták, a király a maga megmeneküléséért éppen készült őt meggyilkolni, a hely védőistene pedig a bráhman-ráksasza volt, aki fel akarta falni. „Micsoda tévelgés rabjai mindannyian, akik így ragaszkodnak rövid életű, értéktelen, gonddal-betegséggel küszködő testükhöz! Magának Brahmának, Indrának, Visnunak, Sivának is meg kell egykor semmisülnie, ezek a halandók mégis ennyire iparkodnak meghosszabbítani kis életüket!” Egyrészt az emberi nemnek erre a csodálatos tévelgésére gondolt a bráhman-fiú, másrészt kíváncsága beteljesülésére, ezért nevetett csodálkozásában és örömeiben.

Így értette a föld ura a nevetést. Vállán a szellem legott újból úrrá lett a saját akarátán, s megint fenn termett a fán. Nem késett a

király sem: sebesen elindult a szellem nyomában. Mert hős lelkű uralkodók akarata mély, mint a tenger vize.

## 21.

Vikrama-széna király visszament a sinsapá-fához, levette a holttestet, hátára vette, és elindult vele. A démon nem hagyott ezúttal sem nyugtot a föld urának:

– Király, hallgass meg egy történetet a szenvedélyes szerelemről!

Van egy város, Visálá a neve; olyan, mintha az Alkotó Indra égi városának mását teremtette volna meg a földön, az égből földi létbe születő igazak lakhelyéül. Valaha Padma-nábha – Lótusz-köldökű – király volt a város uralkodója, minden igaz ember örömének forrása, a világbíró Bali birodalmánál is hatalmasabb ország kormányzója. E király uralkodása alatt élt a városban egy dúsgazdag kereskedő, név szerint Artha-datta, azaz Vagyon-adta. Vagyonával a Kincsek Istene sem versenyezhetett. Egyetlen gyermeke Ananga-mandzsari – Szerelem Csokra – nevű leánya volt. E leánnyal az égi tündérek szépségét mutatta meg a földnek a Teremtő. Atyja egy jómódú kereskedő fiához adta feleségül, a Támralipti városában lakó Mani-varmanhoz, azaz Drágakő-páncélhoz. Mivel azonban egyetlen gyermeke volt és nagyon szerette, férjhezmenése után sem engedte el házából: férjével együtt ott tartotta. A leány úgy utálta férjét, mint beteg a legkeserűbb orvosságot; férje viszont életénél is jobban szerette feleségét, s úgy ragaszkodott hozzá, mint nyomorból kivergődő ember a nehezen szerzett vagyonhoz.

Történt egyszer, hogy Drágakő-páncél, az ifjú férj, hazautazott szülővárosába, meglátogatni szüleit, mert nagyon vágyott utánuk. Teltek-múltak a napok. Megérkezett a nyár, és a napsugarak hegyes nyílvevesszői torlaszolták el a vándorok útját. Édes jázminillatot leheltek a meleg szelek, mintha a tavasz távoztát fájlaló hegyek forró sóhajtásai lettek volna. Forgószelek sodortak porcsíkokat fel az édig, mintha a szikkadt föld küldött volna követeket az esőfelhők siettetésére. A nappalok lomhán vánszorogtak, mint a hőségtől eltikkadt, árnyékba vágyó vándorok. Az éjszakák egyre sorvadtak a sápasztó holdfényben, s gyászolták kedvesüket, a szoros összesimulás örömeivel erősítő telet.

Ebben az évszakban Szerelem Csokra, a kereskedő leánya, gyakran kiült házuk szellős ablakába, vékony selyemruhában, hűsítő szantálkenőcstől fehér bőrrel. Egyszer, amint bizalmas barátnője

társaságában ott üldögélt, megpillantott egy szemrevaló fiatalembert, a király udvari papjának fiát, bizonyos Kamalákarát. Oly szép volt, mintha a hamvaiból feltámadt Szerelem indult volna hitvese, a Gyönyör keresésére. Bár az ifjú neve Nappali Lótuszok Bokrétáját jelentette, a holdvilág-szépségű nő megpillantásakor az ő szíve is éjjel nyitó lótuszok bokrétájává változott. A két fiatal egymásba kapcsolódó tekintete kerítő lett, amelynek segítségével a Szerelem pénz nélkül megvesztegette a két szívet. Illemtudásuk gyökere kiszakadt, józan eszüket messzire vetették, a szenvedély porfelhője elborította lelküket, és a szerelem örvénye mindkettőjüket elsodorta. A fiatal bráhmant barátja kísérte, s mikor látta, hogy az ifjú a szerelem rabságába esett, ügyel-bajjal hazavonszolta.

Szerelem Csokra az ifjú neve után tudakozódott, majd barátnője kíséretében hálószobájába távozott. A szerelem forrolázában vergődött, szüntelenül szerelmesére gondolt, álmatlanul hanykolódott nyoszolyáján, s nem látott, nem hallott. Két-három nap telt el így. Végül nem bírta tovább kedvese távollétét. Lefogyva, megsápadva, rettegve, remegve, elérhetetlennek látszó vágyáról lemondva, éjszaka felkelt, és míg a háznép aludt, elindult, mintha a Hold húzná ablakon benyúló sugár-kezeivel. Halálra szántan kilépett a házból, és a kertjükben ásott vízmedence szélén álló fához tartott. A medence mellett állt védőistenük, Káli istennő szobra, amelyet atyja állíttatott fel nagy pompával. Meghajolt az istennő előtt, magasztaló szavakkal imádta, majd így kérlelte:

– Istennő, ha ebben az életben nem lehetett Lótuszok Bokrétája a férjem, legyek a felesége következő életemben!

E szavak után a szerelmes nő hurkot kötött kendőjéből az istennő szobra előtt álló fa ágára.

Közben barátnője felébredt, s mikor nem látta a hálószobában, keresésére indult a kertben. Éppen akkor ért oda, amikor az asszony beledugta fejét a hurokba.

– Megállj, megállj! – kiáltott rá, odaszaladt hozzá, és elvágta a hurkot. Szerelem Csokra a mentésére érkező barátnőre pillantott, majd vigasztalhatatlan bánatban roskadt a földre. Barátnője lelket vert belé, és tette okát tudakolta. Kérdésére Szerelem Csokra beszámolt bánata forrásáról, majd hozzátette:

– Jázminvirág barátnőm, sohasem lehetek kedvesemé, és férjem hatalma alá vagyok vetve. Nem marad számomra más megoldás, csak a halál.

Így beszélt Szerelem Csokra, s mivel testét a Szerelem tüzes nyílvevesszői égették, lelkére pedig a reménytelenség súlyosult elviselhetetlenül, szavai befejeztével ájultan esett össze.

„Szörnyűség! – gondolta elkeseredetten Jázminvirág. – Nehéz ellenszegülni a Szerelem parancsának: barátnőmet is porba igazta, pedig mindig gúnymosollyal hallgatta más asszonyok hűtlenségét.”

Aztán hideg vizet locsolt rá, legyezgette, amíg végre nagy nehezen magához térítette barátnőjét. Lótuszlevélből fekhelyet készített neki, hogy lázát hűtse, szívére pedig jéghideg gyöngysort helyezett. Szerelem Csokra azonban könnyek között így szólt barátnőjéhez:

– Barátnőm, gyöngysor és lótuszlevél nem olthatja el a keblemben égő tüzet. Inkább hívd segítségül okosságodat a tűz eloltására. Ha azt akarod, hogy életben maradjak, hozz össze szerelmesemmel!

Jázminvirág igaz szeretettel válaszolta:

– Barátnőm, ez az éjszaka már múltóban van, de holnap majd megbeszélem a találgát a férfival, és elhozom ide kedvesedet. Addig szedd össze magadat, és térj vissza a házba!

Szerelem Csokra boldogan hallgatta barátnője szavait. Leakasztotta nyakáról gyöngyfüzérét, és hálája jeléül neki ajándékozta.

– Most menj haza, és holnap járj sikerrel! – búcsúzott barátnőjétől, és maga is bement a házba.

Reggel a barátnő elment a fiatal bráhma házába, vigyázva, hogy senki se vegye észre. Körülnézett, hogy merre találja az ifjút, s a kertben, egy fa tövében akadt rá. Szantálporos vízzel hűsített lótuszlevél-ágyon feküdt, bizalmas jó barátja legyezte platánfagallyal, mert a szerelem parazsa perzselte.

„Hátha ő is beleszeretett barátnőmbe, s most a vágyakozástól szenved?” – reménykedett Jázminvirág, s elrejtőzött a közelben, hogy bizonyosságot szerezzen.

Közben az ifjú bráhmant megszólította barátja:

– Hordozd körül tekintetedet a szívet gyönyörködtető kertben! Vidítsd fel elmédet, barátom! Nem szabad ennyire elengedned magadat!

A fiatalember azonban így felelt barátjának:

– Hogyan vidíthatnám fel elmémet, ha keblem üres, mert szívemet elrabolta Szerelem Csokra, a kereskedő leánya? Üres keblem pedig a Szerelem nyílvevesszőinek tegeze lett. Segíts, barátom, elfogni szívem tolvaját!

Az ifjú bráhmán szavai eloszlatták Jázminvirág kétségeit. Örömmel lépett elő rejtekéből, odasietett az ifjúhoz, és így beszélt:

– Szerencsés férfi, Szerelem Csokrának küldöttje vagyok. Félreérthetetlen szavakkal üzent, hallgasd meg: „Miféle erkölcs ez, hogy erőszakkal betörsz egy gyöngye nő szívébe, elrabolod lelkét, azután eltűnsz?” A legkülönösebb az, hogy az édes pillantású nő most lelke elrablójának szeretné ajándékozni testét is, és érte akarja elvetni életét. Éjjel-nappal forró sóhajok szállnak kebléből, mint a szívében lángoló szerelem tüzének füstfelhői. Arckenőcsétől fekete könnyei úgy peregnek szeméből, mintha lótoszvirág-orcájának illata vadméheket csalt volna rá. Ha akarod, megmondom, mi lesz a legjobb mindkettőtöknek.

A fiatalember így válaszolt Jázminvirágnak:

– Szépséges hölgy, szavad vigasztal, de ugyanakkor meg is félemlít, mert nemcsak azt árulja el, hogy elnyertem szerelmesem jóindulatát, hanem azt is, hogy gyötrődik miattam a kedves. Te vagy egyetlen reménységünk; tedd meg, amit tudsz!

A barátnő előadta tervét:

– Ma éjjel titokban kihívom Szerelem Csokrát házuk kertjébe. Te várokozzál a kerítésen kívül. Majd valamilyen fogással beeresztelek, és találkozhattok, ahogy mindketten óhajtatok.

Jázminvirág szavai örömmel töltötték el az ifjú bráhmant. Ezután a barátnő – dolgát jól végezve – Szerelem Csokrát kereste fel, és őt is megörvendeztette a jó hírrel.

Elmúlt a nap, és vele együtt a Nap is elvonult szeretőjével, az Alkonnyal. A keleti égbolt – mint találkára öltözött asszony – homlokára tűzte diadémként a Holdat. Az éjjeli lótosz kitáruló kelyhe fehéren kacagott, mintha örvendezne: „A Szépség elhagyta nappali vetélytársnőmet, és átpártolt hozzám!” Lótoszok Bokrétája, az ifjú



bráhma is felékesítette magát a talákkára, és türelmetlen sóvárgással sietett kedvesének kertkapujához. Közben Jázminvirág ravaszul kihívta a kertbe Szerelem Csokrát, aki keserves várakozással töltötte a napot. Jázminvirág egy mangólugas közepén ültette le barátnőjét, majd kiment, és beengedte a kertbe a fiatalembert. Az ifjú belépett a lugasba, és olyan örömmel pillantotta meg kedvesét a dús lombú fák között, mint árnyékot az úton járó vándor.

Míg az ifjú az asszony felé közeledett, Szerelem Csokra is észrevette szerelmesét, elébe szaladt, és a szerelem indulatában, szeméremről felejtkezve, nyakába borult.

– Hová mégy? Elfogtalak! – rebege, majd a túlságos örömtől elakadt a lélegzete, és holtan rogyott össze. Karja lefonnyadt kedvese nyakáról, s úgy hevert a földön, mint folyondár, amelyet szél tépett le fájáról. Csodálatosak a szerelem útjai, és félelmetes a gyümölcse!

A szörnyű esemény villámcsapásként érte az ifjút.

– Ó, jaj! Mi történt? – kiáltott fel, és eszméletlenül terüel el a földön. Nemsokára visszanyerte eszméletét, ölébe vette szerelmesét, megölelte, csókolgatta, kétségbeesetten zokogott, s a bánat elviselhetetlen fájdalma olyan súllyal nehezedett rá, hogy szíve hangos reccsenéssel meghasadt. Míg Jázminvirág a két szerencsétlent siratta, az Éjszaka lepillantott a gyászos látványra, s mintha nem bírná nézni, tovatúnt. Megvirradt, a fiatalok hozzátartozói a kertészekről értesültek a történetekről és odasiettek, és teljesen megzavarodtak az ijedtségtől, csodálkozástól, szánalomtól és értetlenségtől. Szégyenkezésükben lehajtott fejjel, tanácstalanul álltak hosszú ideig. Bizony, nagy csapás a családon a parázna asszony!

Ebben a pillanatban érkezett haza szülővárosából, atyja házából, szerelmes vágyakozással Drágakő-páncél, Szerelem Csokra férje. Benyitott apósa házába, s meghallván, mi történt, könnyektől vakon rohant a kertbe. Amint imádott felesége holttestét – bár más férfi karjában – megpillantotta, a bánat tüze egy szempillantás alatt elhamvasztotta életét. A körülállók hangos jajveszékelésben törtek ki. A zajra odagyűlt az egész város lakossága, és megdöbbenve hallgatták az esetet.

Ekkor Kálí istennőhöz, akinek szobrát éppen ott állíttatta fel Szerelem Csokra apja, így esedeztek saját szellemkísérői:

– Ez a kereskedő, aki kertjében ezt a szentélyt emelte tiszteletedre, mindenkor áhítatos híved volt. Könyörülj meg rajta fájdalmában, istennő!

Kísérői esdeklésére Siva isten oltalmazó hitvese parancsot adott:

– Támadjanak fel mindhárman, s szabaduljanak meg a szerelem szenvedélyétől!

Az istennő kegyéből mindhárman azonnal életre támadtak, mintha álomból ébrednének, kigyógyulva a szerelemből. A nép ujjongva szemlélte a csodát. Az ifjú bráhma szegyenkezve, lehajtott fejjel ment haza. A kereskedő is bement házába restelkedő leányával és vejével, és nagy ünnepséget rendezett.

A mese befejeztével a démon ismét Vikrama-széna királyhoz fordult:

– Mahárádzsa, áruld el: e szerelem-bolondjai közül melyik volt a legnagyobb bolond? Ismered az átkot, amely érni fog, ha tudod, de elhallgatod a választ!

A föld őrizője nem késett a válasszal:

– Szerintem a férjet bolondította meg legjobban a szenvedély. Az még hagyján, hogy a másik kettőn annyira elhatalmasodott a kölcsönös szerelem, hogy mindketten behaltak. De hogy a férj, mikor látja, hogy felesége egy másik férfi iránti szerelmébe pusztul bele, akkor ahelyett hogy haragudna, nagy szerelmében utána hal – ez már a legnagyobb bolondság!

A király válaszára a varázshatalmú szellem eltűnt. Sietett a sinsapá-faágra, s a király is ment, sietett utána.

## 22.

Vikrama-széna király ismét felmászott a sinsapá-fára, levágta az ágról a testet, és vitte a hátán. Útközben a démon megszólalt a holttestből:

– Király, bátor és derék férfi vagy. Hallgass meg egy képtelen történetet, amelyet még nem hallottál.

Pátali-putra városában székel valaha Dharani-varáha – Föld Vadkana – király, aki az egész földkerekségen uralkodott. Országában nagyon sok bráhman élt. Volt ott egy Brahma-szthala nevű papi falu, s lakott abban egy bizonyos Visnu-szvámin – Visnu Szolgája – nevű bráhman. Derék felesége úgy illett hozzá, mint áldozathoz az imádság. Szép sorjában négy fiuk született. Mikor megtanulták a Védák szent szövegét, és kinőttek a gyermekorsóból, atyjuk a túlvilágra távozott. Hűséges hitvese követte férjét.

A fiúk oltalmazó nélkül maradtak, és nemzetségük tagjai minden vagyonukból kiforgatták őket. Megtanácskozták egymás között a helyzetet:

– Itt nincs maradásunk. Jobb lesz, ha elköltözünk nagyapánk házába, Jadnya-szthala faluba.

Ebben maradtak. Felkerekedtek, sok napig vándoroltak, s útközben alamizsnából élve, eljutottak nagyapjuk falujába. Nagyapjuk azonban már meghalt. Nagybátyáik fogadták házukba a fiúkat, enni adtak nekik, s ők egész nap a Védák imádkozásába merültek el. Minthogy azonban semmijük sem volt, nagybátyáik lassanként rájuk untak, és nem látták el őket ruhával és élelemmel.

A rokonaiktól elszenvedett megalázás nagyon bántotta a fiúkat.

Titokban sokat rágódtak rajta, és egyszer a legöregebbik testvér kimondta véleményét:

– Testvéreim, mitévők legyünk? Mindent a Sors intéz, az ember semmit sem tehet. Ma bosszúságom kóborlásra hajtott, s elvetődtem egy temetőbe. Megláttam egy holttestet a földön elnyúlva, és megirigyeltem. Ez járt az eszemben: „Boldog ez az ember, mert megszűntek fáradalmai, és ledobhatta a bánat terhét!” Anyyira elmerültem ebben a gondolatba, hogy elhatároztam, végzek magammal. Hurkot kötöttem egy fa ágára, és felakasztottam magamat. Elvesztettem eszméletemet, de az élet még nem szállt el belőlem. A kötél hirtelen elszakadt, és én leestem a földre. Arra

tértem magamhoz, hogy egy könyörületes szívű ember legyen a ruhájával. Megszólított: „Mondd, barátom, tanult ember létedre hogyan veszítheted el ennyire a fejedet? Jó cselekedeteből fakad a boldogság, rossz tettekből a szerencsétlenség; így van ez, nem másként. Ha tehát valami szerencsétlenség hajszolt a kétségbeesésbe, végezz jó cselekedeteket! Miért akarod öngyilkossággal a pokol kínjait zúdítani fejedre?” Ezekkel a szavakkal vigasztalt az ismeretlen ember, azután elment. Felhagytam az öngyilkosság gondolatával és hazajöttem. Az a tanulság, hogy ha a Sors nem akarja, még meghalni sem sikerül az embernek. Inkább elmegyek valamelyik szent fürdőhelyre, és ott vezekléssel pusztítom el testemet, hogy legalább következő életemben ne kelljen a szegénység csapását elszenvednem.

A fiatalabb estvérek így feleltek bátyjuknak:

– Tiszteletre méltó bátyánk, okos ember létedre ennyire bánt, hogy nincs pénzed? Nem tudod, hogy a pénz olyan gyorsan úszik el, mint őszi felhő az égen? Az örömeány meg a Szerencse sohasem tart ki az ember mellett, hiába szerzi meg és őrzi minden igyekezetével; hűtlen barát és titkos ellenség mind a kettő. Okos ember inkább arra törekszik, hogy valami olyan fogásra vagy tudásra tegyen szert, amellyel törbe csalhatja és elfoghatja a vagyon nevű gazellát.

A fiatalabb testvérek beszéde lelket vert a legidősebbikbe. Szaporán megkérdezte tőlük:

– Milyen fogásra vagy tudásra gondoltok?

Mindnyájan törni kezdték a fejüket, és végül abban maradtak, hogy világgá mennek, és ki-ki elsajátít valamilyen tudományt. Megállapodtak, hogy egy megbeszélt helyen fognak találkozni, azután elindultak négyen a világ négy tája felé.

Telt-múlt az idő, és megállapodásuk szerint találkoztak a megadott helyen. Megkérdezték egymástól:

– Ki mit tanult?

Elkezdte az egyik:

– Olyan tudományt tanultam, hogy ha elhullott állat csontjából egy darabot találok, azonnal rávarázsolom a húsát.

A második testvér folytatta:

– Ha te ráilleszted a csontra a húst, én szőrét-bőrét kerítem elő.

Ekkor a harmadik vette át a szót:

– Ha megvan a csonthoz a hús, bőr és szőr, értek hozzá, hogy összes szervével lássam el az állatot.

A negyedik testvér befejezte:

– Ha már mindene megvan az állatnak, varázstudományommal életet lehelek bele.

Ekkor fogták magukat, és elindultak az erdőbe, hogy egy csontot kerítsenek tudományuk kipróbálására. A Sors akaratából egy oroszláncsontra bukkantak, de ők nem tudták ezt. Felvették, az első rávarázsolta a csonthoz tartozó húst, a második azt parancsolta, hogy a húst fedje be az állat egykori szőre-bőre, a harmadik előteremtette összes szervét, s mikor előttük hevert az állat, a negyedik életet lehelt bele. Sörényes, villogó fogú, hatalmas oroslán támadt fel, kítátott szájjal és elefántösztoke-hegyű karmokkal. Alkotóira vetette magát, mind a négyet megölte, jóllakott velük, majd eltűnt az erdő sűrűjében. Így pusztult el a négy bráhma, amiért ostoba fővel oroszlánt teremtettek. Keservesen megjárja, aki vérszomjas ellenfelet szabadít magára!

Íme, ha a Sors nem kedvez, a nagy buzgalommal elsajátított tudományból nem haszon származik, hanem kár. Mert a férfierő fája csak akkor terem gyümölcsöt, ha gyökerét a bölcsesség vize öntözi, és tövét az óvatosság tányérja keríti.

A történet végén Vikrama-széna király újra hallotta a szokásos kérdést:

– Mahárádzsa, a négy közül melyik követte el a legnagyobb hibát a halálukat okozó oroslán életre támasztásakor? Felelj gyorsan, mert átkom elér!

A szellem fenyegetőzésére a király így elmélkedett magában:

„Világos, hogy a szellem rá akar kényszeríteni hallgatásom megtörésére, hogy ő eltűnhessen. Ám legyen; legfeljebb még egyszer érte megyek.”

Ezután a föld őrizője kimondta a döntést:

– Arra súlyosul a legnagyobb felelősség, amelyik életre keltette az oroszlánt. Mert akik hússal-bőrrel-szőrrel ruházták fel a csontot, nem tudhatták, miféle állat lesz belőle, ők nem tettek mást, csak varázstudományukkal előteremtették a csonthoz illő tartozékokat. Így tehát nem hibásak. A negyedik azonban látta, hogy oroszlánnal van

dolguk, tudománya fitogtatására mégis életre támasztotta; ezért őt terheli a négyszeres bráhma-gyilkosság bűne.

Így ítélte meg a király az esetet. A holttestbe bújt démon meghallgatta még a szót, azután fájára röpült megint. Nem hagyhatta ennyiben a föld ura; igyekezett elvinni még az éjszaka. Mert bátor szívű férfiak akaratát a végzet sem ingatja meg.

## 23.

Vikrama-széna, nagy királyok legnagyobbika, ismét leakasztotta a fáról a szellem megszállta holttestet. A szellem most különböző torz alakokká változott át, de a király nem törődött vele; vállára dobta, és szótlanul elindult. A szellem megszólította:

– Király, helytelen feladatra vállalkoztál, de legyőzhetetlen makacssággal tartasz ki mellette. Jutalmul egy újabb történettel szórakoztatlak; hallgasd meg!

Kalinga tartományban van egy város, Sóbhávatí, azaz Tündöklő, s valóban olyan tündöklő, mint Indra vára, az igazak égi lakhelye. A nagy hatalmú Pradjumna király volt a város ura, aki erőben és vitézségben névadójával, a félisteni Pradjumna hőssel versengett. Országában nem volt más feszültség, csak a húr az íjon, nem sújtott másra kéz, csak a dobokra, nem volt más éles, csak a tudósok elméje, s a bűn csupán szóban létezett.

A város egyik negyede bráhma-település volt, ahol sok pap lakott. Volt közöttük egy Jadnya-szóma, azaz Áldozati Szóma nevű bráhma. Járatos volt a Védákban, gazdag volt kincsekben, buzgó a tűzáldozatok bemutatásában, szorgos a vendégek és istenek szolgálatában. Már túl volt fiatalságán, amikor hűségese hitvese fiúval ajándékozta meg, ezernyi vágyuk gyümölcsével. A szép reményekre jogosító gyermek felnövekedett atyja házában, és méltónak bizonyult nevére, amelyet a papoktól kapott: Déva-szómának, azaz Isteni Szómának hívták. Minden ember rokonszenvét megnyerte okosságával és illemtudásával. Ám amikor elérte tizenhat éves korát, hirtelen lázas betegségbe esett és meghalt. Atyja és anyja a fiú holttestére borult, és nagy fájdalomukban sokáig nem engedték elhamvasztani. A város vénei igyekeztek lelkükre beszélni:

– Bráhma, múltat és jelent ismersz, mégsem érted meg, hogy az élet légvára elpattan, mint a vízbuborék? Királyok elárasztották hadseregükkel a föld színét, káprázatos paloták tetején drágaköves nyoszolyán hallgattak andalító zeneszót, szantálkenetektől illatozó testüket a legszebb asszonyok szolgálták, s a halhatatlanság gyönyöreit élvezték a földön – mégis máglyák húsfaló lángjai emésztették el tetemüket a halottkísérők zokogásától hangos temetőben, vagy ha nem, sakálok marcangolták rothadó tagjaikat, s nem segíthetett rajtuk senki. Mit várhatnak akkor közönséges

halandók? Okos ember vagy, mondd meg, mit érsz vele, hogy a halottat öleled?

Nagy nehezen sikerült elvenni a testet az atyától. Rokonai ravatalra helyezték, bemutatták érte a halotti áldozatot, és eget verő jajveszékelés közepette kiszállították a temetőbe. A gyászeset hallatára sok nép sereglett össze, akik együtt zokogtak a gyászolókkal.

A temetőben lakott kis kunyhójában egy varázshatalmú öreg jógi. A kor és a szigorú önsanyargatás elgyötörte testét, s az inak úgy fonták körül, mintha a széthullástól féltének. Egész teste fehérlett a rászórt hamutól, csimbókba kötözött haja sárgállott, mint a villám, s nemhiába viselte a Váma-siva, azaz Siva Kedvence nevet, mert szörnyű volt ránézni, mint magára a Pusztító Sivára. Az öreg jóginak volt egy tanítványa, egy faragatlan, buta, önző legény, aki már torkig volt azzal, hogy a mester korholását hallgassa. Amikor a temetési menet fülhasogató jajgatással közeledett, a mester odaszólt közelében tartózkodó tanítványának:

– Eredj, nézd meg, mi ez a szörnyű zsvaj, amelyhez hasonlót még nem hallottam a temetőben. Ha megtudtad, siess vissza.

A tanítvány, aki alamizsnából élt, így felelt a mesternek:

– Én bizony nem megyek, eredj te magad! Mindjárt letelik az alamizsnagyűjtés ideje!

– Szégyelld magad, te ostoba, hogy csak a hasaddal törödsz – szólt rá a mester. – Még nincs is itt az alamizsnakérés ideje, hiszen csak egy fél őrsegváltásnyi idő telt el a napból.

A rossz tanítvány megmérgeződött, és rákiabált az agg remetére.

– Pusztulj el, te roskatag vénség! Mostantól fogva nem vagyok tanítványod, nem vagy mesterem. Elmegyek máshova, cipeld te ezt a fazekat!

Ezzel a remete elé dobta botját és az alamizsnagyűjtő szilkét és elment. Az öreg jógi elnevette magát, előjött kunyhójából, és arrafelé indult, ahol a bráhman-fiú holttestének elhamvasztására készülődtek. Mikor a gyászoló tömeg közepén megpillantotta a viruló ifjúságában elpusztult fiatalembert, és rágondolt a maga sorvasztó vénségére, úgy határozott, hogy testet cserél az ifjúval. Egy pillanatra félrevonult, hangosan elsírta magát, majd rögtön utána



vidám táncra perdült. Ezután varázserejével kibújt saját testéből, és belebújt a bráhma-fiú hullájába, hogy megfiatalodjék. A fiatalember abban a szempillantásban megelevenedett a máglya tetején, és hangos ásítással felült. Rokonsága és az összesereglett nép örömmujjongásban tört ki:

– Üdv, él, él!

Ekkor a bráhma-fiú testébe költözött nagy jógi, aki tovább akarta folytatni vezeklését, ezzel a mesével vezette félre a népet:

– Ma a másvilágon jártam. Találkoztam Sivával, aki visszaadta életemet, azzal az utasítással, hogy kezdjek szigorú önsanyargatáshoz. Fogadalmat tettem, amelyet teljesítenem kell, különben újra elveszítem életemet. Magányba vonulok, hagyjatok magamra!

Miután a lelkükre beszélt, mindenkit hazaküldött a fogadalmához ragaszkodó remete, aki az imént egyszerre sírt és nevetett. Régi testét egy gödörbe dobta, majd más vidékre távozott, és megfiatalodva folytatta tovább vezeklését.

Ezt a történetet mondta el útközben a démon, majd az éjszaka sötétjében újra megkérdezte Vikrama-széna királytól:

– Szólj, király! Mondd meg, miért sírt és táncolt a nagy varázsló, amikor idegen testbe készült költözni? Nagyon kíváncsi vagyok rá!

A föld ura nem felejtkezett meg az átokról. Hallgatását megtörte, és bölcsen megoldotta a talányt:

– Hallgasd meg, milyen gondolatok forogtak a jógi fejében: „Régóta enyém ez a test, velem együtt öregedett meg, ezzel tettem szert varázshatalmamra, gyermekkoromban apám-anyám dédelgette, s most megvállok tőle” – ez a gondolat bántotta, és emiatt fakadt sírva. Mert nehéz lemondani a test szeretetéről! „Új testbe költözöm, további sikereket érek el vele” – ettől a lehetőségtől perdült táncra örömeiben; mert ki ne örülne a fiatalságnak?

Mihelyt e pár szót a király kimondta, a holttetemmel a varázshatalmú szellem serényen a faágra röpült. A népek őre sietett utána.

## 24.

A máglya-szemű, sötétség-bőrű Éjszaka-boszorkány nem rémítette a mahárádzsát. Keresztülment a félelmetes temetőn, és levette a fáról a holttestet a belebújt szellemmel. Vállán a tetemmel nyomban elindult, mint már néhányszor, s közben a szellem ismét beszéddel fordult a népek parancsolójához:

– Ó, mahárádzsa! Én már belefáradtam a folytonos jövés-menésbe, de te még most is bírod! Nos, felteszek egy nagy-nagy találós kérdést; ezt fejtsd meg!

A Dekkhán földjén csöppnyi ország uralkodója volt Dharma király. Nevének jelentése: „Igazság”, s ő valóban vezérelefánt volt az igazak között. Szerteágazó rokonsággal rendelkezett. Felesége, a Málava-földről származó Csandra-vatí, azaz Holdfény – előkelő család sarja volt, s a szép asszonyok koszorújában ő volt a gyöngyszem. A királyi párnak egyetlen lánya született, aki méltán viselte a Lávan-javatí, azaz Szépség Özöne nevet.

Mikor a leány eladósorba került, a király ellen összefogtak hatalomra vágyó rokonai, és megdöntötték uralmát. Menekülnie kellett. Sebtében összeszedte legértékesebb drágaságait, és az éjszaka leple alatt feleségével és leányával együtt elhagyta országát. Apósához, Málava-föld uralkodójához vette útját. Még azon az éjszakán elért övéivel a Vindhja-hegység rengetegébe. Midőn az őserdő magába fogadta királyt, az Éjszaka, amely idáig kísérte, búcsút vett tőle, és harmatkönnyeivel siratta szerencsétlenségét. Kelet hegyén felgördült a Nap, s kinyújtott sugár-kezeivel mintha vissza akarta volna tartani: „Ne lépj be ebbe a rablóktól nyüzsgő erdőbe!”

A király és övéi gyalogszerrel, hegyes füvektől sebes lábbal vándoroltak a vadonban, s egy vad erdei törzs falujának közelébe értek. Lakói mások életének és vagyonának elrablásából éltek. Becsületes emberek messze elkerülték a szörnyű falu táját, a Halál városának mását.

A rablók már messziről észrevették a díszes ruhában, ékszeresen közelítő királyt. Fegyvert ragadtak, és megrohanták, hogy kirabolják. A támadók láttán a király így szólt feleségéhez és leányához:

– Ezeknek a vadaknak rátok fáj legjobban a foguk.  
Meneküljtek a sűrűségbe!

A királyné megfogadta férje tanácsát, és leányával együtt elrejtőzött a bozótban. A király kirántotta kardját, s karján pajzsával, vitézül szembeszállt a nyílzáport zúdító támadókkal. Sokat elejtett közülük. Ekkor a törzsfőnök az egész falut kivezényelte ellene. Csapásaik összetörték pajzsát, s végül a magányosan harcoló király elesett. A rablócsapat megfosztotta ékszereitől és távozott. Felesége, Holdfény királyné, végignézte a sűrűből férje halálát. Fájdalmában magánkívül futott tovább leányával együtt, s egy másik erdőbe menekült. A déli hőségben az árnyék a fák hús tövébe telepedett, mint a fáradt vándor, s a kimerült, kétségbeesett királyné is lerokadt leányával együtt egy lótuuszvirágos tó partján levő terebélyes fa alá.

Éppen akkor vadászgatott arra lóháton, fiával együtt, egy közelben lakó vadásztörzs főnöke. A törzsfőnök, Csanda-szinha – azaz Vad Oroszlán – észrevette a porban a női lábnyomokat, és így szólt fiához, Szinha-parákramához, Oroszlán Erejéhez: – Kövessük ezeket a szép nőket sejtető, formás lábnyomokat! Ha megtaláljuk a két nőt, vedd feleségül azt, amelyik jobban tetszik!

A fiú így felelt Vad Oroszlánnak:

– Gondolom, azt veszem feleségül, amelyiké ez a kisebb lábnyom. Bizonyosan az a fiatalabb, és így korban jobban illik hozzám. A nagyobb lábú nyilván idősebb, és hozzád illik feleségül.

Vad Oroszlán azonban így felelt Oroszlán Erejének:

– Miféle ötlet ez? Anyád nemrég távozott az égbe. Ilyen jó feleség után nem kívánok másikat.

Fia nem adott igazat neki: – Apám, ne beszélj így! Feleség nélkül üres a családapa háza. Nem ismered ezt a verset:

*Hogyha szelíd szavu, szerető,  
hű feleség nem várja a házban a férfit,  
nincs, amiért hazatérjen:  
háza nem otthona, rideg odúja csupán.*

Életemre könyörgök, atyám, vedd feleségül a másik nőt!

Vad Oroszlán beleegyezett fia kívánságába, és együtt elindultak a lábnyomok után. Megérkeztek a tóhoz, és a fa árnyékában ott találták a gyöngysorokkal ékes, sötét bőrű Holdfény

királynét, akire fehér leánya, Szépség Özöne, olyan fényt vetett világos nappal, mint csillag az éjszakai égboltra. A törzsfőnök és fia kíváncsian közeledett a királynéhoz, aki rémülten ugrott fel, mert rablóknak gondolta őket. Leánya ekkor így nyugtatta:

– Ne félj, anyám, ezek nem rablók! Nézd, milyen megnyerő a külsejük, és milyen rendes az öltözetük! Bizonyosan vadászni jöttek erre – szolt leánya.

A királyné tétovázott, de Vad Oroszlán leszállt lováról, és így beszélt a két nőhöz:

– Miért riadoztok? Jó szándékkal vagyunk; azért jöttünk, hogy lássunk benneteket. Bízgatok bennünk; áruljátok el aggodalom nélkül, kik vagytok? Mintha a Gyönyör és Öröm menekült volna ebbe a vadonba bánatában, mivel férjüket, a Szerelmet, Siva szemének villámsugara porrá égette! Hogyan kerültök ebbe az ember-nem-lakta rengetegbe? Hiszen testeteknek drágaköves palotában kellene pihennie! Bánat szorítja össze szívünket, ha arra gondolunk, hogy lábatok e tüskés talajt tapossa, pedig szép nők öle volna hozzátok méltó párna! Arcotokra fátyol helyett szélkavarta por vet árnyat. A forró napsugár, amely virágszirom-gyöngye tagjaitokra hull, a mi testünket égeti együttérzésünkben. Mondjátok el, mi történt veletek Szívünket szájalom szagatja, s nem bírjuk elnézni, hogy a ragadozó vadaktól hemzsegő rengeteget lakjátok.

Vad Oroszlán szavaira a királyné felsóhajtott, és szégyentől-bánattól akadozó hangon elbeszélte történetüket. Mikor Vad Oroszlán megtudta, hogy nincs férje, megvigasztalta és nyájas szavakkal rábírta, hogy leányával együtt maradjon náluk. Lóra ültették a két nőt, és elvitték őket gazdagon berendezett házukba. Az asszony tehetetlenül engedett, mintha másik életre született volna; mit tehet a nő idegenben, oltalmazó nélkül?

Holdfény királynét Vad Oroszlán fia, Oroszlán Ereje vette feleségül, mert történetesen a királynénak volt kisebb lába. A királyleánynak, Szépség Özönének, nagyobb lába volt, ezért ő lett Vad Oroszlánnak, az apának a felesége. Nem szeghették meg a megállapodást, amelyet előzőleg, a két lábnyom nagyságának vizsgálata alapján kötöttek. Így a lábnyomok csalóka látszata folytán az anyát a fiú, a leányt az apa vette el, s a leány saját anyjának anyósa, az anya leányának menyé lett. Idővel mindkettőjüknek fiai

és lányai születtek, később azok is családot alapítottak. Így élt Vad Oroszlán és Oroszlán Ereje házasságban Szépség Özönével és Holdfényel.

Még mindig tartott az éjszaka, amikor a démon a történet végére ért. Utána feltette szokásos kérdését Vikrama-széna királynak:

– Ha tudod, mondd meg: az anyának a fiútól és az apának a leánytól született gyermekei milyen rokonsági viszonyban állnak egymással? Ha tudod, de elhallgatod, elér az átok!

A mahárádza hallotta a démon kérdését, és sokáig törte rajta a fejét, de semmiképpen sem tudta megoldani. Némán ment tovább. Ekkor a felakasztott férfi tetemébe bújt szellem felujjongott magában, és így gondolkozott:

„Erre a fogós kérdésre nem tud válaszolni a király. Magában örül, hogy nem kell megszólalnia, és ugyancsak fürge léptekkel halad az úton. Nem játszhatom ki tovább ezt az igazlelkű uralkodót. A szerzetes különben sem elégedne meg mostani segítségemmel, hanem továbbra is szolgálatára kényszerítene. Itt az alkalom, hogy túljárjak a gonosz varázsló eszén. A varázserőt, amelyre eddig szert tett, átruházom erre a fényes jövő előtt álló királyra.”

Így határozott a démon, majd újra megszólította a föld urát: – Mahárádza, halálra fárasztottad magadat ebben a fekete éjszaka homályába burkolózó szörnyű temetőben, mégsem elégedetlenkedsz, és nem inogsz meg elhatározásodban. Meg vagyok elégedve csodálatos kitartásoddal. Most már viheted nyugodtan ezt a hullát, én kiköltözöm belőle. Ám figyeld meg jól, amit mondok; javadat akarom, kövesd tanácsomat! A gonosz szerzetes, akinek ezt a hullát viszed, idézni fog engem, és áldozatot mutat be nekem. Téged akar feláldozni az álnok varázsló! Fel fog szólítani: „Borulj arca a földre!” Te ekkor így válaszolj: „Előbb mutasd meg, hogyan kell csinálni!” Ő majd leborul a földre, és megmutatja, hogyan kell arccal a földre feküdnöd. Ekkor te szeld le a fejét egy kardsuhintással! Így reád fog szállni a szellemek fölötti hatalom, amelyre a gonosz jógi akar szert tenni. Áldozd fel őt a szellemeknek, s légy te a föld ura; másként a jógi áldoz fel téged! Látod, ezért akadályoztam meg olyan sokáig, hogy elvigyél neki. Eredj! Kísérjen siker útagon!

E szavakkal a démon eltávozott a király vállán levő holttestből.

„A jógi gonoszsága feneketlen!” – szólt a bölcs úr magában, és megörült a tanácsnak, szívesen megfogadta, s vitte a tetemet immár háborítatlan arra, hol a fügefa alatt ült s várta már a varázsló.

## 25.

Vikrama-széna király végre megérkezett a hullával Lemondás Erényéhez, a szerzeteshez. A szerzetes egyedül ült a vadfügefa tövében, a halotthamvasztó temető szélén, a holdtalan éjszaka hátborzongató sötétjében, és leste az utat. A vérrel fellocsolt földre csontok fehér porával rajzolt varázskört, a kör négy oldalára vérrel teli csészéket állított, emberzsírból készült mécsessel világította meg a varázslat helyét, áldozati tűz lobogott mellette, és minden kellék készen állt, hogy bemutassa tiszteletét istenének.

A király odaérkezett. A varázsló megörült, amikor megpillantotta a holttestet. Felállt és megdicsérte a királyt:

– Nagy és nehéz szívességet tettél nekem, mahárádza. Más rangobeli személyvajon válakoznék-e ilyen feladatra, ilyen helyen és ilyen időben? Nemes királyok között is te vagy a legnemesebb, s mindenütt hírlik rólad, hogy rendíthetetlen vagy az igazságban, nem törödsz önmagaddal, csak mások ügyét intézed. A bölcsek tanítása szerint a nagyok nagysága abban rejlik, hogy feltett szándékuktól még életük árán sem tántorulnak el.

Így beszélt a szerzetes, abban a hiszemben, hogy elérte célját. Leemelte a király válláról a holttestet, megmosta, megkente illatos kenetekkel, koszorút akasztott a nyakába, és a varázskör közepébe fektette. Majd máglyák hamvával szórta meg saját testét, vállán emberi hajból készült áldozati zsinórt vetett át, halottakról lehúzott leplekbe burkolózott, és egy darabig jógába merült. Ezután varázsigékkel megidézte a szellemet, újra a holttestbe kényszerítette, és áldozatot mutatott be előtte: egy koponyát csillogó emberi fogakkal töltött meg, virágokat és illatszereket hintett elé, emberszem porával megfüstölte, emberhúst nyújtott felé. Hódolata bemutatása után felszólította a mellette álló királyt:

– Király, megjelent előttünk a varázslatok ura. Borulj le előtte egész testeddel a földre, hogy elnyerd megelégedését, és teljesítse kívánságaidat!

A királynak eszébe jutott a szellem tanácsa, és így beszélt:

– Nem tudom, hogyan kell csinálni. Mutasd meg előbb, azután megteszem.

A szerzetes leborult a földre, hogy megmutassa. Ekkor a király kirántotta kardját, és levágta fejét. Felhasította mellét, kivette belőle

a szívet, és a fejjel együtt felajánlotta áldozatul a szellemnek.

A temetőben az összes lelkek és kísértetek ujjongásban törtek ki. A szellem elégedetten szólította meg a holttestből a férfiak urát:

– Mahárádzsa, ha a földön befejezed világbíró uralkodásodat, elnyered a légi szellemek királyi méltóságát, amit a szerzetes szeretett volna megszerezni. S mivel oly sokat fáradoztál velem, kérj tőlem bármit, teljesítem kívánságodat!

A népek ura így válaszolt a démon beszédére:

– Leghőbb vágyam beteljesült, ha sikerült kivívnom meglelégedésedet. Ám hogy szavad mégse hangzott légyen hiába, ezt a kegyet kérem tőled: a huszonnégy, szívet gyönyörködtető találós mese és huszonötödikül ez a befejezés terjedjen el az egész földkerekségen, és örvendjen örökös népszerűségnek!

A démon meghallgatta a kérést és kinyilatkoztatta:

– Úgy legyen! Sőt kívánságodat további kegyel toldom meg, föld őrizője. E mesék gyöngysora nemcsak híres és kedvelt lesz A hulladémon huszonöt meséje címen, hanem üdvére is válik az egész világnak: aki akár egyetlen sort illőtisztelettel felolvas vagy meghallgat belőle, azon nem fog semmiféle átok. Démonok, lidércek, kísértetek, boszorkányok, ördögök hatalmukat veszítik ott, ahol ezt a művet olvassák.

Ezután a szellem, jóga-varázslatával, végleg elhagyta a testet; szabadon mehetett, ahová akart.

Elmúlt az éjszaka. A király látta, hogy nincs további teendője, s hazatért székvárosába, Pratisthánába. Alattvalóinak sorjában beszámolt mindenről, ami ezen az éjszakán történt, s népe fényes ünnepséggel fejezte ki tiszteletét uralkodója előtt. Az egész nap fürdéssel, ajándékosztogatással, tánccal, énekkel, zenével, Siva imádatával telt el. Kevés idő múltán a király – Sivától kapott győzhetetlen kardja segítségével – hatalmába kerítette az egész földet, minden szigetével és tengerével, s háborítatlan békében uralkodott fölötte. Földi uralkodása végeztével elnyerte a légi szellemek királyságát, hosszú ideig élvezte hatalmát, és végezetül a magasztos Siva lényébe olvadt.

Itt végződik a hulladémon huszonöt meséje.



## UTÓSZÓ

India úgy él a köztudatban, mint a mesék hazája. Ez az elképzelés valóban jogosult. Páratlanul gazdag és változatos meseirodalma ősrégi időkbe nyúlik vissza, s termékenyítőleg hatott egész Ázsia és Európa mesevilágára.

A legrégebbi ránk maradt indiai mesegyűjtemény Buddhának, az időszámításunk előtti VI. században élő vallásalapítónak alakjához fűződik. E tetemes, több mint félezer meséből álló gyűjtemény számos darabja úgy keletkezett, hogy az egykorú ind népmese-kincs állatmeséit vallásos legendává alakították át. A mesék azzal a keretbeszéléssel kezdődnek, hogy Buddha a lélek-vándorlás során valamelyik előző életében gazella, páva, nyúl vagy majom alakjában született meg, s állat-társai javára üdvös cselekedeteket hajtott végre. Gyakran királyfinak születik Buddha, s igazságosságával vagy könyörületességével segít alattvalóin. Egy ilyen buddhista születéstörténet – másfél évezreddel később – kötetünkbe is bekerült: a 16. mesében az önfeláldozó Felleg-szekerű királyfi a késői buddhizmus „szánakozva letekintő Buddha” típusának kissé groteszk megjelenítése. Ez a körülmény azért is figyelmet érdemel, mert a buddhista mesék nagy hatását bizonyítja. Magát a buddhizmust ugyanis, mint eretnek vallást, az ortodox hindu papság évezredek harc után kiszorította Indiából; ma már – a köztudattal ellentétben – nem élnek Indiában buddhisták.

A buddhista szerzetesek a széles néptömegekhez fordultak, és meséiket az akkori köznyelven, az ún. páli nyelvjáráson mondták el. A mese minden bizonnyal fontos fegyver volt a hindu papsággal vívott ideológiai harcukban. Ezek a mesék rövid idő – néhány évszázad – múlva létjogosultságot nyertek a hindu irodalomban is, amely a holt szanszkrit nyelvet használta. Időszámításunk kezdete táján a nagy szanszkrit eposzba, a Mahábháratá-ba, számos állatmesét szőnek be. Ezzel majdnem egyidejűleg – időszámításunk első évszázadaiban – létrejön a világ egyik leghíresebb állatmesegyűjteménye, a Pancsa-tantra. Ebben a műben már nyoma sincs a vallásos köntösnek: csattanós, rövid történetei gyakran gúnyolják a papokat, s kizárólag azt példázzák, hogy az okos diadalmaskodik, az ostoba pórul jár. Kötetünkben ilyen, Pancsa-tantrából átvett mese az oroszánt feltámasztó négy pap története (22. mese), amelynek

szereplői életükkel lakolnak valóságtól elszakadt papos tudálékosságukért. – A Pancsa-tantra hamarosan világ körüli diadalútra indult: a VI. században perzsára fordították, majd arab, héber, latin közvetítéssel a középkori Európába is eljutott, és számos eleme európai meséink közkincsévé lett. A Pancsa-tantra vándorútja indította a modern mesekutató megalapítóját, Benfeyt, arra a sokat vitatott elgondolásra, hogy európai mesekincsünk indiai eredetű.

A buddhista legendák és a Pancsa-tantra állatmeséi után a mesék harmadik típusa is megjelenik az indiai irodalomban: a tündérmese. A Pancsa-tantra kialakulása után egy-két évszázaddal hatalmas – a hagyomány szerint kétszázézer verssoros – gyűjteménybe foglalja össze korának egész mesekincsét bizonyos Gunádhja nevű bráhman. Ez a gyűjtemény, a Nagy mese, elveszett, csupán fél évezreddel későbbi átdolgozásai maradtak ránk. Három fennmaradt átdolgozása közül messze kimagaslik a Mesefolyamok óceánja (Kathá-szarit-szágara), amelyet i. u. 1070 körül írt a kásmíri Szómadéva költő. Ez a nagy terjedelmű, mintegy negyvennégyezer verssort – két vaskos kötetet – kitevő mű az ind meseirodalom kimeríthetetlen kincsesbányája; kötetünk anyagát is ebből a gyűjteményből vettük. A következő századokban még számos mesegyűjtemény keletkezik, azonban egyik sem éri utol a Mesefolyamok óceánját.

Az elveszett Nagy mese összeállítása utáni időszakban – az i. u. I. évezred vége felé – még néhány újabb, kisebb terjedelmű meseciklus keletkezett Indiában. Az egyik ilyen meseciklust A tíz herceg kalandjai címen regény formájába öltöztette szerzője, az i. u. VI. század táján működő Dandin. Egy másik – ismeretlen – szerző meseciklusát, a Vétála-pancsavinsati, azaz A hulladémon huszonöt, tí. „meséje” címet viselő művet Szómadéva költő felvette a Mesefolyamok óceánjába. Nem tudjuk, mikor keletkezett a mű eredetije; Indiában állandóan bajban vagyunk az évszámokkal. Talán az i. u. VIII-IX. század táján állította össze névtelen szerzője. A mű rendkívüli népszerűsége nemcsak abból látható, hogy Szómadéva beledolgozta a Mesefolyamok óceánjába, hanem abból is, hogy nem sokkal később két másik átdolgozása is keletkezett (bizonyos Sivadásza és Dzsambhaladatta munkája). Egyelőre nincs tisztázva, hogy a három változat közül melyik áll legközelebb az elveszett

eredetihez. Tartalmilag nagyjából megegyezik mindhárom munka, kidolgozás tekintetében azonban Szómadéva műve messze felülmúlja a másik kettőt. Fordításunk – mint említettük – Szómadéva változatát követi, csak a keretelbeszélés előzményeit – a remete elcsábításának történetét – vettük át a Sivadásza-féle változathoz, mert a Mesefolyamok óceánja nem ismeri ezt a történetet; lehet, hogy szándékosan hagyta el Szómadéva, de az is lehetséges, hogy ez a mese későbbi hozzátoldás Sivadásza feldolgozásában, amely a Vétála-pancsavinsati eredeti szövegében még nem volt meg.

A Mesefolyamok óceánjában – beleértve a Hulladékon huszonöt meséjét – uralkodó tündérmese-jelleg új vonás az indiai mese fejlődésében. A Pancsa-tantrában még nem volt akkora jelentősége a csodás elemnek, mint itt, ahol a történetek emberi szereplői lépten-nyomon varázslókkal, szellemekkel, tündérlányokkal és emberevő szörnyetegekkel találkoznak. A meseszöveg szempontjából is más jellegűek voltak a Pancsa-tantra vagy a Mahábhárata meséi: a rövid, csattanóra kiélezett történetek mindegyike egy-egy tanulságot példázott, amelyet a történet elején vagy végén külön összefoglaltak. Kötetünk tündérmeséiben egyedül a kalandos, érdekes cselekmény a lényeges. Nincs egységes elv vagy irányzatosság, amely a huszonöt mesét összekapcsolná. Csupán egy másodrendű szerkesztési szempont foglalja egységbe a történeteket: mindegyik mese találós kérdéssel végződik, azonban anélkül, hogy a kérdés szervesen hozzátartoznék a történethez. Új hang a kötetben a vallásos elem előtérbe kerülése is, különösen Kálí istennő és Siva kegyetlen, embertelen kultuszának nagy szerepe.

A problematika áttevődése az emberi világból a csodák síkjára az időközben lezajlott társadalmi változást tükrözi. Az i. u. I. évezred vége Indiában a hanyatlás időszaka, a társadalmi megmerevedés és vallási reakció kora, amelyben a mese sem talál megoldást a valóságban, és kénytelen kivetíteni a problémákat az irracionális világába. A Vétála-pancsavinsati után keletkező meseköteteken még erősebben megfigyelhető a kor fojtó légkörének hatása. Kötetünk főhőséről, Vikrama-széna királyról a XIII. század táján újabb meseciklust állítanak össze; ez a kötet, A királyi trón harminckét meséje, Indiában rendkívül népszerű, számunkra azonban

visszataszítónak tűnik a rituális öngyilkosságok és fanatikus megalázkodás sötét világa, amely ebből a kötetből kirajzolódik.

A tündérmese műfajában az indiai mesének nincs további fejlődési lehetősége. A hasonló jellegű későbbi mesegyűjtemények műfajilag nem hoznak újat. A Vétála-pancsavinsati keletkezésével körülbelül egy időben más utakon is elindul az elbeszélő irodalom: a realitás felé fordul, szakít mind a csodás elemekkel, mind a problematikának állatmese alakjában megjelenítésével, és mindennapos emberi helyzeteket rajzol. Megszületik a novella és a szatíra. Az adott körülmények között azonban ez a műfaj nem bontakozhat ki olyan gazdagon, mint a mese. Mindössze egy – bár kitűnő – novellás kötet maradt ránk az i. u. I. évezred végéről: A papagáj hetven meséje a csalfa asszonyokról, amely Indiában nem talált folytatókra.

Indiában az i. u. VIII-XII. század közötti időszaknak legértékesebb irodalmi alkotása a mese, ill. novella (Vétála-pancsavinsati, Mesefolyamok óceánja, A papagáj hetven meséje). Az irodalom többi ágában üres formalizmus, a legrosszabb értelemben vett „keleti” dagályosság lesz úrrá ezektől a századoktól kezdődően. Szómadéva költő kitűnő érzékeléssel távol tartja magát a kor tartalmatlan stilisztikai játékeitől, de a szanszkrit költészet igazi művészei lehetőségeivel bőven él. Kedveli a hangulatfestő, rövid természeti képeket, hasonlatokat, csillogó szójátékokat, azonban mindig megtartja a kellő mértéket. A fordítás nehezen tudja érzékeltetni szókincsének gazdagságát, amely a művészi szanszkrit stílusra jellemző. Pl. a „király” szónak tucatnyi változatát találjuk Szómadévánál: „férfiak ura”, „emberek őre”, „népek parancsolója”, „föld támasza” stb. Az „ember” vagy a „föld” szónak számos további szinonimája van (a „föld” helyett gyakran áll: „a széles”, „fenntartó”, „kincses méhű” stb.) A Hold szanszkrit szinonimáit a kötetben szereplő tulajdonnevekből kiolvashatja a türelmes olvasó. A tulajdonnevek általában ún. beszélőnevek: a királyok nevében az „oroszlán”, „vitézség”, kereskedőkében az „adás” eleme stb. szerepel. Kötetünkben ezeket a neveket értelem szerint magyarra fordítottuk.

A mesék megértése kedvéért szólnunk kell röviden az indiai társadalom és a hindu vallás két alappilléréről: a kasztrendszeréről és

a lélekvándorlás tanáról.

A kasztok tulajdonképpen foglalkozási ágak, amelyek apáról fiúra öröklődnek. Házasság leggyakrabban azonos kaszton belül történik. A több száz kaszt négy alapvető rendre tagozódik, amelyek között a házasság elvileg tilos: papok, nemesek, kereskedők- iparosok és szolgák. (A földművesek részben a harmadik, részben a negyedik rendbe tartoznak.) Ez a négy rendre tagozódás azonban inkább elméleti jellegű, mert pl. papok is foglalkoznak kereskedelemmel, és a nemesek gyakran földművessorba süllyednek.

A kasztrendszer ideológiai alapja a lélekvándorlás tana: aki saját kasztjának kötelességeit teljesíti, következő életében magasabb rendben születhetik újjá. A lélekvándorlás törvényének az istenek is alá vannak vetve. Nem örök életűek, sőt a világ sem örökkévaló: négy világkor váltja egymást, egyre romló jelleggel, s a negyedik végén a világ megsemmisül a végpusztulás tűzében. Nagy idő múltán Brahmá új világot teremt, új istenekkel. Ez ismétlődik, amíg maga Brahmá is megsemmisül.

Az istenvilág meglehetősen ellentmondásos, az ellentmondások azonban sohasem zavarták az indek logikai érzékét. Régen sokistenimádó volt a vallás; az istenek királya Indra volt. Az i. u. I. évezredben a régi istenvilágtól független istenháromság alakult ki: Brahmá, Visnu és Siva. Egyik hindu felekezeti Sivat, másik Visnut imádja és tekinti teremtőnek, megtartónak és elpusztítónak; ugyanakkor azonban az Indiára jellemző vallási türelemmel a másik felekezeti jogosultságát is elismerik. Sivának és főként feleségének Kálínak kultusza kegyetlen, sötét babonáság, amely a vallásos öngyilkosságban csúcspontot ér. A Kálí-kultusz az i. u. IX-X. században erősödött meg rendkívüli mértékben Indiában, ezért nyomja rá bélyegét az ez idő tájt létrejött Vétála-pancsavinsati gyönyörű meséire is.

A Vétála-pancsavinsati az egyik legszebb és legnépszerűbb indiai mesekötet. Legtöbb európai nyelvre lefordították, Indiában pedig a múlt század elején készült hindí nyelvű átdolgozása a modern hindí irodalmi nyelv megteremtője lett.

## JEGYZETEK

A fordítás alapjául szolgáló szanszkrit mű Kathâ Sarit Sâgara. Die Märchensammlung des Somadeva. Herausgegeben von Hermann Brockhaus, Leipzig, 1866. S. 290-393. Vétála-pancsavinsati.

Figyelembe vettük Jivanand Vidyasagar Bhattacharya magyarázó jegyzetekkel ellátott szanszkrit szövegfeldolgozását (Calcutta, 1924.) A Sivadásza-féle változat szövegét H. Uhle kiadásából vettük át (Die Vetâlapañca-viñçatikâ in den Recensionen des Çivadâsa und eines Ungenannten. Leipzig, 1881).

Ardzsuna – a Mahâbhârata című eposz főhőse, kiváló íjász.

Bali – az egész világot leigázó démonkirály. Visnu isten törpe képében három lépésnyi teret kért tőle, majd óriássá növe, átlépte a Három Világot.

bétel – falevélbe csavart fűszeres növények. Csemegeként rágják.

Bódhiszattva – Buddha valamelyik előző megtestesülése ember vagy állat alakban. Több száz mese szól e megtestesüléseiről. Ilyen buddhista mese kötetünk 16. története is.

bráhman – pap, a négy rend (papok, nemesek vagy harcosok, közrendűek vagy kézművesek, szolgák) legelőkelőbbikének a tagja. Méltóságjele a bal vállon átvetett zsinór.

Brahmá – a Teremtő. Visnu és Siva mellett az istenháromság kissé háttérbe szoruló tagja.

csakóra – fogolyhoz hasonló madár, amely a hiedelem szerint holdsugarakkal táplálkozik.

csakraváka – egy kacsafajta. Hiedelem szerint a hím és a nőtény a nappal együtt tölti; éjszakára elválnak, és párjukat siratják.

Gangá – görög nevén Gangesz, India szent folyója. A mítoszban a Himálaja leánya; égen, földön és alvilágon folyik keresztül. Esését Siva isten fogja fel a fejével.

Garuda – a madarak királya, Visnu háttasállata.

Három Világ – Ég, Föld és Alvilág.

Indra – az istenek királya. Íja a szivárvány, dárdája a villám.

Jakfark-legyező – a királyok fenségjele.

jóga – eredetileg misztikus filozófiai irányzat, későbbi jelentése egyszerűen varázslat, szemfényvesztés. Követője a jógi vagy jógin.

Káli – istennő, a Himálaja leánya, Siva felesége, aki nagy önsanyargatással nyerte el ura tetszését. Babonás, kegyetlen kultusza – amelyben emberáldozatok is szerepeltek – az i. sz. I. évezred vége felé erősen elterjedt. Ugyanakkor a jóságos Anya szerepében is fellép.

Kailásza – a Himálaja legendás bérce, a Kincsek Istenének lakhelye.

Kókila – kakukkszerű madár, Indiában a szerelem madara.

Méru – mítikus hegy a Himálajában, az istenek lakhelye.

mundzsa-fű – vallási szertartásoknál használt fű.

Nahusa – hatalmas király, akit az istenek uralkodójukul választottak, de felfuvalkodottsága miatt lebukott az égből.

Nirvána – a lélek teljes megsemmisülése és így megszabadulása a lélekvándorlástól; a megváltás a buddhizmusban.

Pándu – legendás király. Vadászaton tévedésből egy remetét nyilazott le, aki megátkozta: haljon meg, ha asszonyt ölel. Az átok beteljesült.

ráksasza – emberevő, varázshatalmú óriás. Nőnemű alakban ráksaszí, boszorkány.

Ráma – legendás király, akinek feleségét, Szítát, elrabolta Rávana, a ráksaszák tízfejű királya. Ráma a majmokkal szövetkezve legyőzte a szörnyet, és visszaszerezte hitvesét, de később a rágalom kikezdte a királynét, s ekkor Ráma eltaszította.

Siva – a Pusztítás istene. Nyaklánc emberkoponyákból áll, ruhája véres állatbőr, fegyvere szigony, fehér bikán lovagol, zászlaján is bika képe van. A jógik istene.

sinsapá-fa – egy indiai fafajta (Dalbergia sisu).

szárnyas hegyek – valaha a hegyeknek szárnyuk volt, és repülni tudtak, amíg Indra le nem törte szárnyukat. Egyiket az Óceán rejtette el Indra villáma előtt.

Szávitri – istennő, a Nap leánya.

Szerelemisten – egyszer Sivát vette célba nyilával, ezért a háromszemű Siva harmadik szeméből előcíkázó villám porrá égette. Később Siva újra feltámasztotta, de testetlenül. Felesége a Gyönyör, barátja a Tavasz, íján méhek sora a húr, nyílvevesszői virágok.

szóma – cserjeféle, amelynek szárából áldozatoknál használt italt sajtoltak.

Védák – a hindu vallás szent szövegei, isteneket magasztaló himnuszok gyűjteményei az i. e. II. évezredből.

Visnu – a jószágos, megtartó isten. A legnépszerűbb istenalak Indiában. Felesége a Szépség istennője. Időnként testet ölt, hogy megmentse a világot. Egyik ilyen ún. leszállása (avatár-ja) során mint vadkan rántotta ki agyarával a Földet a vízözönből.